Estudi històric i proposta d'intervenció de l'antiga església de la Verge dels Dolors de Genovés

Autor: Antonio Boluda Masip
Tutor: Federico Iborra Bernad

Treball Final de Grau
Curs 2019-2020

Escola tècnica superior d'Arquitectura
Grau en Fonaments de l'Arquitectura

València, octubre de 2019

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA

ESCOLA TÈCNICA SUPERIOR D'ARQUITECTURA

Estudi històric i proposta d'intervenció de l'antiga església de la Verge dels Dolors de Genovés

Autor: Antonio Boluda Masip
Tutor: Federico Iborra Bernad

Treball Final de Grau
Curs 2019-2020

Escola tècnica superior d'Arquitectura
Grau en Fonaments de l'Arquitectura

València, octubre de 2019

AGRAÏMENTS

En primer lloc, al tutor d'aquest Treball de Final de Grau, el professor Federico Iborra Bernat, per el seu temps i dedicació durant aquest últim any.

Seguidament a l'Associació cultural 9 d'Octubre, especialment a Francesc Cabanes Úbeda, el qual m'ha facilitat la major part de la informació requerida.

Per últim, a Don Jose María Martínez Cuartero, rector del poble de Genovés, el qual ha posat a la meua disposició tant l'edifici com qualsevol document emmagatzemat a la parròquia. Sense la seua ajuda no hauria sigut possible.

Resum

El següent treball té com a objectiu realitzar una proposta de restauració per a l'antiga església de Genovés. La seua finalitat, no és una altra que la de recuperar el que és sens dubte el major monument històric del poble. L'edifici es troba en el centre del poble i porta tancat al public des que es va abandonar definitivament en 1987. Per a poder dur a terme la dita proposada, es realitzara una contextualització historico-arquitectònica de l'església atenent a la seua conformació i estudiant les seues característiques arquitectòniques i constructives, així com el seu entorn urbà i la seua situació en el poble. Finalment es realitzarà un alçament gràfic i fotogràfic per tal de conèixer de conéixer a fons el seu estat actual.

Paraules clau

Església, patrimoni, restauració, anàlisi, història

Resumen

El siguiente trabajo tiene como objetivo realizar una propuesta de restauración para la antigua iglesia de Genovés. Su finalidad, no es otra que la de recuperar él que es sin duda el mayor monumento histórico del pueblo. El edificio se encuentra en el centro del pueblo y lleva cerrado al publico desde que se abandonó definitivamente en 1987. Para poder llevar a cabo dicha propuesta, se realizara una contextualización histórico-arquitectónica de la iglesia atendiendo a su conformación y estudiando sus características arquitectónicas y constructivas, así como su entorno urbano y su situación en el pueblo. Finalmente se realizará un levantamiento gráfico y fotográfico con el fin de conocer a fondo su estado actual.

Palabras clave

Iglesia, patrimonio, restauración, análisis, historia

Summary

The purpose of the work is to carry out a restoration proposal for the old church of Genovés. Its purpose is none other than to recover what is undoubtedly the largest historical monument in the village. The building is located in the centre of the village and has been closed to the public since it was definitively abandoned in 1987. In order to be able to carry out this proposal, a historical-architectural contextualization of the church will be carried out, taking into account its conformation and studying its architectural and constructive characteristics, as well as its urban environment and its situation in the village. Finally, a graphic survey will be carried out in order to know in depth its current state.

Keywords

Church, heritage, restoration, analysis, history

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÒ 11
Objectius 12
Metodologia 12

2. HISTÒRIA DE LA POBLACIÒ 13

3. PATRIMONI ARQUITECTÒNIC 15
La Font de Sant Pasqual 15
Ermita del Sant Crist del Mont Calvari 16
Canalització Medieval de Bellús a Xàtiva 16

4. EVOLUCIÒ HISTÒRICA DE L'EDIFICI 17

5. HISTÒRIA CONTADA PER L'EDIFICI 21
La mesquita primitiva 21
L'església a principis del segle XVIII 22
La primera església barroca a mitjans del segle XVIII 22
L'església despres del terratrèmol 23
L'església actual 24
Projecte nova torre-campanar 25

3. ETAPES 27
LA MESQUITA PRIMITIVA 29
Restes de la mesquita primitiva 30
L'ESGLÉSIA A PRINCIPIS DEL SEGLE XVIII 31
LA PRIMERA ESGLÉSIA BARROCA 32
Restes de la primera església barroca 33
L'ESGLÉSIA DESPRÉS DEL TERRATRÈMOL 35
L'ESGLÉSIA ACTUAL 36
L'ABANDONAMENT DE L'ESGLÉSIA 37

3. DESCRIPCIÒ DE L'ESTAT ACTUAL 41
Façana principal (accés nord) 41
Façana lateral (accés est) 42
L'interior. La nau central 43
El interior. Les capelles laterals 44
El sector oest 45
El sector sud 45

8. DESCRIPCIÓ DEL SISTEMA ESTRUCTURAL 47

9. ALÇAMENT GRÀFIC 49
Planta de situació 51

Planta cotes i superfícies ... 52
Planta general ... 53
Façana principal (nord) ... 54
Alçat lateral (est) ... 55
Façana posterior (sud) ... 56
Secció transversal A-A' ... 57
Secció transversal B-B' ... 58
Secció longitudinal C-C' ... 59
Secció longitudinal D-D' ... 60
Secció longitudinal E-E' ... 61
Detall arcs formers actuals ... 62

10. COMPARACIÓ DE LES DUES EGLÉSIES ... 63

11. PATOLOGIES ... 65
Façana principal (nord) ... 67
Alçat lateral (est) ... 69
Alçat posterior (sud) ... 71
Secció transversal A-A' ... 73
Secció transversal B-B' ... 75
Secció transversal C-C' ... 77

12. ALÇAMENT FOTOGRÀFIC ... 79
Façana principal (nord)) ... 81
Façana lateral (est) ... 85
Torre-campanar ... 91
Nau central ... 97
Interior. Part de l'Evangeli (est) ... 105
Interior. Part de l'Epístola (oest) ... 109
El sector oest ... 115
El sector sud ... 117
Cobertes ... 119
Reforçaments estructurals ... 121

13. PROPOSTA D'INTERVENCIÓ ... 123
Planta general ... 125
Façana principal (nord) ... 126
Alçat sud ... 127
Alçat est ... 128
Secció transversal A-A' ... 129
Secció transversal B-B' ... 130
Secció longitudinal C-C' ... 131
Secció longitudinal D-D' ... 132

14. CONCLUSIÓ ... 133

15. BIBLIOGRAFIA ... 135

1. INTRODUCCIÒ

Cada poble, vulga o no vulga, esta estretament vinculat a la seva pròpia història, i una de les manifestacions més representatives de la història d'un poble és, sens dubte, el seu patrimoni arquitectònic.

De vegades, aquestes construccions no destaquen precisament per un gran valor artístic, sinó, pot ser més, per l'incalculable valor sentimental que poden arribar a tindre. Podem dir doncs, que el patrimoni arquitectònic, es tracta d'una mena d'herència que hem rebut dels nostres avantpassats i que, generacions rere generacions, ha sigut testimoni directe dels diferents actes o esdeveniments que, amb el temps, han anat definint tant la aparença com la identitat de cada poble.

Per sort, cada vegada, som més conscients de l'importància d'aquestes construccions, però fa uns anys no ho érem tant, o almenys a Genovés... Als anys seixanta el nostre poble, tot i ser relativament menut, disposava d'un gran patrimoni arquitectònic, format per: el palau dels Fenollet, L'església de la Mare de Déu dels Dolors, L'ermita del Sant Crist del mont Calvari, la font de Sant Pasqual i la font del Poble o llavador. A més del patrimoni corresponent al terme d'Alboi.

Durant la segona meitat del segle XX, un fort sentiment de destrucció va arrelar profundament en part de la població de Genovés i el palau dels Fenollet, que durant segles havia vist créixer el poble, va ser enderrocat. Aquesta barbàrie destructora no va acabar amb la demolició del palau, sinó que de seguida s'iniciaren les obres per a enderrocar també l'església, la casa abadia i dos cases mes.

Tot aço tenia una finalitat clara, allargar el carrer Major (anomenat en aquell moment plaza del Generalissimo) fins a la plaça d'Espanya. La famosa permuta autoritzada a l'any 1970 per el ministeri de Governació i l'autoritat eclesiàstica, consistia en que una volta enderrocades l'església i la casa abadia, el terreny resultant passaria a ser part del carrer, mentre que al lloc on abans es trobava el palau, es construiria un nou temple parroquial. Aquestes decisions foren molt polèmiques, arribant fins i tot al punt de dividir a la població en dos: els que estaven a favor i els que estaven en contra de la demolició del temple.

Gràcies al esforç d'alguns veïns i veïnes de Genovés, encapçalats per l'associació cultural 9 d'octubre, a l'any 1999 es suspengué l'ordre d'enderrocament que des de feia quasi trenta anys hi pesava sobre l'església. Malgrat la suspensió d'enderrocament, el mal ja estava fet. La casa abadia havia quedat destruïda, i part del terreny que ocupava va ser venut per a la construcció de vivendes. Els cossos adossats entre la casa abadia i la nau foren també assolats, deixant una gran obertura corresponent a la fornícula de l'altar major. L'interior de la nau fou desmantellat, es desmontaren totes les fusteries i part de les capelles, s'arrancaren els marbres i les vidrieres que decoraven el temple foren traslladades a la nova església. Pel que fa a l'exterior, s'emportaren el sostre teula a teula, i durant alguns anys l'edifici estigué al descobert, cosa que va donar pas a que l'aigua entrara en abundància destruint així la major part de les pintures murals realitzades per Remigio Soler que adornaven els murs i les voltes.

Durant aquests últims vint anys, l'edifici ha patit nombroses restauracions, totes elles amb la finalitat de consolidar i apuntalar algunes parts, però mai amb la finalitat de restaurar el temple.

Actualment, son molts els genovessins que mai han xafat el seu interior, ja que des de que s'abandonà a l'any 1987 ha estat tancat amb pany i clau. Jo mateixa, fins fa un parell d'anys era un d'ells. Després de tota la vida passant dia sí i dia també pel seu voltant, vaig demanar al retor del poble José María Martínez Cuartero que hem deixara entrar, ja que sempre m'havia fet curiositat. La veritat es que em vaig emportar una sorpresa. Llevat d'algunes humitats, esquerdes y alguna que altra deixalla procedent de les ultimes reformes, l'interior de l'edifici es mantenia bastant ben conservat, sens dubte més del que del que calia esperar veent l'aparença exterior.

Es per tot això que he decidit fer aquest treball sobre l´església de Genovés, el qual consisteix en, a més d'una recopilació d'imatges antigues i d'un procés de documentació històric de l'edifici, en realitzar un alçament gràfic exhaustiu i un projecte de restauració per tal de donar-li un ús d'acord a les necessitats actuals del poble.

Objectius

Aquest treball té com a objectiu principal la realització d'un projecte de restauració per tal de donar un nou ús a l'església vella de Genovés la qual porta més de trenta anys abandonada . Aquest projecte consisteix en convertir l'antic edifici en una biblioteca per tal que aquest meravellós espai barroc puga ser gaudit de nou per tots els genovessins.

Com a objectius secundaris, a aquest treball, analitzaré l'edifici per tal de conéixer millor el seu context històric i com ha sigut la seua evolució durant els últims set segles. Un altre objectiu és el d'intentar explicar els esdeveniments que es van produir als anys seixanta i per els quals, finalment, l'edifici va ser abandonat a la seua sort. Per acabar, mitjançant un alçament gràfic, plasmaré la realitat actual de l'edifici tant en dos com en tres dimensions.

Metodologia

Pel que fa a la metodologia emprada per a la realització d'aquest treball, hi podem diferenciar clarament dos parts. La primera fa consisteix en una exhaustiva recerca de documents històrics per diferents arxius de la ciutat de València, de Xàtiva i del propi Genovés. A banda de la consulta d'aquests documents, una gran part de la informació recapitulada per a aquest treball, ha sigut extreta de les següents fonts:

Soler, Abel. *Genovés, geografia, història, patrimoni*

Alventosa Garcia, Rafael. *Geografia e historia de Genoves*

Torregrosa Vicent. *Memoria església Mare de Déu dels Dolors*

A més, preguntant a un gran nombre de veïns i veïnes del poble, he aconseguit una important col·lecció de fotografies, tant interiors com exteriors que m'han servit de gran ajuda per a poder comprendre com era abans l'edifici, però sobretot, m'han sigut d'especial ajuda per a apreciar la seua evolució durant els últims trenta anys d'abandonament.

La segona part d'aquest treball consisteix en un exhaustiu alçament gràfic per tal de conéixer l'edifici amb mes profunditat. Per a aquest estudi, he comptat amb l'ajuda dels següents aparells: cinta mètrica, metre làser i nivell làser. A més, he fotografiat tot l'interior amb la finalitat de plasmar la realitat actual i per a poder dibuixar millor els alçats i seccions mitjançant la tècnica del fotoplànol . Les façanes exteriors de l'edifici també han sigut mesurades i fotografiades amb la càmera, mentre que per a analitzar la coberta, he utilitzat un dron amb càmera.

Finalment, aquest estudi de l'edifici, ha servit per a poder dur a terme una proposta de restauració, la finalitat de la qual es dotar a l'edifici d'un nou ús per tal de garantir així la seua supervivència.

2. HISTÒRIA DE LA POBLACIÒ

L'origen de Genovés està estretament lligat a l'aparició dels musulmans, els quals durant els segles X i XI realitzaren una important tasca de colonització agrícola per les zones properes al riu dels Sants i al riu Albaida, on formaren diverses alqueries depenents de la ciutat de Xàtiva.

L'alqueria o *rahl* de Xiu, que és l'actual Genovés, pertanyia en el segle XIII a un dignatari musulmà de Xàtiva anomenat *Ali ibn Firrih* [1]. El terme *"rahl"*, significa que el poble es tractava originàriament d'una finca privada, la qual cosa suposa que no estava formada per un conjunt de camperols lliures, sinó que aquests estaven governats per un amo. Durant centenars d'anys, els genovesins hagueren de retre comptes al Senyor que habitava el Palau de Xiu. Aquesta forma de vida i organització territorial seguiria fins a la desaparició del senyoriu ben entrat el S.XIX. Com la gran majoria d'alqueries d'aquesta zona, va nàixer per la necessitat d'evitar la pèrdua de temps que suposava anar i tornar a Xàtiva tots els dies. La donació de l'alqueria de Xiu al metge genovés Baldoví de Baldoví, i al seu germà Joan a l'any 1248 [2] provocà que, amb el temps, la població passara a dir-se alqueria del Genovés. A uns escrits de l'any 1314 [3] podem llegir com es referien al poble amb els dos noms: *alqueria de Xiu, la qual en altre nom es apellada Genovés; alqueria de Xiu o lo Genovés.*

Després dels Baldoví, governaren els Ripoll, els Sanç, els Castellvert, i per últim, els Fenollet. Tots aquests senyors habitaren l'antic palau del Xiu. Des d'aquell castell exercien el seu domini sobre les terres, cases i llauradors, que per aquell moment residien al poble.

1 SOLER, Josep Antoni - ÚBEDA, Francesc, *La carta de població de Genovés*, A. Cultural 9 d'Octubre, Genovés, 1996, p.16-17.
2 ARV, Reial Cancelleria, llibre 611, f. 227 v. Llutxent, 1248, març 24.
3 BARCELÓ TORRES, Carme, *El origen de un topónimo: el Genovés*, dins Genovés en festes, 1983, s. p.

FIGURA 1. Vista del poble amb el palau realitzada per Josep Tudela. Font: *El Palau del Genovés i el retaule d'En Guerau Sanç i Ripoll de Castellverd*, CELBRIÁN i MOLINA, J.Lluís i ÚBEDA, BATALLER, F., 2019.

A aquesta imatge s'observa com el palau, enderrocat a la dècada dels seixanta, presidia el poble des d'un lloc privilegiat. A més, podem observar també l'església de la Mare de Déu dels Dolors, amb el campanar complet, i l'ermita del Sant Crist, envoltada per xiprers i situada a la part més elevada del mont Calvari.

Durant aquells anys, el poble va viure un període de gran expansió, on les activitats agrícoles seguien prosperant al mateix temps que la població anava augmentant. A l'any 1646, Genovés comptava ja amb 31 famílies [4].

Contràriament a l'evolució de Genovés, l'alqueria d'Alboi, situada a uns 3 km, s'havia quedat en no-res. Desemparats per l'abolició del règim senyorial els seus habitants, que sobrevivien bàsicament de la ramaderia i de la llenya, es van veure superats per les despeses econòmiques necessàries per tal de mantindre una població cada vegada més minvada. Per això, a l'any 1845 decidiren suspendre la seua autonomia i annexar-se a Genovés [5].

A la dècada de 1850, Genovés ja comptava amb més de 900 habitants i a la primera meitat del segle XX, amb vora 1200 habitants, oferia la imatge de ser un dels pobles més importants de la comarca. Aquesta gent es dedicava principalment a l'agricultura, sent les produccions principals l'arròs, l'oli, les garrofes, el vi i els cereals.

A partir dels seixanta, fou una època de grans canvis: l'arrossar començaria a desaparèixer en favor dels cítrics, especialment els tarongers. Les infraestructures urbanes es van veure fortament millorades, sobretot per l'ampliació del servei d'aigua potable que, per primera vegada, abastia a tota la població. A més, es va construir una xarxa de sanejament, al mateix temps que s'urbanitzaven noves parts del terme per a donar solució a una demanda de vivenda cada vegada més elevada.

Al llarg dels vuitanta l'economia agrícola passaria a un segon terme per a deixar pas a l'avanç del sector secundari: algepsaires, lluïdors, tallers i fàbriques familiars... i al sector terciari: funcionaris, botiguers, autònoms... Poc després en 1973 començaren les primeres obres de pavimentació que transformarien els vells carrers de terra en paviment de formigó. Tots aquests fets contribuïren a l'evolució i l'avaç d'un poble, originariament agrícola i rural, cap a una societat global. Al temps que evolucionava l'economia, els genovessins no renunciaven a les seues tradicions esportives, religioses i festives que durant dècades havien anat transmetent-se de pares a fills.

Genovés es conegut per la gran afició a la pilota. A l'any 1979 el nostre municipi ja comptava amb una escola de pilota, on des de menuts, els xiquets aprenien a jugar. Als trinques valencians el jugadors de Genovés triomfaven, en particular el jove que portava el nom del poble per tot arreu: Francesc Cabanes *"Genovés"*.

A finals del segle XX, començaren a sorgir un gran nombre d'associacions, on gent compromesa amb el poble manifestava el seu entusiasme i dinamisme. Algunes d'elles foren: ames de casa, amics del cavall, comissió taurina, columbicultura, banda de música, jubilats, penya ciclista, jugadors de bàsquet, grup scout, fútbol, caçadors, centre excursionista o l'associació cultural 9 d'octubre.

Actualment, situat a la comarca de la Costera, província de València, limita amb els municipis de Xàtiva, Lloc Nou de Fenollet, Barxeta i Benigànim.

[4] BERNAT, Joan Serafí, *Crecimiento de la población valencian*a, IVEI Diputacuó Provincial, València, 1994.

[5] ADPV, E.3.1, Lligall 15, f.598.

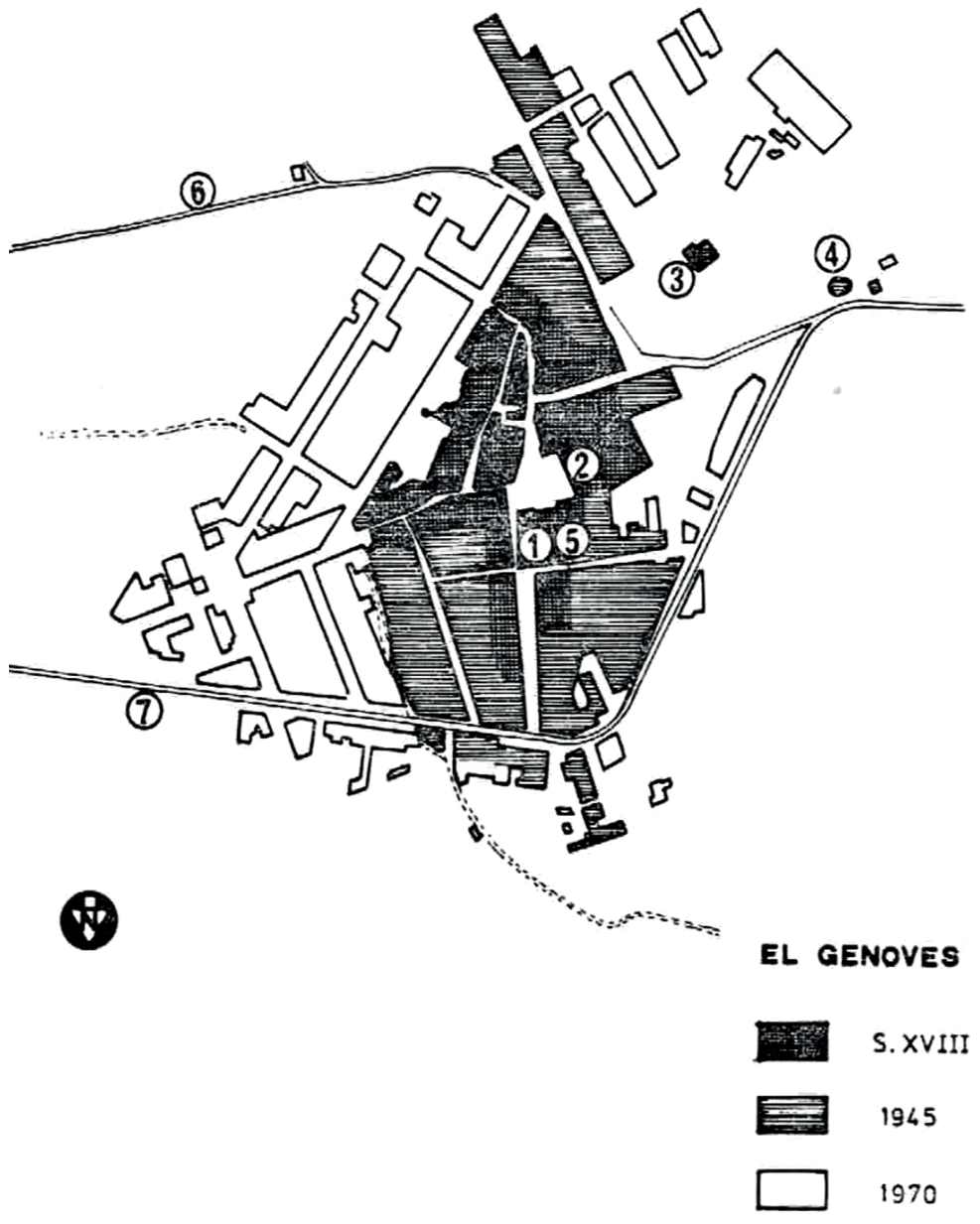

FIGURA 2. Plànol que ens ajuda a entendre el desenvolupament urbanístic de la població desde el segle XVIII fins a quasi el segle XX. Font: "Patrimoni arquitectònic i desenvolupament", *Genovés en festes*, SICLUNA, R., 1983.

Després de la crisi provocada per l'expulsió dels moriscos al 1609 i la lenta recuperació del segle XVII, es consolida el nucli de la població al mateix lloc que l'antic poblat morisc, sobre un lleuger promontori junt a l'antic camí de Benigànim (6) i organitzant-se al voltant del Palau dels Fenollet (2) l'Església (1), i la Plaça central

Els actuals genovesins hem heretat un patrimoni cultural que forma part indiscutible de la nostra identitat com a poble. No sols ens referim al patrimoni històric sinó també a altres aspectes com: el paisatge, l'entorn, la llengua, les festes i tradicions, la gastronomia, la música... Tot el que hem rebut dels nostres avantpassats ens ha servit per a enriquir-nos positivament com a persones i poder gaudir culturalment del nostre entorn, per tant la nostra obligació és cuidar-ho i transmetre-ho a les pròximes generacions. Entre les joies del patrimoni local destaquem les següents:

La Font de Sant Pasqual

Un dels monuments més envejats per tota la comarca de La Costera és, sense dubte, la Font de Sant Pasqual de Genovés. Aquest monument va ser edificat a l'any 1777 per manament del senyor de Genovés (un dels Fenollet) en honor i memòria de Sant Pasqual que, segons la tradició, va ser qui a petició dels fidels del poble, va assenyalar on es trobava el manantial. El conjunt està integrat per una font de motiu religiós amb caseries i una escultura del sant, a qui s'afig en la seua part davantera un espai ovalat, amb banc corregut lateral, tot això tractat amb abundant decoració barroca.

L´any 1946 es va reconstruir la imatge de Sant Pasqual, ja que durant la guerra havia sigut destruida juntament amb la resta d'obres religioses del poble. A finals de l´any 2003, com a conseqüència d'un acte vandàlic, va desapareixer. A l'any 2005 va ser restituïda per una de nova, ja que la font disposa d'un gran valor sentimental per part de tots els genovesins.

FIGURA 3. Aquesta pintura va ser realitzada per el pintor Antonio Gomar i Gomar al voltant de l'any 1900, i titulada amb el nom de *Fuente de San Pascual en Genovés.* Es tracta d'una pintura realitzada a l'oli sobre un llenç de 98 cm d'alçada i 180 cm d'amplària. Actualmet aquesta obra es troba exposada al museu Reina Sofia de Madrid.

El conjunt està integrat per una font de motiu religiós amb caseries i una escultura del sant, a qui s'afig en la seua part davantera un espai ovalat, amb banc corregut lateral, tot això tractat amb abundant decoració barroca.

Ermita del Sant Crist del Mont Calvari

El Calvari, ubicat a l'inici del poble, és una lloma vestida de xiprers o casalicis precedida per l'ermita del Crist. Antigament dedicada a la Mare de Déu dels Dolors, es tracta d'un edifici auster i senzill construït, al igual que l'antiga església, a la dècada del 1720. Als peus de l'ermita es troba una gran esplanada adornada amb una creu de pedra.

L'ermita és de planta rectangular coberta a dues aigües, amb una cúpula sobre fals creuer i un tambor quadrat que sobreïx de la coberta, rematat per una teulada de quatre vessants. A mà dreta està la casa de l'ermità. Dalt de la façana reïx una espadanya amb campana dedicada a la Mare de Déu dels Dolors, de 40cm de diàmetre i 37Kg .

Per a descriure l'interior utilitzem les paraules del periodista Lluís Lluch Garín, que la visità en 1969. *"Entro en la silenciosa ermita, llena de luz y de sol. Su piso es de baldosas blancas, grises y negras. Su armario es de color suavemente morado. Su estilo dórico destaca en las pilastras laterales. En los arcos fajones que sostienen sendas bóvedas vaídas, y en su cornisamiento con friso denticulado pintado de gris ceniza, siendo de este mismo color el filete que recuadra los paramentos y los intradoses de los arcos. La cúpula del crucero, sobre pechinas pintadas de blanco, es ciega y de línea rebajada. Lo sorprendente de esta ermita en el retablo mayor. Relucen como ascuas de oro sus columnas estriadas con camillas y basas de altorrelieve: sus rocallas, volutas y macollas, y los adornos grutescos- bichos, quimeras y follaje- de los pedestales; sus enjutas recargadas de talla y su frontón, en donde alternan los modillones y los canecillos, destacando del fondo de un tímpano adornado con pinturas murales. En la hornacina recuadrada por ancha moldura y tapizada con papel que imita viejo damasco, está el famoso Cristo del Monte Calvario".*

FIGURA 4. A aquesta perpectiva aèria del mont Calvari podem observar, a més de l'ermita anteriorment descrita, les capelles de pedra. Aquestes capelles representes cadascuna de les parts del *Via Crucis* (expressió llatina que significa "Cami de la Creu") i acaben amb una creu de pedra que presideix l'explanada.

Canalització Medieval de Bellús a Xàtiva

Es tracta d'una construcció medieval que tenia com a única finalitat la d'abastir d'aigua potable a la ciutat de Xàtiva. Amb poc més de 7 km, l'aqüeducte transportava aigua des del naixement d'aigua de Bellús fins a la ciutat, travessant entre mig el terme de Genovés.

El tram que recau al terme de Genovés es sens dubte, el de major interés. Aquest tram consta de nou arcs apuntats que, tots junts, alcancen una longitud de més 200 m i una alçària d'uns 20 m en la part mes elevada.

Malgrat que cada ajuntament siga responsable de la part del monument que recau al seu terme, la propietat del canal, de les seues conduccions i aqüeductes, corresponen al ajuntament de Xàtiva. La part que es troba al terme de Genovés, es va construir per tal de poder transportar l'aigua a través del barranc del Pont Sec. Està construït majoritàriament per peces de carreu les quals, s'adapten a les irregularitats del terreny, mantenint una pendent constant permetent així que l'aigua puga discórrer per l'acció de la gravetat. Tota la conducció de la sèquia esta revestida de maçoneria de pedra travada amb morter de calç, arena i argila per a conferir-li major impermeabilitat.

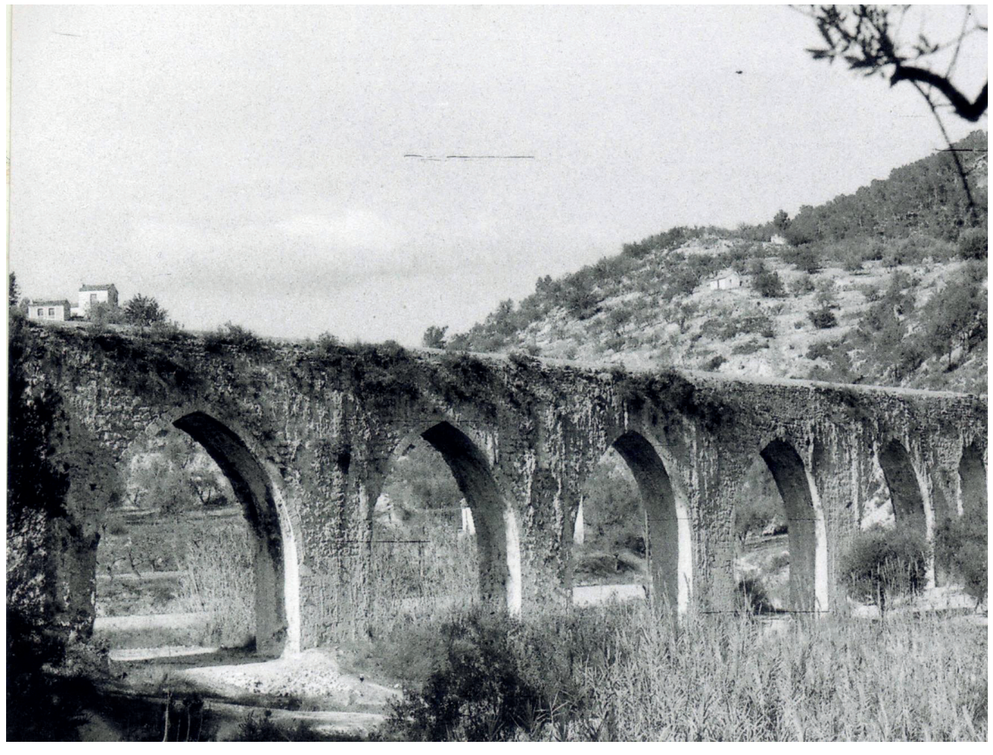

FIGURA 5. Arcadetes d'Alboi a una imatge de la dècada dels seixanta. Font: *Genovés, geofrafia, història i patrimoni*, Soler, Abel, 2007.

4. EVOLUCIÒ HISTÒRICA DE L'EDIFICI

La primera referència sobre algun edifici de caràcter cristià a Genovés, apareix al testament d'en Ramon Sanç, senyor del poble [6]. Aquest testament, datat al segle XIV, parla sobre l'obligació d'un capellà procedent de l'església major de Xàtiva de celebrar una missa cada divendres. Aquesta missa es realitzava a la capella del palau dels Fenollet, edifici que, per desgràcia, fou enderrocat als anys seixanta juntament amb la plaça que l'envoltava.

FIGURA 6. Imatge de l'antic palau dels Fenollet. Font: *El Palau del Genovés i el retaule d'En Guerau Sanç i Ripoll de Castellverd*, CELBRIÁN i MOLINA, J.Lluís i ÚBEDA, BATALLER, F., 2019.

Aquest palau va ser el nucli a partir del qual, durant centenars d'anys, el poble va anar organitzantse. Des de la seua construcció fins al seu enderrocament, a mes de palau, va ser utilitzat com a presó, com a escola, com a local per a la banda de música, com a vivenda, com a cine d'estiu...

Malgrat tots els usos que havia tingut, pareix ser que ningun de ells va ser suficient per a conservar-lo.

[6] ARV, Vol. 804, foli 434 i següents.

Després de la reconquesta no es va construir cap temple, no era necessari, ja que no hi havia població cristiana però, per mitjà del document que parla sobre la presa de possessió com a senyor de l'alqueria de Ramon Sanç i Ripoll de Castellvert, sabem que existia una mesquita mudèjar. A pesar de que no consta la ubicació exacta de l'edifici, és probable que es trobara al voltant de l'actual campanar, el qual seria l'antic minaret. El tipus de materials utilitzats i les restes que encara avui es conserven així ho suporten.

A partir de les conversions forçoses al cristianisme de l'any 1525 es crearen, al llarg de tota la corona d'Aragó, nombroses parròquies morisques. Les primeres fonts històriques que parlen de la creació d'una parròquia cristiana a Genovés daten de l'any 1535 [7]. Probablement aquest primer temple, dedicat a Sant Miquel Arcàngel (1527-1717), era l'antiga mesquita mudèjar reconvertida en església cristiana.

A l'any 1609 es produí l'expulsió dels moriscos. Les 90 famílies que habitaven el poble foren expulsades i les seues terres, que durant tants anys havien treballat, foren ocupades per noves famílies cristianes. Segons la carta pobla de Genovés de l'any 1611, fou repoblat amb 17 famílies [8].

Una altra font documental importantíssima és la localitzada a Mallorca, concretament a l'arxiu Zaforeta. Alguns dels documents allí enmmagatzemats serveixen per a ubicar l'església dins del poble.

[7] SANCHIS SIVERA, José, *Nomenclátor geográfico-eclesiástico de los pueblos de la diocesis de Valencia*, Tipografia de Miquel Gimeno, València, 1922.

[8] ARV, Vària, Caixa 82, Número 1.

Un d'ells són els establiments [9] que el senyor del poble, Miquel de Fenollet, fa a cadascuna de les famílies que acudeixen per a repoblar el poble al Juliol de 1611. En aquest document es situen les terres que cedeix el senyor, així com les cases i els carrers on es trobaven. D'aquestes dades s'extrau que hi havia un carrer de l'església, que aquesta es trobava a la vora del poble i que annexa al temple estava la casa abadia. A banda dels establiments anteriors, també es considera prou rellevant el Capbreu [10] que al 1690 va dictar el senyor Pasqual de Fenollet. A aquest document, a part de corroborar-se els carrers citats a l'anterior escrit, hi apareix un nou carrer, anomenat carrer de l'església nova i al mateix temps es modifica l'anterior amb el nom de carrer de l'església antiga. A més, apareix com 44 caps de familia reconeixen a Pasqual de Fenollet com a senyor, la qual cosa corrobora l'augment de la població.

Açò ens mostra com, al llarg del temps, el temple ha anat evolucionant per a poder adaptar-se a les necessitats religioses de cada època així com a les necessitats d'una població cada vegada més nombrosa. Degut a aquest augment de la població, cal suposar que durant la segona meitat del segle XVII ja existiria una comunitat cristiana amb la suficient capacitat com per a portar a terme les reformes pertinents per a poder adaptar l'antic temple que a tots els efectes s'havia quedat menut.

No és fins al començament del segle XVIII quan es decideix realitzar un important treball de construcció amb la intenció d'ampliar i transformar l'església d'acord amb les corrents barroques de l'època. Concretament, segons un manuscrit de Pedro Sucías Aparicio [11], el temple comença a construir-se a l'any 1717: *"Al construirse en el año 1717 la iglesia que hoy tiene la población se puso bajo el patronato de la Virgen del Rosario y por último se colocó a Nuestra Señora de los Dolores"*. Amb l'inici de les obres podriem dir que començava una nova etapa per a l'edifici, per tant, es va canviar l'advocació de Sant Miquel Arcàngel (1527-1717) per la de La Mare de Déu del Roser (1717-1782).

Quan començà la construcció del nou temple barroc, el poble de Genovés comptava aproximadament amb 500 habitants [12]. Els encarregats de la construcció foren gent del poble i el resultat fou la típica església de nau única amb capelles laterals entre els contraforts coberta amb una falsa volta amb llunets triangulars i articulada amb arcs faixons. Com a fet singular la volta, en compte de ser una típica volta de canó, està lleugerament apuntada. Possiblement siga degut a que la coberta descansa directament sobre els arcs faixons i, per motius de precaució, es va decidir apuntar tants els arcs com la volta, per a poder resistir millor així les carreges procedents de la coberta.

En aquella època el poble acabava amb l'església, és a dir, no existia encara el carrer Major. Per tant, només existia una porta lateral i l'edifici, més menut que l'actual, acabava amb un mur cec. Tot açò s'aprecia a un antic gravat del 1750 publicat per Ricard Sicluna al llibre de festes de l'any 1983.

[9] Arxiu Zaforeta, Carpeta S-T-1.

[10] SUCIAS APARICIO, Pedro, *Notas útiles para escribir la história del reino de Valéncia*, Hemeroteca Municipal de València, t.23, p.343. Dades que el pare Sucias traguè de l'arxiu parroquial al 1911, anys abanç de la seua destrucció.

[11] Ibídem

[12] SOLER, Abel, *Genovés: geografia, història, patrimoni*, Ajuntament de Genovés, p.192, 2007.

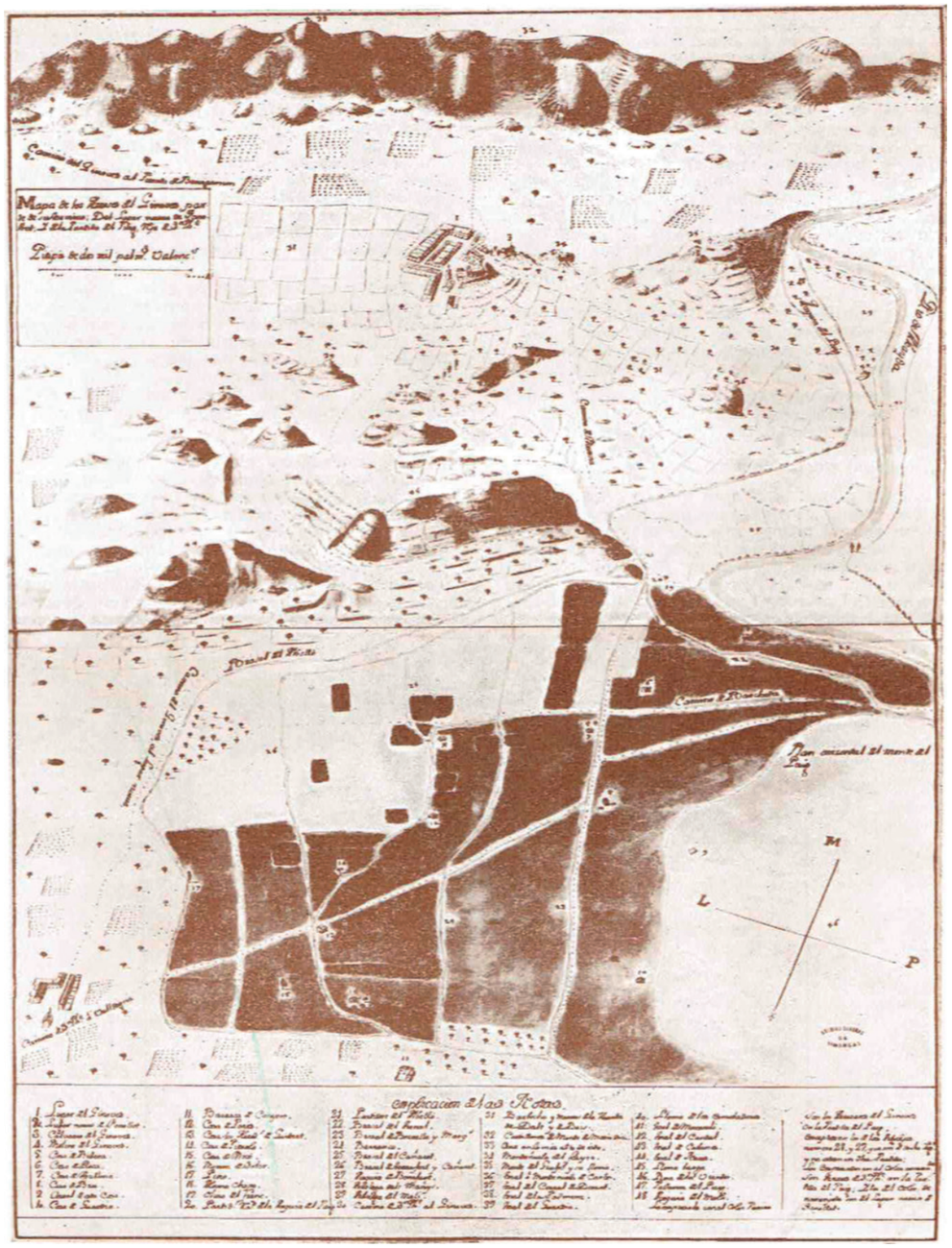

FIGURA 7. Plànol de la població i el seu terme a meitat del segle XVIII conservat al arxiu de Simancas que mostra l'estructuració del territori mitjançant els sistemes de reg i de comunicacions. A més, ajuda a entendre l'estructura del municipi i la seua relació amb la resta de poblacions. Font: "Patrimoni arquitectònic i desenvolupament", *Genovés en festes*, SICLUNA, R., 1983.

A conseqüència del terratrèmol de Montesa de l'any 1748 el nou edifici barroc, amb a penes 30 anys de vida, va haver de ser greument intervingut. El presbiteri, que fou la part més malparada, hagué de ser assolat per motius de seguretat. Tots els arcs formers van ser reforçats reduint així la seua amplària i esdevenint en un temple molt més massís i amb unes proporcions bastant menys elegants que les dissenyades originàriament. A més a més, a part de totes les reparacions anteriorment citades, s'aprofità també per a ampliar-lo. Després de totes aquestes modificacions tant considerables podem parlar d'una nova església barroca que, al marge de les transformacions patides al segle XX, és la que ens ha arribat avui en dia.

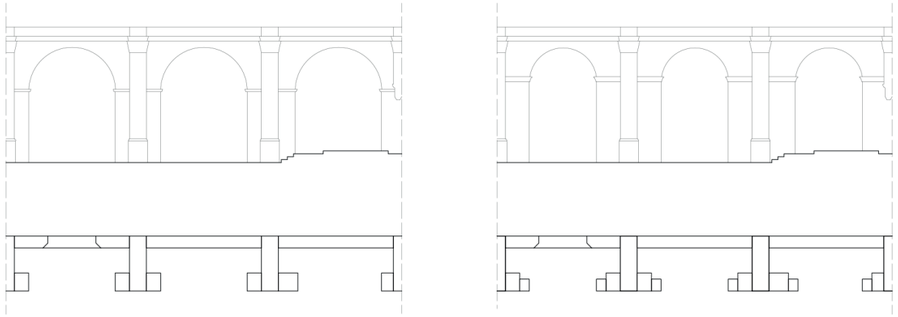

FIGURA 8. ABANS DEL TERRATREMOL DESPRES DEL TERRATREMOL

Al llibre *Geografia de les comarques valencianes* [13], Juan Piqueras conta com a mitjans del segle XIX es realitzaren noves obres al temple. Les reformes consistien principalment en ampliar la nau en un mòdul més (encara que més menut que els altres) que s'aprofitaria per obrir una nova porta principal cap al carrer Major. Aquest nou mòdul s'utilitza també per a formar un cor elevat. A més de l'ampliació cap al nord, s'amplia també cap al oest donant lloc així a la capella de la comunió, més recollida que la actualment existent.

En les primeres dècades del segle XX, l'edifici patiria una altra gran reforma, aquesta vegada de la mà del rector del poble, mossèn Miquel Jordà Orts [14]. La reforma va consistir principalment en un llavat de cara: es va substituir el paviment d'argila rogenca per les peces hidràuliques que encara avui es conserven. Durant aquella època existia un fossar prop del presbiteri però amb el nou paviment aquest va quedar completament ocult.

Al voltant de l'any 1920, l'historiador Carles Sarthou visità l'església i comentà: *"En el altar mayor vense buenos cuadros, con escenas de la pasión de Cristo. Aunque ennegrecidas, son de mérito artistico"* [15]. Per desgràcia, com a moltes altres esglésies d'Espanya que durant la guerra foren saquejades, no es conserva ni una sola obra d'art de les que aleshores adornaven els seus murs. A Genovés, els revolucionaris no es conformaren solament amb destruir tot el que hi havia al interior i, una volta saquejat el temple, l'incendiaren. Ara bé, hem de donar gràcies, i dic "gràcies" perquè a diferència d'altres pobles del voltant com per exemple Barxeta, on destruïren l'església per complet, a Genovés solament l'incendiaren. Després d'un ràpid procés de restauració i transformació es col·locaren jàsseres de fusta que dividien la nau en dos altures, multiplicant així la superfície útil. Aquest lloc de oci fou batejat com *la Casa del Pueblo*.

El poeta Joan Sales visità l'església a l'any 1937 i digué: *"Aquest matí, tot passejant, m'he arribat fins a un poble anomenat Genovès i hi he vist -per això anava- l'església tota restaurada després de l'incendi··· amb l'única diferència que a l'altar major ara hi ha les imatges de Marx, Lenin i Pablo Iglesias. M'ho havien explicat i no m'ho creia; ara que ho he vist amb els propis ulls t´ho puc garantir. Ja no es diu església sinó "casa del poble"; en definitiva més val això que no pas tirar-la a terra o convertir-la en mercat com s'ha fet en tants llocs de Catalunya. Un dia o un altre podrà tornar a servir d'església; això deurem als comunistes, que a Genovès S'han sortit de desbancar als anarquistes"* [16].

Efectivament, així va ser. Una volta finalitzada la guerra, l'edifici va ser ràpidament reformat i en poc de temps ja tornava a ser el de sempre, una església. Es referen els altars, es decoraren les capelles i es restituïren les imatges que prèviament havien sigut destruïdes. Tant les famílies de Genovès com el propi ajuntament contribuïren econòmicament per a que l'edifici recuperara l'esplendor dels anys anteriors. Aquest procés de rehabilitació està descrit per Rafael Garcia Alventosa al llibre *Geografia e historia de Genovès* [17].

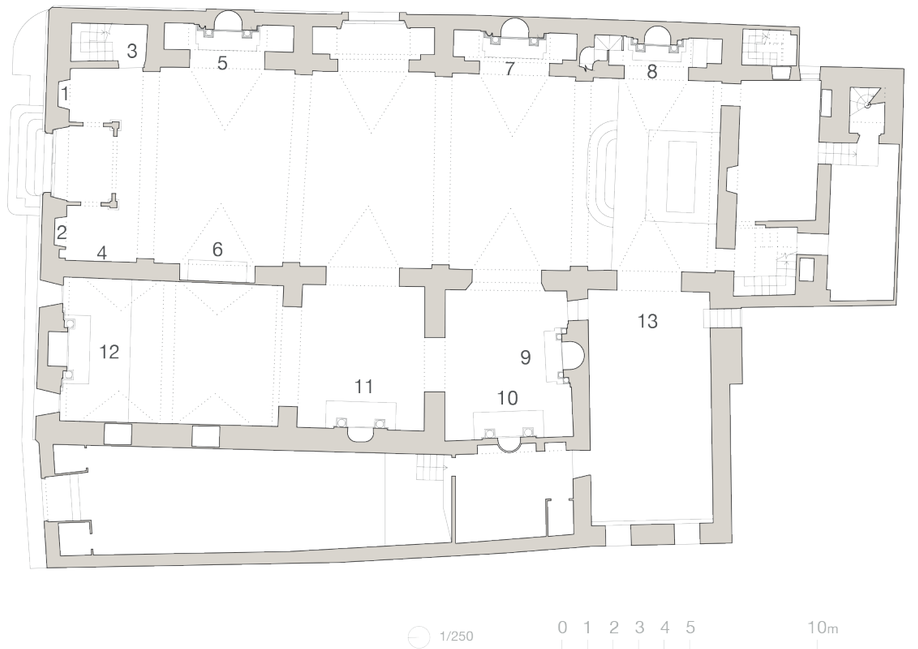

FIGURA 9. Planta posterior a la guerra realitzada a l'any 2004 per l'arquietcte Vicent Torregrosa.

1. Creu de les misions, 2. Pica Baptismal i llenç del bateig de Crist, 3. Escala que conduieix al cor elevat, 4. Llenç de la anunciació, 5. Capella de Sant Josep, 6. Capella de la Mare de Déu del Carme, 7. Capella de Sant Antoni Abad, 8. Capella dels Sants Abdó i Senén, 9. Altar Mare de Déu dels Desemparats, 10. Altar de la inmaculada, 11. Altar del Sacre Cor de Jesus, 12. Capella de Sant Pasqual

[13] PIQUERAS HABA, Juan. Geografia de les comarques valencianes, Vol. V, pag. 125-127.

[14] SOLER ESCORCIA, J. Antoni. *L'antiga església de Genovés: història d'un espai*, dins Genoves en festes, pag. 48-52, 1998.

[15] SARTHOU CARRERES, Carles. *Geografia general del reino de Valencia*, Vol. II, València.

[16] SALES, Joan. *Cartes a Màrius Torres*. El pi de les tres Branques, club editor. Barcelona, pag. 170-171, 1976.

[17] GARCIA ALVENTOSA, Rafael. Geografia e història de Genovés, Marbau, Xàtiva, pag. 10-11, 1950

5. HISTÒRIA CONTADA PER L'EDIFICI

En aquest apartat analitzarem el procés evolutiu de l'edifici des del segle XIV fins al segle XX basant-nos en l'estudi arqueològic realitzat per Vicent Torregrosa a l'any 2004. Tenint en compte tant les fonts documentals com les restes arqueológiques presents actualment a l'edifici, podem diferenciar entre les següents etapes constructives:

La mesquita primitiva

Gràcies al document de la presa de possessió de Ramón Sanç de Castellvert com a senyor de l'alqueria de Genovés [18], sabem que a la primera meitat del segle XV existia una mesquita mudèjar. A partir dels estudis arqueològics realitzats a l'actual edifici i després d'analitzar les restes que encara avui es conserven, podem observar l'existència de murs de tàpia d'uns 75cm d'espessor reforçats amb lloses de pedra. Aquest tipus de tàpia, característic del segle XV, s'ha detectat al tester sud i a l'angle sud-oest [19].

En resum, podem dir que possiblement existeix un tester de l'edifici primitiu del segle XV amb la paret lateral clarament definida [20]. Aquestes restes suporten la teoria de que l'edifici primitiu era independent de la torre i, a més, ens donen una idea aproximada de l'altura de cornisa i de la pendent de la coberta.

Segons les dades obtingudes a partir de l'anàlisi de les diferents tècniques constructives així com de les restes que es conserven, ens podem fer una idea aproximada de com seria la mesquita primitiva.

Es tractaria d'una construcció de nau única, orientada en direcció nord-sud. Amb una amplària de 7,5m, seria igual que l'actual, mentre que l'altura de cornisa seria de 3,7m i la de carener de 6,3m. Pel que fa a la longitud de la nau, no se sap amb exactitud quants vans tindria. Aquesta nau estaria organitzada segons arcs diafragma. Atenent a l'altura i l'amplaria de l'edifici, els arcs tindrien l'arranc a una altura inferior als dos metres i sobre ells descansaria l'estructura llenyosa de la coberta.

Segons el plànol de mitjans del segle XVIII conservat a l'arxiu de Simancas [21], en aquella època la construcció tenia 4 vans, encara que això no vol dir que l'edifici primitiu també els tinguera, ja que de ser així suposaria un volum massa gran per als habitats de l'època. Per tant, podem pensar que tindria un o dos vans.

Si partim de la hipòtesi de que soles hi existia un và, resultaria una sala d'uns 5m de longitud, es a dir, aproximadament uns 40m². En aquest cas la nau resultaria massa menuda per als vora dos-cents habitants que tenia el poble a aquella època.

Si partim de la hipòtesi de que tenia dos vans, estariem parlant d'una nau amb quasi 80m², una mesura més en sintonia amb el nombre d'habitants [22].

[18] ARV, Vol. 804, foli 434 i següents.
[19] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 30, figura 16.
[20] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 30, figura 19.

[21] SICLUNA LLETGET, Ricard, *Patrimoni arquitectónic i desenvolupament*, llibre de festes, 1983
[22] FIGURA 10, pag. 22

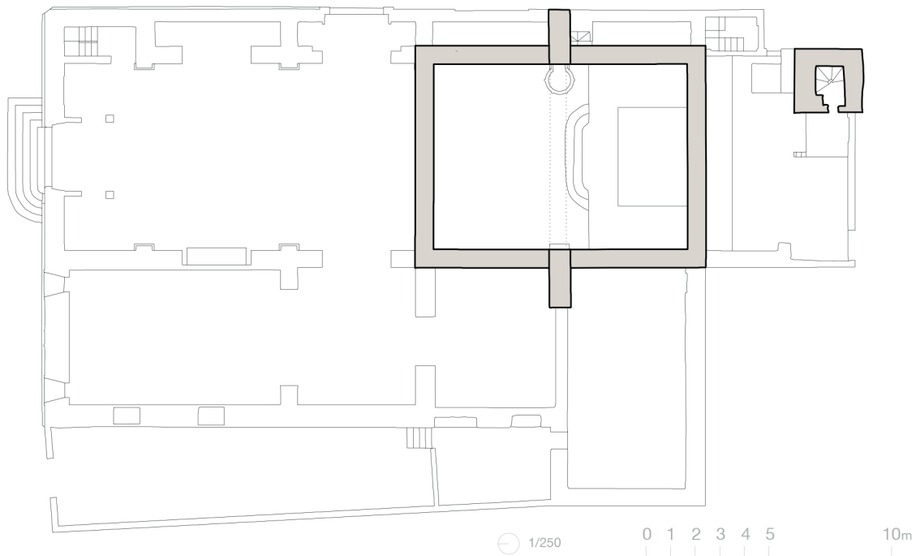

FIGURA 10. En aquest plànol, podem observar com seria la suposada planta de la mesquita primitiva, superposada respecte a la superfície actual de l'edifici. La planta estaria formada per dos vans articulats mitjançant un únic arc faixò.

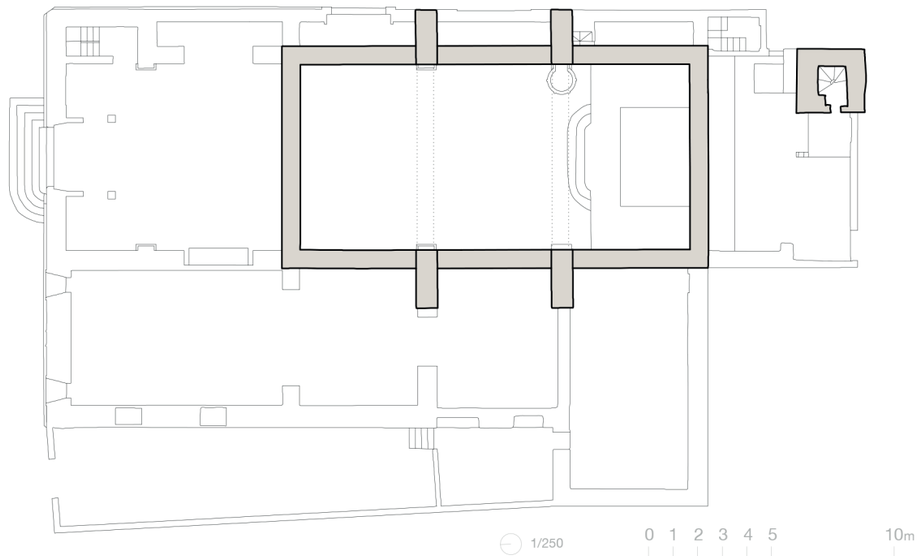

FIGURA 11. A aquest plànol podem observar com seria la suposada planta de l'església a principis del segle XVIII, superposada respecte a la superfície actual de l'edifici. La planta estaria formada per tres vans articulats mitjançant dos arcs faixons.

L'església a principis del segle XVIII

Ara sí, partint del plànol de Simancas citat anteriorment [23], podem extraure que es tractava d'una església de nau única amb contraforts exteriors i independent de la torre campanar. Aquest edifici seria la mesquita anteriorment descrita, amb les mateixes altures de cornisa i carener, però ampliada en longitud.

Segons les descripcions de Pedro Sucias Aparicio [24], es es va ampliar la superfície de la nau al mateix temps que es va fer una reforma de l'espai interior, seguint les corrents artístiques de l'època. Després de totes aquestes renovacions tan importants, podríem parlar, bàsicament, d'un nou temple.

En resum, l'antiga església de la Mare de Déu dels Dolors de Genovés, a partir de la segona dècada del segle XVIII seria similar tipologicament a l'antiga mesquita primitiva del segle XV però ampliada en longitud i reformada. És a dir, es tractaria d'una nau ùnica amb dos arcs faixons i contraforts exteriors però mantenin l'altura de cornisa i carener.

El campanar seguiria estant exent al temple però amb un cos més, el dedicat a les campanes. Aquest cos, que encara existeix actualment, està format per rajoles de gran format (31x14,5x3 cm), la qual cosa ens permet suposar que data del segle XVIII.

[23] SICLUNA LLETGET, Ricard, *Patrimoni arquitectónic i desenvolupament*, llibre de festes, 1983

[24] SUCIAS APARICIO, Pedro, *Notas útiles para escribir la história del reino de Valéncia*, Hemeroteca Municipal de València.

La primera església barroca a mitjans del segle XVIII

Abans que res cal diferenciar entre dos esglésies barroques, sent el punt d'inflexió entre elles el terratrèmol de Montesa de l'any 1748. Aquest terratrèmol va destruir i paralitzar la construcció del primer edifici barroc [25], el qual no solament mai va acabar de decorar-se sinó que, a més, va ser ocultat.

Aquesta primera església correspon a les capelles de la part est (concretament les capelles E1, E2 i E3) que, ocultades per falses voltes, ens han arribat més o menys intactes [26]. Actualment poden apreciar-se ja que aquestes falses voltes han sigut desmantellades.

El procés de transformació que va patir l'edifici per tal d'adaptar-se al barroc de la època va ser el següent:

En primer lloc, s'ocupen els espais entre els contraforts donant lloc a capelles laterals. Això suposa la creació d'un nou mur exterior enrasat amb els contraforts a la part est. A la part oest s'amplia el fons deixant unes capelles laterals molt més profundes. Seguidament, s'obrin nous arcs formers, el que suposa la destrucció de la major part del tancament anterior. Finalment, pel que fa a la decoració interior, s'afegeixen pilastres i cornises i es construeix la volta de canó.

Aquesta nova edificació és bastant més elevada que l'anterior, per tant els antics arcs

[25] Arxiu Municipal de Xàtiva, Lligall 761.

[26] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pp. 33-34.

faixons es suprimeixen donant lloc a nous arcs més elevats que seran els encarregats de suportar la volta i la coberta. Com a resultat obtingueren una nau amb quasi el doble d'altura que l'anterior.

Bàsicament, l'església barroca primitiva es diferencia de l'actual per les proporcions. Els arcs formers inicials, encara que tenien una altura similar, eren prou més amples donant així la sensació d'un ordre barroc més esvelt i elegant [27].

A la part est, les capelles laterals estaven cobertes per una volta rebaixada tabicada de dos rosques, les quals arrancaven a la mateixa altura que les impostes dels arcs.

Una altra diferencia clau és, sens dubte, la decoració interior. Tant els arcs com les voltes estaven cobertes amb uns esgrafiats barrocs de gran bellesa [28]. Aquests esgrafiats sols es conserven a la capella E3, ja que degut al terratrémol que clavillà tot l'edifici mai s'aplicaren a la resta de capelles.

A l'arxiu de Xàtiva trobem un relat que descriu l'edifici després del terratrémol *"en este lugar su iglesia se halla muy quebrantada, especialmente el presbiterio que por precaución se ha hecho aterrar..."* [29].

Resumint, podem parlar d'una primera església barroca que, inacabada a causa del terratrémol, fou pràcticament ocultada per les reformes posteriors de final del segle XVIII.

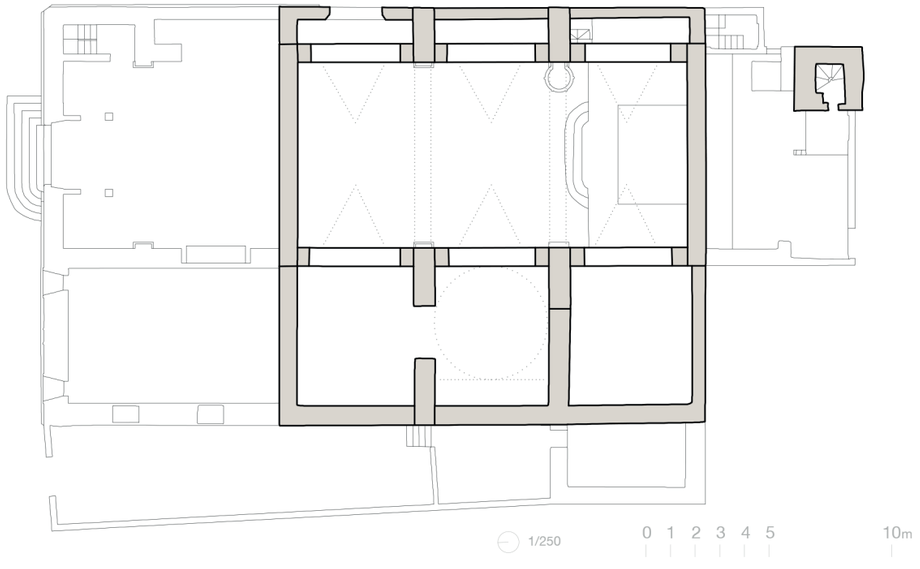

FIGURA 12. En aquest plànol podem observar com seria la planta de la primera església barroca, superposada respecte a la superfície actual de l'edifici. La planta estaria formada per tres vans articulats mitjançant dos arcs faixons.

[27] FIGURA 8, pag. xx. Plànol on podem observar la diferència entre els dos tipus de arcs.
[28] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 33, figura 21.
[29] ARXIU MUNICIPAL DE XÀTIVA, Lligall 761.

L'església despres del terratrèmol

Aquesta església, dedicada a la Mare de Deu dels Dolors (1782-1987), és, més o menys, la que ens ha arribat avui en dia. Parlem d'ella com a església nova però no és exactament nova, sinó que és un conjunt d'obres, reformes i afegits que durant centenars d'anys els veïns de Genovés han anat realitzant amb molta cura i esforç.

Per les restes i característiques de les fàbriques que han sobreviscut al pas del temps, podem dir que el procés de reconstrucció després del terratrémol fou el següent:

- Demolició dels elements més mal parats com per exemple la part del presbiteri i les seccions superiors dels murs.

- Reconstrucció de les parts demolides. Açò s'aprecia a les capelles de la part est, on es pot diferenciar clarament entre els dos tipus de fàbrica. La part inferior d'aquests murs està realitzada amb carreuat i es poden apreciar els clevills causats per terratrémol. A la part superior la fàbrica és de rajola massissa d'aparell anglés en creu sense ningun tipus de clevills [30].

- Consolidació dels arcs formers anteriors per l'intradós amb uns de nous modificant clarament la proporció anterior [31].

- Al sector est, per tal d'ocultar els murs clevillats, es construïxen noves voltes i tabics reduint la longitud de les capelles.

- Al sector oest, menys afectat pel sisme, solament es revestiren novament els murs. Possiblement aquesta part es vegera menys afectada ja que la secció dels contraforts és major que a la part est.

- Pel que fa al campanar, segons l'estudi de les fàbriques, podem dir que el terratrèmol no li afectà especialment.

Segons el plànol conservat a l'arxiu de Simancas citat anteriorment, es pot apreciar com l'edifici tenia quatre vans. Ara bé, actualment sols existeixen tres arcs formers originals, la qual cosa ens fa pensar que el quart mòdul es va construir directament amb les proporcions dels arcs reforçats, és a dir, que es va construir després del 1748.

L'actual porta principal que dona al carrer Major i la capella de la comunió daten del segle XIX, tal com afirma Juan Piqueres a la Geografia de les Comarques Valencianes [32]. Aquestes noves obres suposarien l'aparició d'un quint mòdul, de menor longitud que la resta.

Alguns detalls que evidencien aquesta suposició son:

- El gruix del quint va és inferior al de la resta de murs barrocs.

- Pel que fa a la part superior, s'observa una clara diferència. Al quint mòdul no existeix mur superior i és una biga de fusta l'encarregada de suportar la cornisa.

- Una altra evidència de que el quint mòdul és posterior és que l'obertura d'una nova porta suposaria una pèrdua d'espai important ja que necessita de vestíbul i cancell. Si a més afegim la

[30] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 107, figura 138.
[31] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 34, figura 25.
[32] PIQUERAS HABA, Juan. Geografia de les comarques valencianes, Vol. V, pag. 125-127.

necessitat d'un cor elevat, és de suposar que optaren per la construcció d'un nou mòdul.

Per a la construcció d'aquest quint mòdul, s'eliminaria el tancament anterior, el que suposaria la construcció d'un nou arc faixò amb els seus respectius contraforts, encara que sols construïren el contrafort a la part est (quedant la part oest sense ell) cosa que ha causat un gran nombre de les patologies actuals.

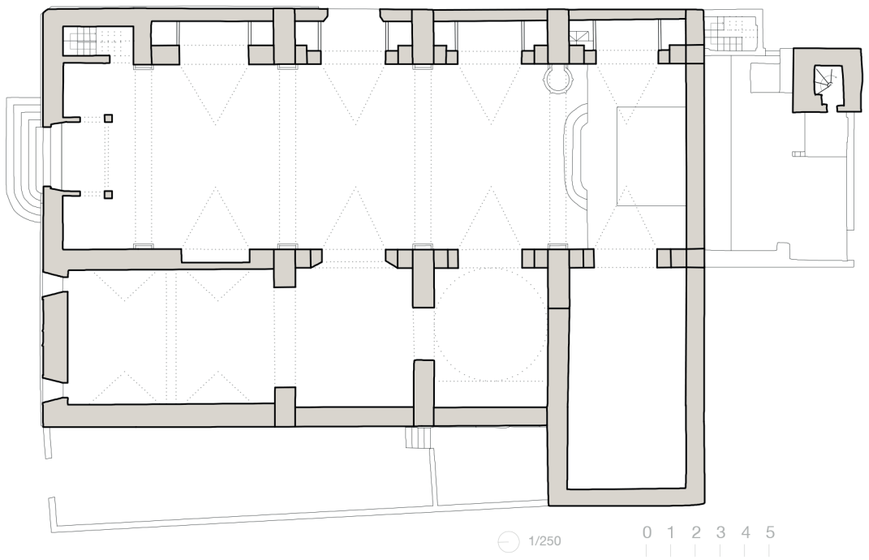

FIGURA 13. A aquest plànol podem observar com seria la planta de la segona església barroca, superposada respecte a la superfície actual de l'edifici. La planta estaria formada per quatre vans articulats mitjançant tres arcs faixons.

L'església actual

Com ja hem descrit anteriorment, a principis del segle XX es realitzaren obres de reforma interior de la mà del mossén Miquel Jordá Orts [33] però la transformació més dramàtica fou la patida durant la Guerra Civil. Una volta acabat el conflicte, es desmantellà el forjat que dividia la nau en dos i es taparen les finestres que s'obriren a les capelles laterals [34]. De la decoració barroca interior quedava més bé poc, per això es va optar per redecorar l'edifici amb noves moldures i altars d'algepseria.

Aquesta decoració està ben descrita per Rafael García Alventosa al seu Llibre Geografia e Historia de Genovés [35].

[33] TORREGROSA SOLER, Vicent, *Memoria de l'església vella de Genovés*, pag. 30, 2004.

[34] CELBRIAN MOLINA, J. Lluís, *L'espai arquitectónic*, Papers de la Costera, pag 195, Xàtiva 1992.

[35] GARCIA ALVENTOSA, Rafael, Geografía e hist´pria de Genovés, Marbau, pag. 10-19, Xàtiva, 1950.

Del llibre de García Alventosa, cal destacar:

- La cornisa interior. *"Al señor Pellicer Pavía se debe la cornisa que recorre el templo, el arranque de los arcos y a la altura del coro de la iglesia".* Es realitzaren capitells corintis, modillons, denticles, plafons i pilastes, tot fet amb motles i escaiola [36]. Aquesta nova decoració fou adherida als murs amb claus de ferro, els quals es troben bastant oxidats.

- La trona i les capelles del presbiteri. *"Entre la mejoras introducidas por el señor Pellicer Pavía, destaca la reforma del púlpito, en la parte del Evangelio, para cuya subida se ha practicado una escalerilla interior, que ha permitido abrir un nuevo arco y disponer de una nueva capilla, la de los Santos de la Piedra; frente a la cual, dando simetría al presbiterio, se ha abierto un nuevo arco, que es puerta de acceso a nuevas dependencias parroquiales".* L'estreta escala d'accés a la trona [37] es realitzà buidant un dels contraforts, afectant així a la seua capacitat portant. Els dos arcs formers del presbiteri ja existien prèviament, però estaven tapiats.

- La capella de la comunió. *"... la capilla de la Comunión, que ocupa cuerpo independiente, a lo largo de la nave de la iglesia, a la parte de la Epístola, y con doble acceso por el interior del templo. Antes de esta acertada reforma, ... la capilla de la Comunión era aproximadamente la mitad de la actual. Quizá aquella reducida capilla ganara a esta en recogimiento y soledad, pero la reforma, que vamos a describir, permite congregar ante el sagrario un número mayor de devotos. Para agrandarla en sentido longitudinal, hubo necesidad de sacrificar un altar; pero éste, al tiempo de la reforma, había ya desaparecido. Hízose, primero, el arco de la entrada lateral y desaparecieron los dos tabiques, con la verja y arco, de construcción y tamaño igual al que aún hoy divide la capilla del Sagrado Corazón y de la Inmaculada. Hecho esto, la capilla quedó automáticamente agrandada y la reforma lograda. Decorósela después y, por cierto, con exquisito gusto, el año de 1946; siendo autor de las pinturas don Remigio Soler, y llenas por completo el primer tramo, o sea, la totalidad de las paredes de la antigua capilla. ... el altar mayor lo llena la imagen escultórica del santo Patrón... Dos huecos, que transmiten la luz de la calle, a ambos lados de este altar, tamizan la claridad solar con vidrieras de colores... Al alargarse la antedicha capilla, quedaron dentro de la misma los altares de la Inmaculada Concepción, del Sagrado Corazón de Jesús y el reciente de la Virgen de los Desamparados, que ocupa su tradicional puesto".* Quan parla de l'actual capella de la comunió es referix a la totalitat de les capelles de la part oest, és a dir, a les capelles O2, O3, O4 i O5. La reforma consisteix en l'obertura d'un gran arc entre les capelles O4 i O3 [38] . Al no fer referència a les voltes, no podem determinar amb exactitud quan foren construïdes però si que podem afirmar que en un principi no existien, ja que hi ha restes d'uns òculs cegats per les actuals voltes [39] i de finestres als murs laterals, també cegades [40].

[36] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pp. 101-102.
[37] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 105, figura 128.
[38] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 110, figura 155.
[39] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 112, figura 160.
[40] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 28, figura 18.

FIGURA 14. A aquest plànol podem observar com seria la planta de l'església actualment. Aquest volum final, és el format per el conjunt d'obres i ampliacions desde el segle XV.

Projecte nova torre-campanar

A més de les reformes anteriorment descrites, es pretenia substituir la torre campanar per una nova. El disseny va ser realitzat pel propi retor mossén Simeón Pellicer. Es tractava d'una torre esvelta, formada per cinc cosos i rematada per una creu. Aquesta torre tenia una altura prevista de més de trenta metres, és a dir, bastant mes elevada que l'actualment existent, la qual te una altura de poc més de tretze metres.

Malgrat que estava tot dispost, les obres mai es portaren a terme. Segons escriu Rafael Garcia Alventosa al llibre *Geografia e Historia de Genovés*, per a la seua construcció anaven a utilitzar-se pedres de carreu procedents d'un pont del riu Albaida que havia quedat destruït a una riuà. L'enderroc del pont i el transport de les pedres va ser costejat per l'ajuntament. Des de Madrid aprovaren la concessió del cement per a l'obra i, a més, una quantitat de diners per a costejar la mà d'obra.

Tot i que disposaven del material d'obra suficient, així com de diners per a poder costejar l'obra, aquesta mai es va dur a terme degut a que, finalment, les obres de demolició del pont foren parades. Els carreus extrets estigueren col·locats a la Font de Sant Pasqual fins que foren utilitzats per a altres usos.

FIGURA 15. Projecte de la nova torre-campanar realitzat a l'any 1949. Font: Arxiu Parroquial.

6. ETAPES

La mesquita primitiva

Planta i alçats suposats a partir de les restes actuals Escala 1/200m

Imatges de les restes de la mesquita

L'església a principis del segle XVIII

Planta i alçats suposats a partir de les restes actuals Escala 1/200m

La primera església barroca

Planta i alçats suposats a partir de les restes actuals Escala 1/200m

Imatges del esgrafiats barrocs de la capella E3

Imatges de les capelles E1 i E2

L'església després del terratrèmol

Planta i alçats suposats a partir de les fonts documentals Escala 1/200m

L'església actual

Planta i alçats segons medicions pròpies Escala 1/200m

L'abandonament de l'església

Cronologia de l'abandonament

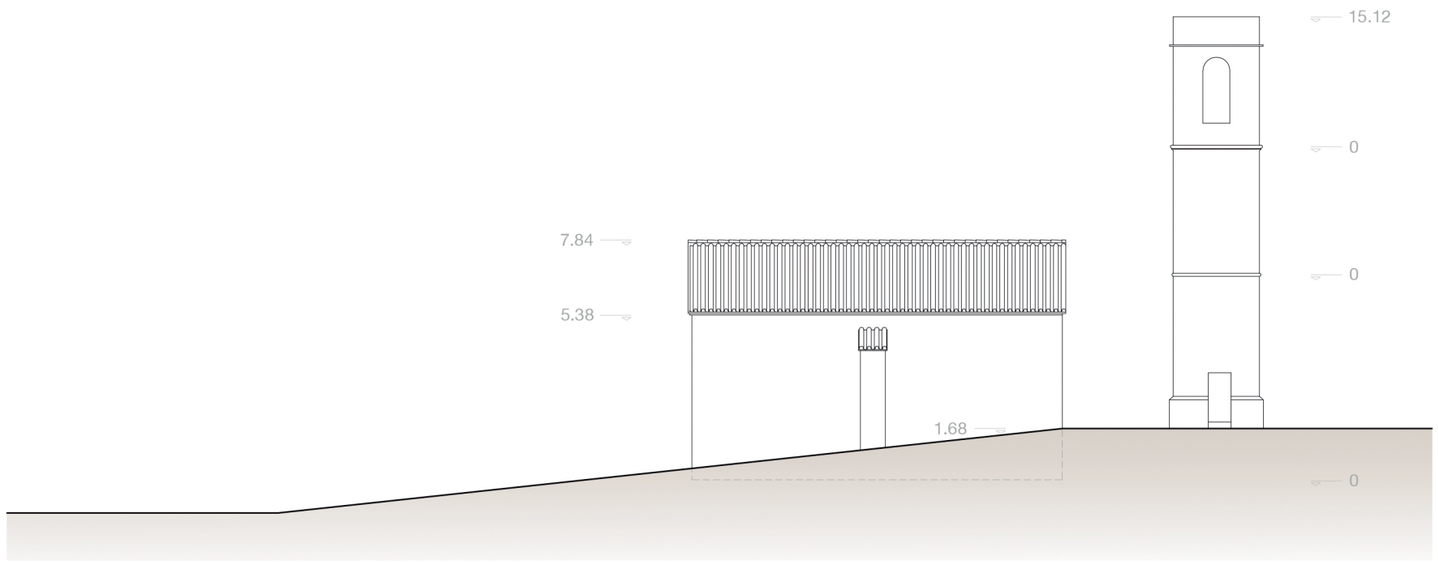

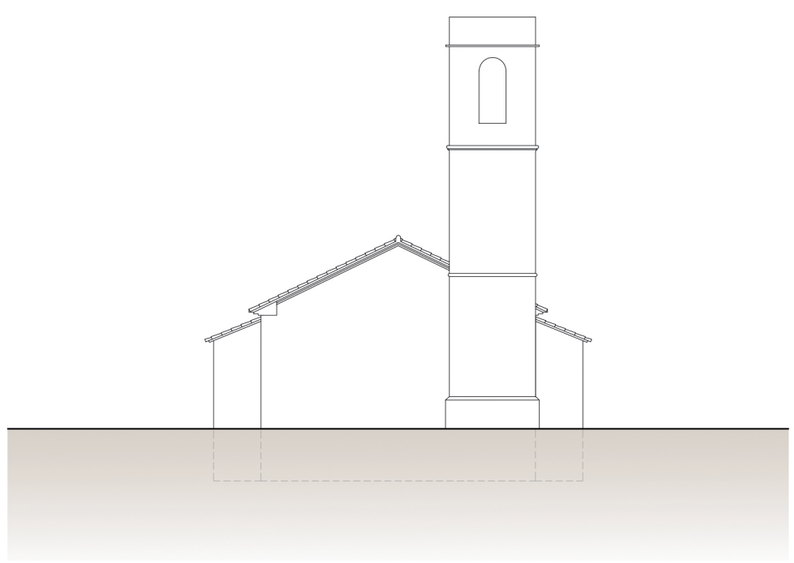

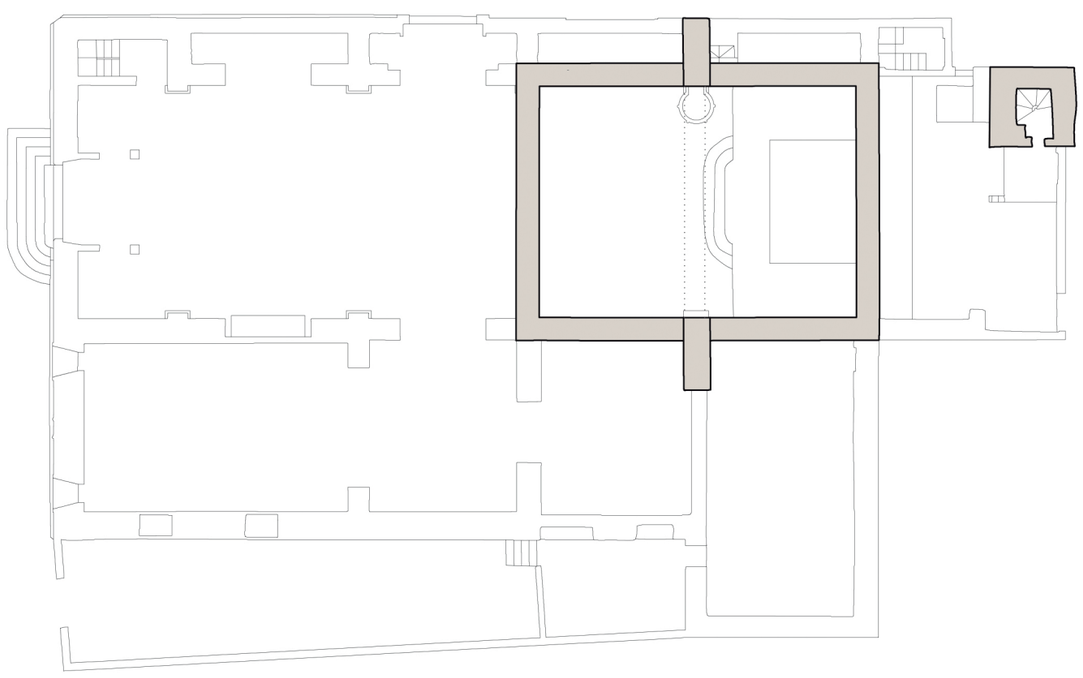

MESQUITA PRIMITIVA

1/200 0 1 2 3 4 5 10m

Restes de la mesquita primitiva

FIGURA 16. Mur de tancament corresponent a la part sud realitzat amb fàbrica de tàpia amb pedra. D'aquestes restes podem extraure la pendent de l'edifici primitiu, gràcies al canvi de material i de tècnica constructiva. Font: memória realitzada per Vicent Torregrosa l'any 2004.

FIGURA 17. Detall del mur de fàbrica de tàpia amb pedra corresponent al mur sud.

FIGURA 18. Part del mur oest de la nau on també podem apreciar restes del mur primitiu

FIGURA 19. Aquesta part, on es troben els murs sud i oest, es on millor podem apreciar l'inclinació definida per el canvi de material. Font: memória realitzada per Vicent Torregrosa l'any 2004.

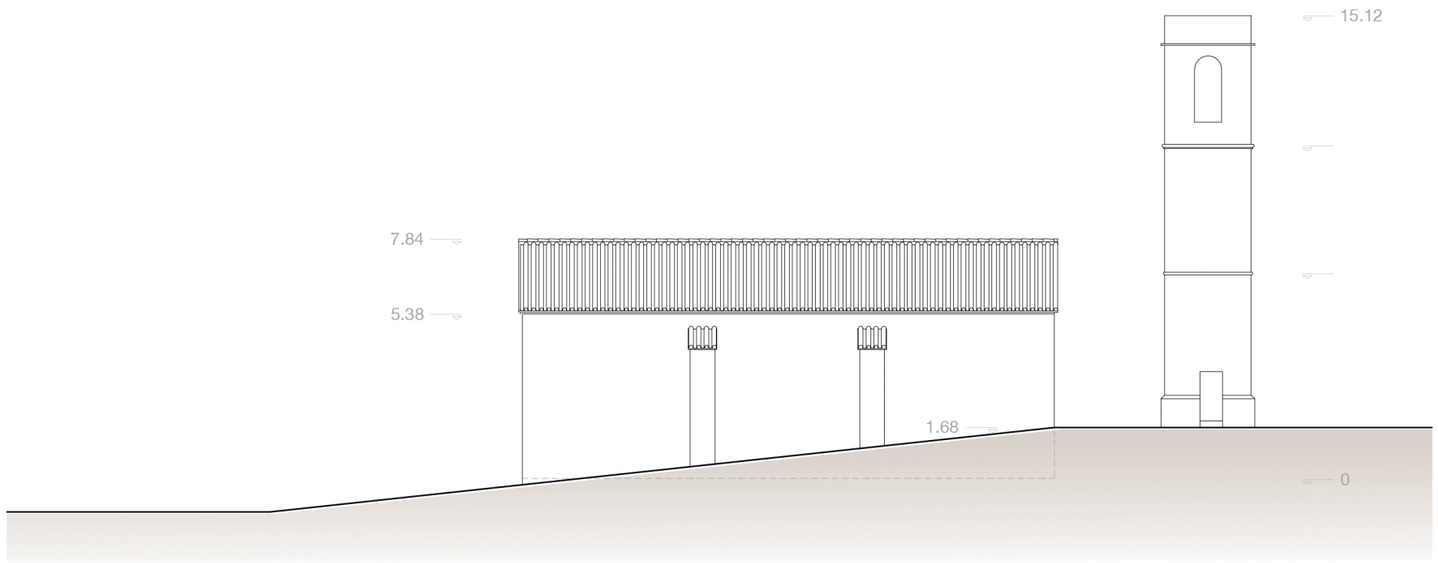

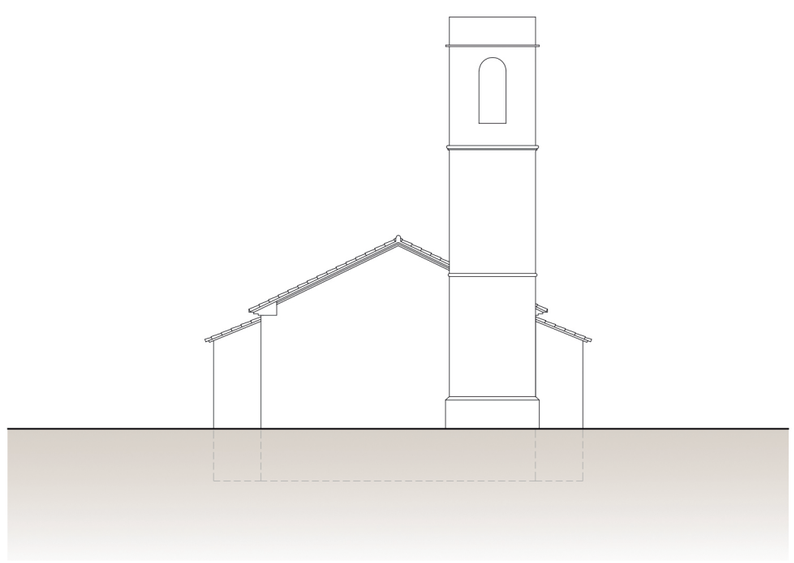

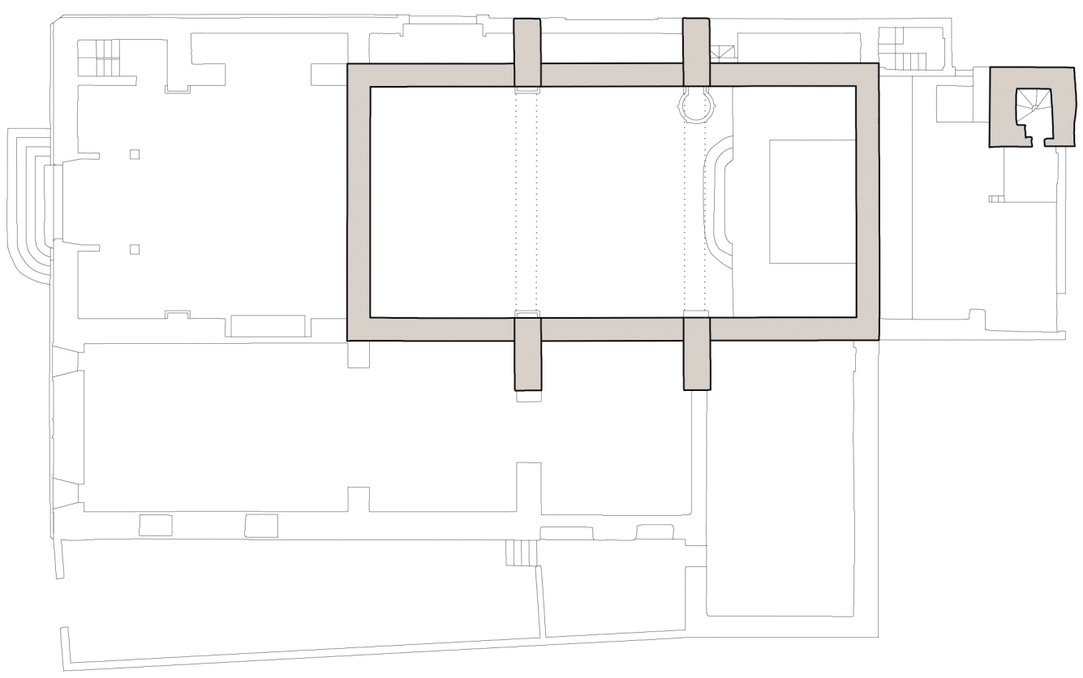

L'ESGLÉSIA A PRINCIPIS DEL SEGLE XVIII

1/200 0 1 2 3 4 5 10m

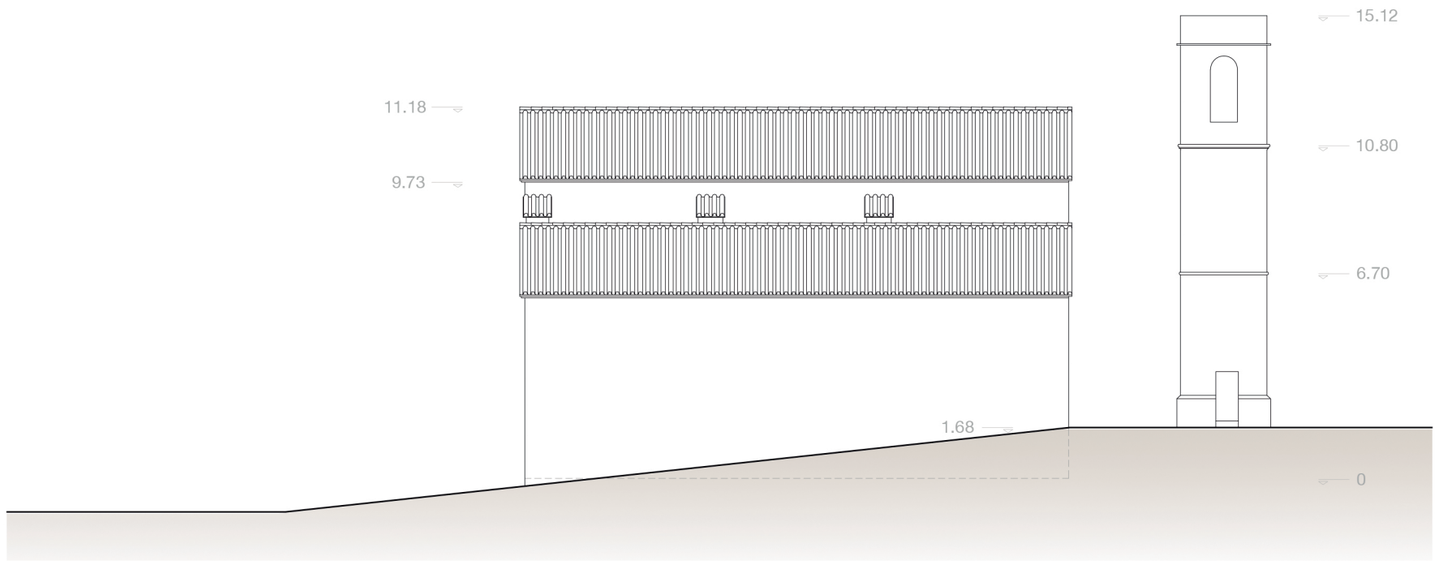

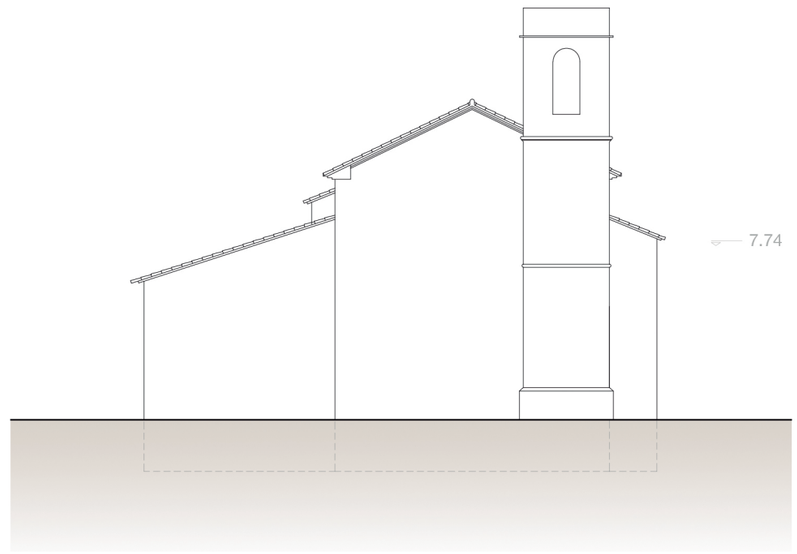

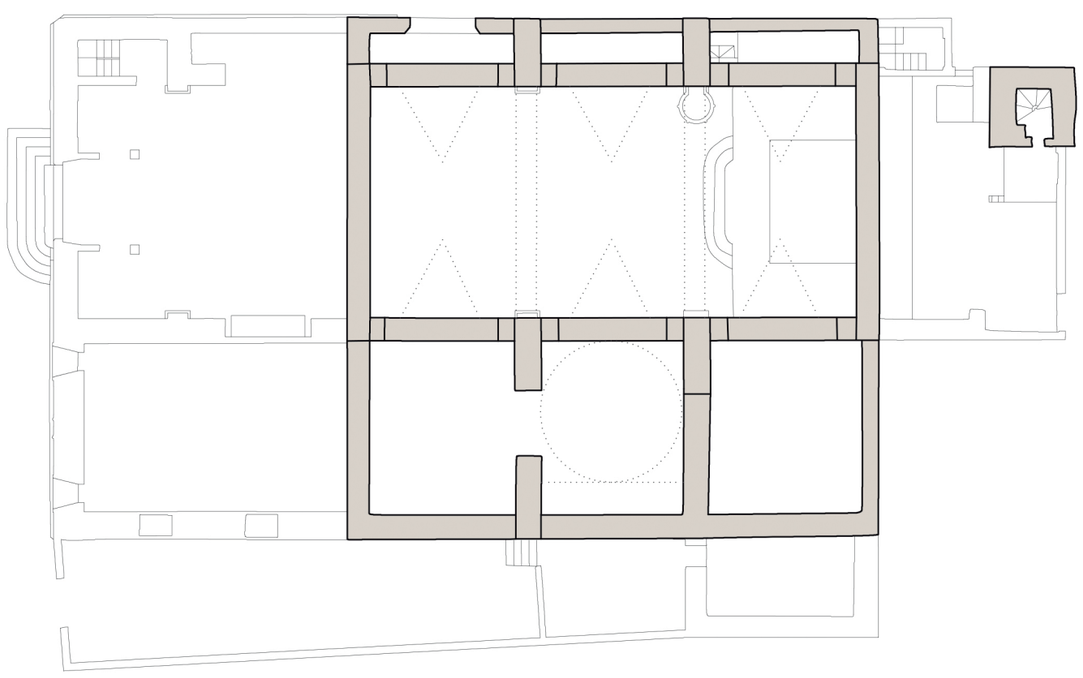

LA PRIMERA ESGLÉSIA BARROCA

1/200 0 1 2 3 4 5 10m

FIGURA 20. Imatge corresponent a la capella E3. És la corresponent a l'accés lateral i l'única que compta amb esgrafiats. Aquests esgrafiats barrocs es troben tant a la volta com a l'arc former. Aquesta volta estava ocultada per una altra interior, la qual va ser suprimida a l'any 2004 per tal de mostrar i analitzar els esgrafiats.

FIGURA 21. Detall de la volta vaída corresponent a la part nord. Aquesta és la part més ben conservada.

FIGURA 22. Cornisa original realitzada amb peces de carreu.

FIGURA 23. En aquesta imatge podem observar clarament la diferència entre l'arc inicial corresponent a la primera església barroca i l'arc de reforç realitzat després del 1748.

FIGURA 24. Plafó corresponent a aquesta capella, el qual es troba actualemt emmagatzemat a l'interior del temple.

FIGURA 25. Imatge corresponent a la capella E2 on podem observar la diferència entre els dos arcs. A més, en aquesta capella existeixen importants clevills produïts per el terratrèmol de Montesa de 1748, els quals havien quedat ocultats per les noves voltes.

FIGURA 26. En aquesta imatge, corresponent a la capella E1, podem observar la volta original i la volta realitzada després del terratrèmol. L'original es tracta d'una volta vaída de dos rosques, mentre que la posterior es tracta d'una volta de canó d'una única rosca.

FIGURA 27. Detall d'un clevill localitzat a la capella E2. En aquesta imatge també podem apreciar les cornises inicials i les realitzades després de la guerra.

FIGURA 28. Detall del paviment d'un armari situat a la capella E1. Aquest taulells de finals del segle XVIII o principis del segle XIX, cobrien antigament la part del sector sud. Actualment es troben col·locats a la sagristia de l'Ermita del Sant Crist.

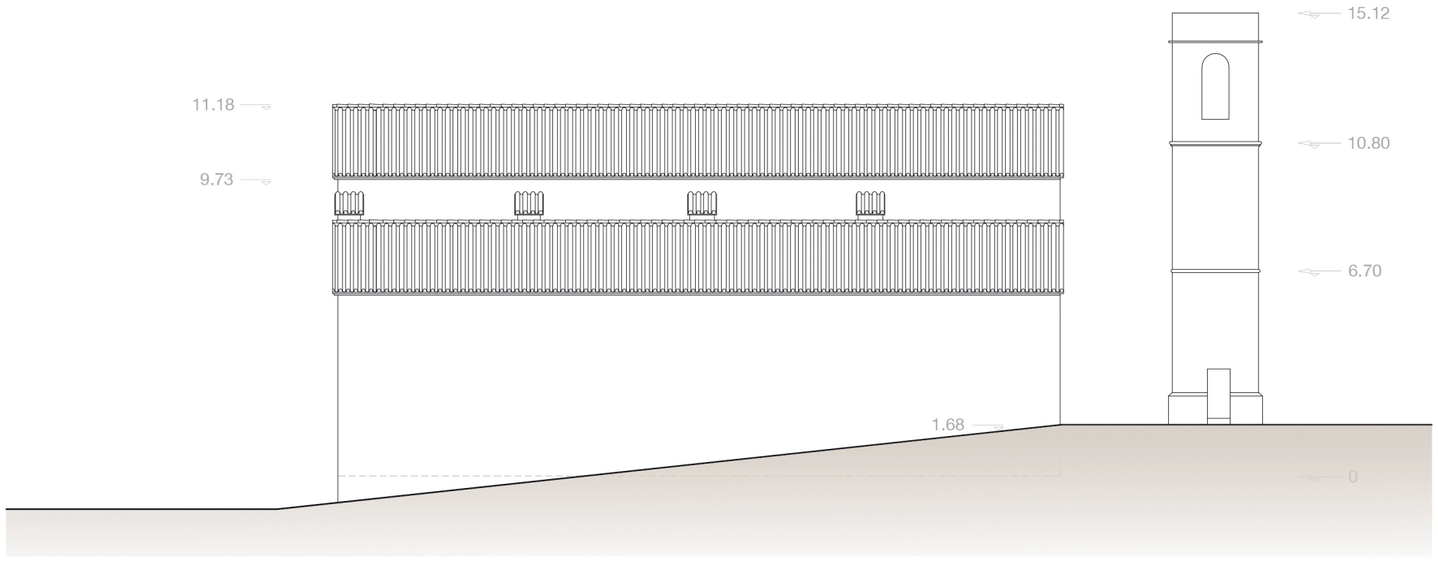

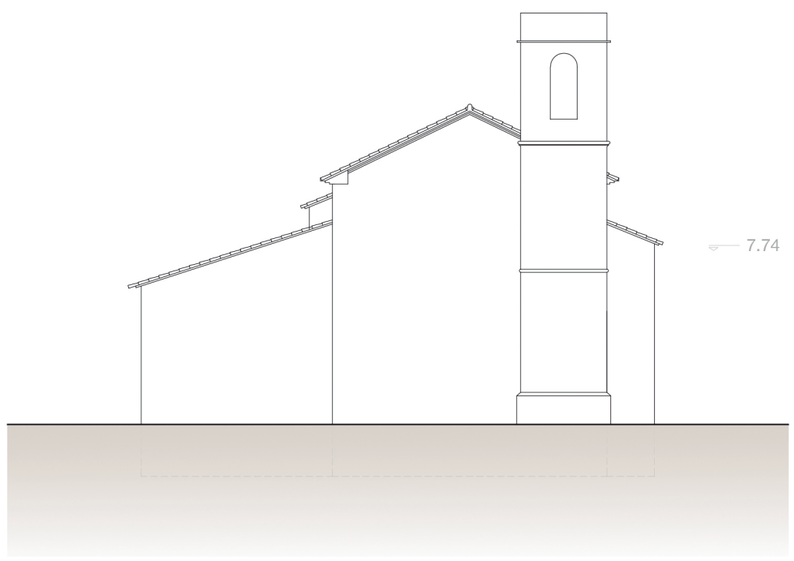

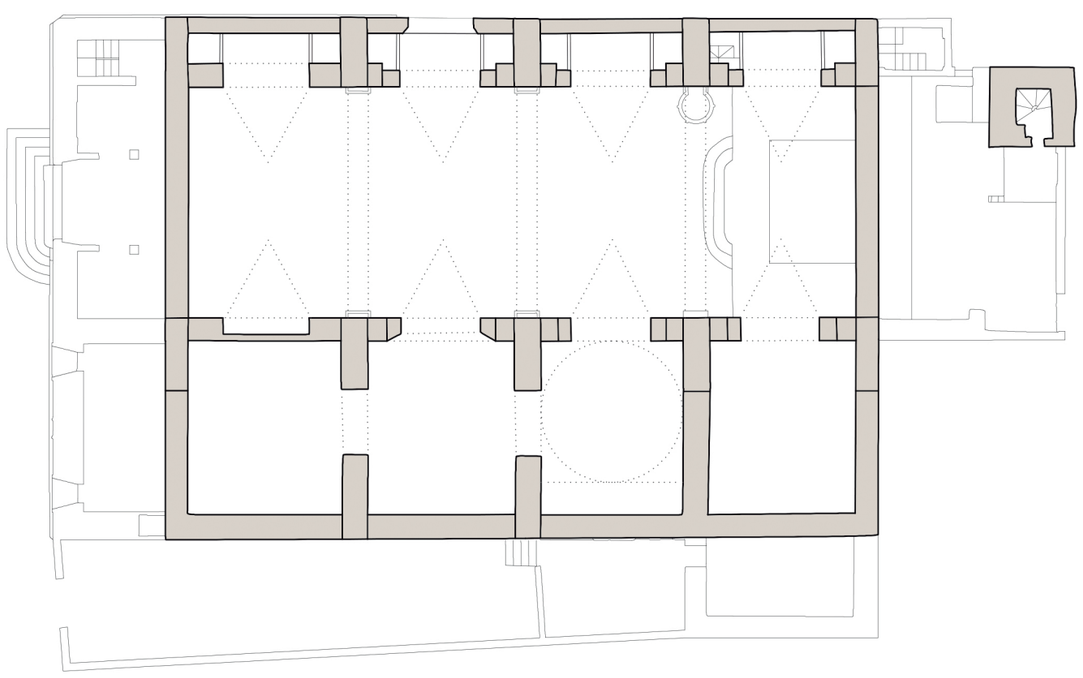

L'ESGLÉSIA DESPRÉS DEL TERRATRÈMOL

1/200 0 1 2 3 4 5 10m

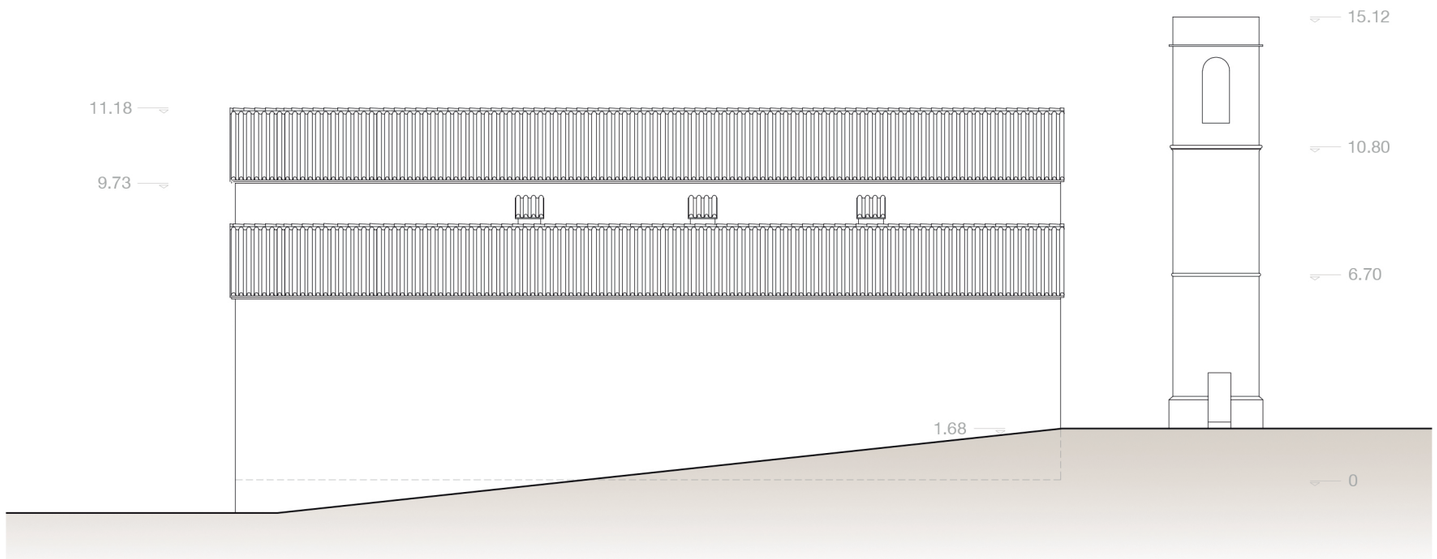

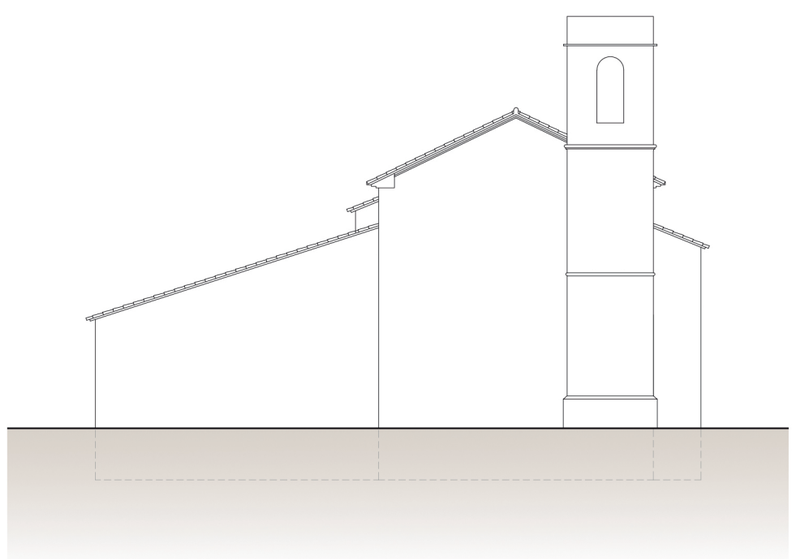

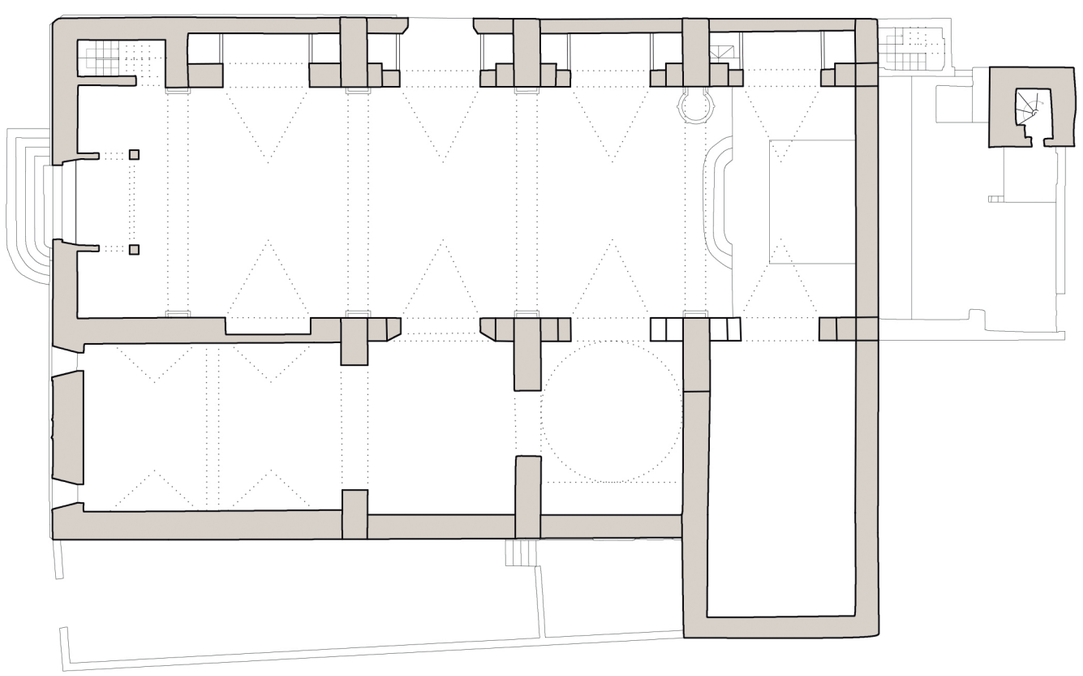

L'ESGLÉSIA ACTUAL

1/200 0 1 2 3 4 5 10m

L'ABANDONAMENT DE L'ESGLÉSIA

A l'any 1987, una volta construït el nou temple al lloc del recent enderrocat palau dels Fenollet, s'abandonaria l'antiga església, sota la qual pesava una ferma sentència de demolició, ja que es pretenia ampliar el carrer Major fins a la Plaça d'Espanya. A partir d'aquesta data, l'església va sofrir un espoli enorme i ja un any després, al 1988, començaria la demolició. El procés de demolició anava de sud a nord. El primer en tombar-se foren dos cases menudes i la casa abadia [41], esta última annexa a la torre-campanar. Seguidament, s'enderrocaren els cossos situats entre la torre i l'església fins al punt de perforar part del mur de tancament de la part sud [42]. Al mateix temps que es demolien els edificis annexes, es començava a desmantellar tot el temple. S'emportaren totes les teules de les cobertes, que foren venudes al millor postor, i desmontaren totes les fusteries interiors així com columnes i altres peces de les capelles. Part del paviment de marbre fou arrancat i tots els objectes d'interés, com vidrieres i demés, foren traslladats al nou temple. Un any després, el 29 de desembre de 1999, la Direcció General de Promoció Cultural i Patrimoni Artístic de la Conselleria d'Educació, Cultura i Ciència, ordenaria la paralització de l'enderrocament, al mateix temps que instaria a l'ajuntament la realització de les obres pertinents per tal d'assegurar l'edifici. La primera actuació d'emergència fou realitzada a l'any 2000.

De tots aquests anys d'abandonament, sens dubte els pitjors foren els últims, ja que una volta sostreta la coberta, l'aigua entrava a borbollons, destruint així quasi la totalitat dels frescs que adornaven tant els murs com les voltes.

FIGURA 29. En aquesta imatge podem apreciar la torre, encara amb el remat barroc, i la casa abadia, setmanes abans de ser enderrocada durant el rebaixament del nivell de la plaçeta al nivell actual. Font: Associació Cultural 9 d'Octubre.

[41] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. xx, figura 16.
[42] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. xx, figura 17.

FIGURA 30. Imatge que mostra l'aspecte de l'església a l'any 2004. En ella apreciem el forat que van deixar al mur, corresponent a la fornícula de l'altar matjor, durant el pocés de demolició. Font: memòria realitzada per Vicent Torregrosa l'any 2004.

Seguidament es narren, de la mà de l'arquitecte Vicent Torregrossa i amb l'ajuda de tota la informació recopilada per l'associació 9 d'Octubre, totes les vicissituds sofrides pel temple des de l'any 1969 fins a l'any 2002. Aquesta informació ha sigut extreta, literalment, de la memòria realitzada pel citat arquitecte i grup d'estudiants que la realitzaren amb la finalitat d'estudiar el temple i dur a terme les intervencions pertinents per tal de consolidar-lo. Els fets més importants relacionats amb l'antiga església son els següents:

1969 (29 de setembre). L'Ajuntament del Genovés acorda per unanimitat iniciar negociacions amb l'Arquebisbat de València amb la finalitat de permutar el palau dels Fenollet per al seu enderrocament i posterior construcció d'un nou temple a canvi de la parcel·la que resultarà de la demolició de l'antic temple parroquial, parcel·la que "sols podrà destinar-se a eixample de carrer".

1970 (Desembre). La proposta és acceptada per l'Arquebisbat i ratificada per la Corporació Municipal. La famosa "Permuta" consistia en què l'Església rebia: Un solar en escriptura pública lliure de càrregues i gravàmens de 736.57m^2 (palau dels Fenollet) que es va valorar a 100 ptes, m^2, un solar amb les mateixes exempcions fiscals de 76,44 m^2, adquirit per compra a un particular resultat de l'enderrocament d'una casa del conjunt d'elles que voltaven el palau i que es va valorar per un total de 7.644 (100 ptes./m2) i a més, 100.000 pessetes de 1970 que suposaven el 6,16% del pressupost municipal d'aleshores. Per la seua banda, l'Ajuntament rebia una parcel·la de 60 m2 destinada a l'eixample del carrer Església i que es valoraren a 298 ptes/m2, el triple del calculat per als terreny que el municipi donava a l'església i la parcel·la resultant de la demolició del temple històric més la casa abadia que fan un total de 567 m2 que s'hauran de destinar necessàriament a eixample del carrer Església, però que l'Ajuntament sols podrà fer efectiu en estar construïts el nou temple i casa abadia.

1970 (23 de desembre). El Govern i l'autoritat eclesiàstica autoritzen la Permuta.

1971. L'Església pren possessió dels bens rebuts per l'Ajuntament en fer escriptura dels terrenys resultants de l'enderrocament de l'antic palau senyorial (segle XIV) dels Sanç-Fenollet.

1971. Es abatut el remat que rematava el cos de campanes del campanar.

1985. Inici del nou temple parroquial, amb aportacions del poble, donatius, emprèstits de la parròquia i constants sagnies a la feligresia.

1987. Abandó de l'església antiga i primeres celebracions litúrgiques al nou temple.

1990. Aprofitant una ocasió única entrada al temple i alçament fotogràfic de tot l'interior aplegant una col·lecció de 72 diapositives aproximadament. Avui són un testimoni excepcional.

1992. Al mes d'abril són traslladades les campanes des de l'antic campanar al nou temple parroquial. Fins eixe moment l'edifici antic avisava les celebracions a fer al nou.

1992 (7 de maig). Sol·licitud de llicència d'enderrocament de l'antic temple formulada per la parròquia.

1992. Denegació de llicència per quant això significaria "modificar les Normes Subsidiàries"; s'indica que el tema es troba "en tràmits"; amb l'advertència expressa "que la parròquia haurà d'adoptar les mesures de seguretat i `protecció respecte de l'immmoble".

1993 (22 de febrer). El ple de la Corporació Municipal acorda desprotegir l'església antiga (per 6 vots a favor d'U.V. i 3 abstencions del grup socialista).

1993 (27 de juliol). La Comissió Territorial d'Urbanisme acorda aprovar definitivament la modificació de les Normes Subsidiàries i per tant, la "Desprotecció de l'Església del Genovés" sol·licitada per l'Ajuntament.

1997 (20 de març). Acord del ple de l'Ajuntament pel qual s'inicia l'expedient de declaració de ruïna i al mateix temps dirigir-se a la Jerarquia Eclesiàstica reiterant que faça donació de l'edifici o en cas contrari procedisca a enderrocar-lo en un termini que finalitzarà el 30 de setembre l'any en curs.

1997 (23 de desembre). Recepció d'un esborrany de contracte (conveni) que l'arquebisbat envia a l'ajuntament, on fa cessió de l'edifici, amb les condicions d'ús ordenats per l'autoritat eclesiàstica (centre musical) a canvi d'una contrapartida econòmica per definir.

FIGURA 31. Aquesta imatge mostra l'aspecte decadent en que va quedar l'edifci després de la substracció de les teules. Font: memòria realitzada per Vicent Torregrosa l'any 2004.

1998 (27 de novembre). Concessió de llicència municipal d'obra major –Expedient 57/98- per *"derribo de la iglesia vieja y centro parroquial"*. Immediatament comencen les obres d'enderrocament, iniciant-se aquestes per llevar la teula del sostre i el desmantellament de les obres decoratives que hi contenia al seu interior.

1998 (Novembre). Davant la concessió de llicència municipal per enderrocar l'església, l'associació fa un enviament de cartes notificant la notícia a la premsa escrita.

1999 (11 de gener). Denúncia de l'associació cultural "9 d'octubre" davant de la Direcció General de Patrimoni de l'enderrocament i de la possibilitat de desaparició d'informació en no fer-se cap estudi arqueològic previ.

1999 (17 i 18 de gener). Davant l'avançat procés en les obres de demolició i de la imminència de l'entrada de màquines per consumar la desfeta del temple, es convoquen concentracions a les portes del temple per protestar per eixa bàrbara acció.

1999 (20 de gener). Suspensió de la llicència d'enderrocament per part de l'alcaldia fins que no es coneguen els resultats de la consulta popular.

1999 (16 de febrer). Informe del Tècnic Inspector de Patrimoni Moble a la Directora General de Patrimoni Artístic en el qual es descriu l'aparició d'uns esgrafiats barrocs i conclou que és un edifici d'interés local digne de conservar-se, donats la seua localització i la falta d'altres edificis històrics.

1999 (18 de març). L'arquebisbat interposa un recurs contenciós-administratiu contra la resolució de l'alcaldia del dia 20 de gener que havia suspés la llicència de demolició.

1999 (25 de setembre). Sentència del Jutjat Contenciós Administratiu núm. 2 de València en el procediment ordinari núm 415/99 promogut per l'arquebisbat de València en la qual insta a l'Ajuntament a iniciar la revisió d'ofici de la llicència d'enderrocament.

1999 (27 de desembre). Instància del pàrroc del Genovés a l'ajuntament indicant-li que la parròquia entén en vigor la llicència d'enderrocament de l'església concedida en novembre de 1998, donant-li a l'ajuntament el termini d'una setmana per notificar-li cap mena de resolució administrativa al respecte; en cas contrari, continuaria endavant amb l'enderrocament.

1999 (29 de desembre). Acord de la Directora General de Promoció cultural i Patrimoni Artístic en què, d'acord amb la Llei 4/98, ordena la suspensió de l'ordre de demolició i requereix a l'ajuntament per tal que adopte les mesures necessàries per a que siga efectiva l'esmentada suspensió i que l'edifici no patisca cap deteriorament ni supose cap risc per a les persones.

2000 (24 de febrer). Resolució del Cap d'Àrea de Patrimoni Cultural per la qual s'ordena que s'inicie el procediment municipal per a que l'església del Genovés siga declarada Bé de Rellevància Local.

2000 (6de març). Escrit de la DGPCPA a l'alcaldia del Genovés comunicant-li que va a tramitar-se una actuació d'urgència respecte a protecció i sanejament de fàbriques perilloses segons memòria de l'arquietecte V. Torregrosa per un import de 4.700.000 pts., l'execució de la qual obra la portarà endavant la fundació Pere Comte.

2000 (7 de juliol). Resolució de la Secretaria General de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència per la qual es desestima el recurs d'alçada interposat pel Vicari General de l'arquebisbat de València.

2001 (17 d'abril). Inscripció en el Registre de la Propietat a nom de la Parròquia de Nostra Senyora dels Dolors de l'antic temple. Fins aleshores no s'havia registrat.

2002 (25 de maig). Restauració del rellotge de sol de la torre campanar de l'antiga església del Genovés.

2004 (Febrer). Aprovació provisional del Pla General d'Ordenació Urbana en el qual, l'antic temple gaudeix de protecció integral.

FIGURA 32. Aquesta imatge correspon a un encontre de pintors a Genovés prganitzat per l'Associació Cultural 9 d'Octubre el 18 de septembre de 1994. El tema escollit era l'antiga església i van participar més de 30 persones. Font: Associació cultural 9 d'Octubre.

Façana principal (accés nord)

Aquesta façana [43], construïda al segle XIX, és la que recau directament al carrer Major. En ella, s'aprecia perfectament la coberta a dos aigües del temple, quedant rematada en la part més elevada per un pinacle de pedra [44], actualment desmuntat en part i conservat a l'interior de l'edifici. El punt més alt del pinacle es trobaria, respecte a la plaça, a una altura de 14,60m, sent l'altura de cornisa de la nau de 10, 67m.

Les cobertes laterals, inclinades i encastades directament amb el mur, apareixen també a aquesta façana donant constància de la seua inclinació. Pel que fa al costat est, mantenen la mateixa inclinació que a la coberta superior, mentre que a la part oest la pendent disminueix degut a la major amplària de les capelles.

Les vores laterals, tant la del costat est com la de l'oest, estan aixamfranades, estant aquesta última al llimit que marca la profunditat de les capelles laterals [45].

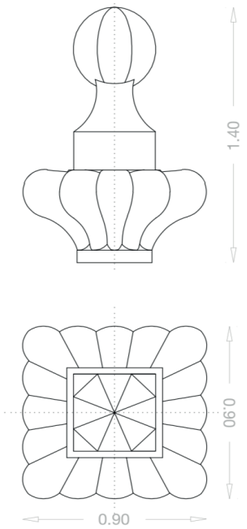

FIGURA 33. Plànol del remat.

[43] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 81, figura 43.
[44] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 83, figura 53.
[45] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 86, figura 59.

Degut a que la nau es troba a una cota superior que el carrer, la porta d'entrada està potenciada per una escalinata de pedra [46]. Es tracta d'una porta de 3,40m envoltada per un arc de carreu adovellat [47]. Just dalt de l'arc de la porta hi ha una xicoteta fornícula tapiada per peces massisses de fàbrica. Seguidament, apareix un arc de maó massís i un finestral de mig punt que recau al cor elevat i il·lumina la nau central des del nord [48]. Finalment, per baix de la coberta de la nau principal, a la part més elevada del mur de façana, existeix un xicotet arc de mig punt foradat que serveix per a ventilar l'espai que queda entre la volta i la coberta superior [49].

A la part oest, ja al carrer Ànimes, existeixen dos grans obertures de mig punt enreixades [50] on anteriorment estaven col·locades unes vidrieres amb imatges religioses. Aquestes finestres il·luminen la capella de la comunió i entre elles es troba, per la part exterior, un retaule recercat d'algeps i coronat per un frontó [51].

Endinsant-mos més encara en el carrer Ànimes, a la part mes oest de l'edifici, apareix la façana de la part més occidental. Aquesta part és la que correspon amb l'antic fossar, i en ella s'aprecien clarament dos nivells, diferenciats per una franja de rajoles massisses. A la part inferior es troba una porta d'accés metàl·lica i a la part superior un finestral apaïsat. Malgrat la diferenciació dels dos nivells a la part exterior, a l'interior era un únic espai.

[46] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 82, figura 49.
[47] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 82, figura 46.
[48] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 83, figura 51.
[49] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 83, figura 52.
[50] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 83, figura 56.
[51] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 83, figura 55.

Façana lateral (accés est)

La façana est [52] està situada íntegrament al carrer Rosari i connecta la plaça o carrer Major amb la plaça d'Espanya. Es troba articulada pels contraforts, els quals sobreixen per damunt de les cobertes de les capelles i arriben quasi fins a l'altura de la coberta superior. Aquestos contraforts [53], coronats amb una cornisa de rajola massisa i coberts amb teules de ceràmica, segueixen la mateixa pendent que la coberta.

Si comencem la descripcio de nord a sud, observem com el primer và te una altura superior a la resta, ja que al seu interior es troba l'escala d'accés al cor elevat [54]. En aquest primer và, apareix també una xicoteta finestra emmarcada amb morter que ilumina l'escala citada anteriorment. Al contrafort inmediatament posterior, es troben restes de carreus que podrien formar part de l'antic tancament nord de l'esglesia, el qual fou enderrocat al segle XIX per allargar la nau.

Al tercer mòdul o mòdul central es troba la porta d'acces. Aquesta porta [55], datada del 1851, i enmarcada tambe amb morter, fou l'únic acces fins al segle XIX. A la part superior de la porta hi ha una xicoteta fornícula.

Al quart và hi ha restes d'un arc de mig punt, el qual possiblement fora o un antic accés a l'esglesia o restes de finestres que s'obriren a aquesta façana durant la Guerra Civil [56].

A la part més al sud d'aquesta façana, i annex a l'ultim contrafort, es troba el cos de l'antic rellotge, cobert per una xapa metàlica. Aquest rellotge tenia un accés exterior, actualment tapiat [57], i un altre situat a primera planta, damunt del cos annex situat darrere del presbiteri. En façana apareixen dos xicotetes obertures per a donar llum a l'escala interior.

En un segon plànol, es troba el mur de la nau principal. Aquest mur compta amb quatre finestres que, juntament amb les descrites a la façana principal, son els únics punts d'il·luminació natural.

A la part sud-est de la parcel·la, es troba el campanar. Es tracta d'una torre de base quadrada (2,80x2,80m) formada per 3 cossos clarament diferenciats.

El primer cos [58], completament cec, està construit amb fàbrica de maçoneria i arriba, mesurant desde peu de carrer, fins a una cota de 5,02m. A la part inferior existeix un sòcol separat de la resta del cos per unes peces de carreu. La porta d'acces a la torre està situada a la part oest i a la mateixa cota que la plaça d'Espanya.

El segon cos [59], construit també amb fàbrica de maçoneria, disposa d'una xicoteta espitllera per a il·luminar l'escala interior. La part més important d'aquest cos és, sens dubte, la façana oest, ja que en ella es troba un rellotge de sol, recentment restaurat, que data del segle XVIII [60]. Aquest rellotge estava cobert per la casa abadia i aparegué després del seu enderrocament.

[52] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 85, figura 57.
[53] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 85, figura 58.
[54] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 85, figura 58.
[55] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 87.
[56] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 88, figura 68.
[57] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 89, figura 70.
[58] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 93, figura 85.
[59] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 93, figura 83.

Tant el primer com al segon cos, estaven revestits imitant pedres de carreuat [61]. Açò s'aprecia fonamentalment a la part nord del segon cos. Finalment, a través d'una trapa [62] accedim al tercer i últim cos, el destinat a la zona de les campanes. Aquest està format per fàbriques de rajola massissa de gran format (31x14,5x3cm). Actualment ha perdut quasi tot el revestiment però encara es poden observar algunes restes a l'intradós dels arcs de mig punt [63] . Tant al nord com al sud, el suport de les campanes quedava directament encastat als brancals. Aquest tercer cos es troba cobert per una volta rebaixada amb un òcul central cegat [64]. Anteriorment, existia un quart nivell format per un remat que fou abatut a l'any 1971 [65]. Els diferents cossos estan separats entre si per mitjà de cornises.

Les cornises actuals estan realitzades amb peces de rajola massissa i es troben superposades sota restes d'altres cornises anteriors, les quals estaven realitzades amb fàbrica de carreuat.

Pel que fa a l'interior de la torre, existeix una estreta escala central de caragol formada per una volta helicoïdal amb un reduït ull central [66]. Existeixen trenta-un escalons amb una alçada aproximada de 35cm. Aquesta escala esta il·luminada per una xicoteta obertura situada al segon cos.

FIGURA 34. Aquesta imatge, realitzada als any 60, mostra el procés de rebaixament de la placeta. En ella, a més d'observar el remat de la torre i la casa abadia, apareix tambe una les cases que quedaren més de dos metres per damunt del nou nivell de la plaça. Imatge cedida per l'Associació cultural 9 d'Octubre.

FIGURA 35. Aquesta imatge, realitzada a la mateixa època que l'anterior, mostra el pinacle superior enderrocat a l'any 1971. També apareix la casa abadia i les dues cases adosades que pocs anys després, serien completament assolades. Imatge cedida per l'Associació cultural 9 d'Octubre

[60] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 92, figura 78.
[61] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 93, figura 81.
[62] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 94, figura 89.
[63] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 95, figura 94.
[64] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 95, figura 92.
[65] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 42, figures 34 i 35.
[66] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 94, figura 87.

L'interior. La nau central

L'espai interior, orientat en la direcció nord-sud, està format per una única nau de base 25,50x7,50m i 10,15m d'altura. La nau barroca queda organitzada entorn a cinc mòduls dividits per quatre arcs faixons. Ocupant els espais entre els contraforts es troben les capelles laterals, les quals es comuniquen amb la nau per mitjà dels arcs formers. A la part est les capelles tenen una profunditat d'1,5m, mentre que a la part oest, molt més profundes, arriben a 5,60m.

Pel que fa a la decoració, l'espai està caracteritzat per pilastres acanalades d'ordre corinti i base toscana les quals queden encarregades de suportar una gran cornisa amb modillons i denticles [67]. Sobre aquesta cornisa es troba el pedestal d'arranc de la volta, així com les finestres que il·luminen l'espai interior [68]. La cornisa [69] solament es troba present als quatre mòduls més antics, ja que al quint mòdul, el corresponent a la façana principal, existeix un cor elevat que arriba a tota l'amplada de la nau. La nau està coberta per una volta amb llunets [70], la qual, al igual que els arcs faixons, es troba lleugerament apuntada. En la part oest, els llunets de la nau son falsos, ja que recauen directament sota la coberta de les capelles laterals. Malgrat que ara estan cegats, anteriorment no ho estaven ja que per la part posterior del mur s'aprecien perfectament les obertures originals tapiades [71], a excepció de la part del cor elevat on no hi han llunets. La decoració barroca es veu completada amb pintures realitzades seguint un patró de cintes en color blau, pintures amb motius florals i plafons col·locats a les claus de cada volta [72].

FIGURA 36. Aspecte interior de l'edifici a la dècada dels seixanta. Font; *Genovés, geografia, història i patrimoni*, SOLER, A., Ajuntament de genovés, 2007.

[67] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pp. 101-102.
[68] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 102, figura 117.
[69] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 99, figura 101.
[70] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 99.
[71] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 30, figura 18.
[72] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 99, figura 103.

FIGURA 37. Aspecte interior de l'edifici a la dècada dels seixanta durant la cel·lebració d'una missa. Font; *Genovés, geografia, història i patrimoni*, SOLER, A., Ajuntament de Genovés, 2007.

El presbiteri ocupa el primer và i, al trobar-se elevat respecte a la resta de la nau, s'accedeix a ell a traves tres graons, actualment despullats de revestiment. Presidint aquesta part, es troba la pintura corresponent a l'altar major, amb la gran fornícula de mig punt que anys enrere abraçava la imatge de la patrona del poble i que avui en dia es troba tapiada [73]. Aquesta fornícula estava envoltada per una pintura murall reproduint, mitjançant motius florals, un retaule barroc. A cadascun dels costats del presbiteri existia una porta per a accedir a les dependències posteriors. La porta de la dreta, actualment tapiada, s'obria cap a una escala de tres trams que servia per a accedir al primer pis, enderrocat a l'any 2004. Pel que fa a la porta de l'esquerra [74], a través d'ella s'accedia a les dependències del sector sud. Actualment, fortament apuntalada per rajoles perforades, dona pas a les poques restes que queden d'aquelles estances. A cadascun dels costats del presbiteri existeix un arc former mitjançant el qual podem accedir a la capella dels Sants de la Pedra, situada al est, i a a la sagristia, situada a l'oest.

Com ja s'ha dit anteriorment, la nau tenia dos accessos, un a la façana nord [75] i un a la est [76]. L'accés de la part est està situat al tercer mòdul i a l'arc former d'aquest và existia una segona porta de fusta que actualment es troba desmuntada dins del temple. L'accés nord estava cobert pel cor elevat, el qual disposava d'una barana de fusta que anava de mur a mur.

El paviment interior [77] està constituït per peces hidràuliques de color blanc i negre, les quals estan disposades mitjançant motius geomètrics. Aquestes peces tenen unes dimensions de 30x30cm. La part del presbiteri està realitzada amb les mateixes peces però més menudes, de 20x20cm. En aquesta mateixa zona podem observar també les restes del recobriment de marbre que antigament estava col·locat sobre els graons [78].

[73] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 97, figura 96.
[74] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 97, figura 96.
[75] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 98, figura 100.
[76] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 98, figura 99.
[77] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 98, figura 98.
[78] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 97, figura 96.

El interior. Les capelles laterals

A la part est, els espais resultants de l'ocupació dels contraforts tenen diversos usos. Els espais E1, E2, i E4 son els destinats a capelles, mentre que el E3 és l'accés lateral i el E5 és el que conté l'escala d'accés al cor. Les capelles originals foren destruïdes durant la guerra, sent les actuals de la dècada dels quaranta.

La capella E1 [79] estava dedicada als sants de la pedra Abdó i Senén. Malgrat l'actual aspecte decadent d'aquest altar, on a més de perdre quasi tota la pintura que la revestia se li han sostret algunes parts, aquesta era una de les capelles més decorades i treballades. Tant l'altar com les parets del voltant estaven policromades amb tonalitats rogenques i daurades, mostrant així la gran devoció del poble per aquests santets.

Les capelles E2 i E4 [80], estaven dedicades a Sant Antoni Abat i Sant Josep, respectivament. Aquests dos altars eren idèntics però, a diferencia del descrit anteriorment, no tenien cap tractament de color. Actualment la major part de les peces, tant de un altar com del altre, han sigut desmuntades i traslladades a l'Ermita del Crist, on s'han reconstruït adaptant-se lleugerament a les fornícules preexistents.

FUGURA 38 i 39. Capelles E2 i E4 recol·locades a l'Ermita del Sant Crist. Font pròpia.

[79] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 105, figura 126. El altar ha perdut quasi tot el pigment, mentre que la volta manté les pintures en perfecte estat. És la única capella que conserva les voltes realitzades després del terratrèmol de 1748.

[80] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 106-107, figures 131-136, respectivament. D'aquests altars solament queda la part del banc amb les columnetes i la part que recobria la fornícula. Foren traslladades a l'ermita, sent retor del poble Jose María Martínez Cuartero, amb la finalitat que si algun dia les capelles de l'església foren completament desmantellades la gent del poble tinguera un record de com havia estat decorat el temple.

El paviment de totes les capelles de la part est està realitzat amb peces hidràuliques alternant blanques i negres i tenen una dimensió de 25x25cm.

A la part oest, al primer và, i vinculada al presbiteri, es troba la sagristia [81]. Aquest és l'únic espai de la part oest que arriba fins al final de la parcel·la. Actualment l'arc former que separa la sagristia del presbiteri està lliure però abans existia una porta de fusta de 4 fulles, la qual es troba desmuntada dins del propi edifici. Aquesta estança disposava, a més d'una porta que comunicava el temple amb l'antiga casa abadia, d'una porta que el comunicava amb la zona del sector oest (destinada a centre parroquial), una altra porta que comunicava la sagristia amb la capella O2 i dos finestres superiors que obrien a una parcel·la veïna [82]. Actualment, a excepció de la porta que recau a la part oest, totes aquestes obertures es troben tapiades.

Pel que fa a la resta de capelles del sector oest (O2, O3, O4 i O5), entre totes elles formen un conjunt d'especial interés arquitectònic i artístic, potenciat per les pintures murals realitzades als anys quaranta pel pintor Remigio Soler.

A la capella O2 [83] es troben els retaules del Cor de Jesús i de la Mare de Déu dels Desemparats. Aquesta capella està coberta per una volta rebaixada [84]. A causa de les pintures d'aquesta volta, pareix que es tracte d'una volta amb petxines però en realitat està construïda sota una base quadrada. Actualment la volta té alguns forats realitzats durant el període d'enderrocament. Pel que fa als retaules, ambdós es troben lleugerament mutilats. A la part nord d'aquesta capella, un arc de mig punt la comunica amb la O3.

La capella O3 [85] correspon a la capella de la Puríssima. Aquesta capella està coberta per una volta rebaixada decorada amb la que és, sense dubte, la pintura de major qualitat de tot el conjunt [86]. Es tracta de la Coronació de la Mare de Déu i va ser realitzada també per Remigio Soler. Un gran arc separa aquesta capella de la O4 i O5.

La capella O4 i O5 [87], o també coneguda com capella de la comunió, era la capella de Sant Pasqual, patró del poble. Aquesta capella està situada paral·lelament a la nau central. Està formada per dos vans coberts per una volta de canó amb falsos llunets. Anteriorment estava totalment coberta per pintures murals però degut a que durant el procés d'enderrocament va estar uns anys sense coberta, l'aigua de la pluja les ha esborrat quasi totes [88]. El retaule està situat a la part nord i envoltat per dos finestres que recauen directament sobre el carrer Ànimes. Aquestes obertures no disposen de vidre però en el seu temps estaven cobertes per vidrieres [89]. Malgrat la falta d'un parell de columnes, aquest és el retaule més ben conservat de tots els que hi queden. Pel que fa al paviment, aquesta capella està coberta amb el mateix tipus de peces que la nau central però d'una mesura inferior (20 x 20cm).

[81] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 109, figura 145.
[82] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 109, figura 145.
[83] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 110.
[84] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 111, figura 153.
[85] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 112, figura 156.
[86] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 111, figura 154.
[87] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 112, figura 155.
[88] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 113.
[89] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 112, figura 155.

El sector oest

L'església estava, originalment, excenta per la part oest. Aquesta zona estava dedicada a fossar i va ser així fins que es va construir un cementeri nou a les afores del poble. Als anys quaranta es va cobrir aquesta zona seguint el mateix pendent de la coberta de les capelles laterals i va començar a utilitzar-se com a centre parroquial. Actualment la coberta ha desaparegut i aquesta part ha quedat invadida per la brossa i la brutícia [90]. A ambdós costats de la porta d'accés, situada al carrer Ànimes, hi havia unes petites habitacons que també han desaparegut. Malgrat que per la part exterior pareixen dues altures [91], era tot un sol espai il·luminat únicament per la finestra apaisada que apareix a la façana. Al mur que separa aquesta zona de l'edifici podem apreciar dos òculs tapiats [92] a la part més elevada i dos finestres també tapiades a la part més baixa. Des d'aquest espai s'accedia a una estança auxiliar adosada a la sagristia.

FIGURA 40. Imatge del sector oest, corresponent a la porta d'accés al carrer Ánimes. Extreta de la memoria realitzada per Vicent Torregrossa a l'any 2004. En aquesta imatge podem apreciar com era l'espai interior del centre parroquial. La divisió en dos nivells de la part exterior contrasta amb aquest únic espai a doble altura. S'aprecien les dos xicotetes habitacions laterals, les quals estaven destinades a lavabo i magatzem respectivament. Aquestes habitacions creaven una especie d'altell on també podien emmagatzemar coses.

FIGURA 41. Imatge del sector oest, corresponent a la porta d'accés al temple. Extreta de la memoria realitzada per Vicent Torregrossa a l'any 2004. Aquesta altra imatge correspon al mateix espai però realitzada en sentit contrari, és a dir, mirant des de la porta fins al interior. En ella podem apreciar la petita escala que comunicava l'espai destinat a centre parroquial amb una avantsala, a la qual es trobaven els banys. Aquesta sala estava també comunicada amb la sagristia.

A les dues imatges podem apreciar les biguetes originals de fusta però ja amb la coberta metàl·lica. Actualment aquesta zona no disposa de cap tipus de coberta. Font: memòria realitzada per Vicent Torregrosa l'any 2004.

[90] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 115, figura 163.
[91] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 45, figures 40 i 41.
[92] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 115, figura 163.

El sector sud

En aquest moment, el sector sud consisteix en un espai completament derruït amb el sòl de terra i replet d'enderrocs [93]. Aquesta zona ha sigut completament reforçada amb rajoles perforades, tant el mur de l'església com el campanar [94]. Les dos portes que comunicaven aquest espai amb la nau estan tapiades. A la de la part oest existia una escala que pujava a un segon nivell, des del qual s'accedia a una angorfa damunt la sagristia i a una sala des de la qual podia accedir-se al rellotge mecànic. Unes altres escales situades a aquesta citada sala conduien a un tercer pis. Anteriorment, aquest sector ocupava un volum igual que l'edifici, és a dir, disposava de tres nivells interiors i l'altura i pendent de les cobertes era la mateixa que la de l'església. Aquesta part fou enderrocada, quedant sols els murs de tancament corresponent a la part est i el troç de la planta baixa de la part oest. Actualment aquest espai està cobert per una coberta auxiliar desmontable.

FIGURA 42. Imatge del sector sud. Font: memòria realitzada per Vicent Torregrosa l'any 2004.

A aquesta imatge podem observar com era, més o menys, la organització d'aquest sector. A la part esquerra de la imatge, apareix l'escala que, a través d'una porta que la comunicava amb la nau, donava accés al primer pis i a l'estança superior de la sagristia. A la part central es situa el forat on anys enrrere es trobava la fornícula de la Mare de Déu. La habitació rectangular estava coberta per una volta de canó rebaixada de la qual queden algunes restes. Al mur corresponent a la part dreta podem observar les portes d'accés al rellotge, una situada a nivell de primer pis i l'altra a nivell de segon pis.

[93] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 117, figura 169.
[94] DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA, del present estudi, pag. 117, figures 168 i 17.

8. DESCRIPCIÓ DEL SISTEMA ESTRUCTURAL

El següent anàlisi estructural es basa, en part, en l'estudi realitzat per Vicent Torregrosa a l'any 2004, el qual ha sigut de gran ajuda per a poder entendre millor el edifici, ja siga per les parts que actualment es troben ocultes per cobertes, reforços o revestiments o per les parts que actualment no existeixen i estan documentades en la citada memòria.

El sistema estructural utilitzat a l'antiga església de Genovés és pràcticament el típic que s'utilitzava durant el segle XVIII. Es tracta d'una nau única dividida en cinc vans per quatre arcs faixons, els quals s'encarreguen de suportar la volta de canó que cobreix el temple. Tant la volta com els arcs estan lleugerament apuntats.

Els contraforts son de fàbrica de paredat i tenen un espessor mig de 75 cm, fent una amplària aproximada d'un metre al costat est i de sis a la part oest. Ambdós tenen una altura aproximada de nou metres. Pel que fa al costat est, a partir dels cinc metres d'alçada, els contraforts estan realitzats amb peces de rajola massissa, mentre que al costat oest mantenen el mateix material però reduint l'espessor a uns 30 cm.

Els arcs faixons son de rajola massissa i tenen una secció de 64x50 cm. Aquests arcs descansen sobre els contraforts i el propi mur de l'edifici. Les pilastres interiors son bàsicament ornamentals.

Els arcs formers construïts després del terratrèmol estan realitzats amb peces de paredat però, degut al revestiment, no s'ha pogut determinar el tipus de fàbrica utilitzat als arcs.

El tancament de la nau està realitzat també amb peces de paredat i compta amb un espessor mig de 75 cm. Els murs que corresponen a les parts més antigues, com la part sud, tenen una amplària un poc més gran, d'aproximadament un metre. Els acabaments dels buits estan realitzats amb peces de rajola massissa a excepció del de la porta d'accés nord, el qual esta realitzat amb peces de carreuat.

Les capelles laterals de la part est, a excepció de la E4 , la qual data d'una època posterior, estan cobertes amb voltes rebaixades tabicades de dos rosques. A la part oest, la sagristia està coberta amb un forjat de bigues de fusta amb entrebigat voltat, sobre el qual existia una sala o magatzem..

Un aspecte característic que fa que aquest edifici siga una mica especial és el fet de que tant la volta com els arcs faixons estan lleugerament apuntats. Açò és degut a que la coberta superior descansa sobre unes bigues de fusta, les quals es recolzen per la part inferior sota el propi mur però per la part superior descansen sota grans jàsseres de fusta. Aquestes jàsseres es recolzen en xicotets pilars de rajola massissa executats directament per damunt de la clau dels arcs. Si aquests arcs hagueren sigut de mig punt, possiblement amb els anys hagueren quedat deformats, la qual cosa hauria sigut catastròfica degut al abandonament que ha patit el temple.

La torre campanar està realitzada amb el mateix material que el mur, és a dir, peces de fàbrica de paredat d'uns 75 cm de gruix en tots els seus costats. Aquesta tipologia s'utilitza tant en el primer com en el segon cos, sent el tercer (el destinat a les campanes) de peces massisses de rajola.

9. ALÇAMENT GRÀFIC

Planta de situació	Escala 1/1000m
Planta cotes i superfícies	Escala 1/100m
Planta general	Escala 1/100m
Façana principal (nord)	Escala 1/100m
Façana lateral (est)	Escala 1/100m
Façana posterior (sud)	Escala 1/100m
Secció transversal A-A'	Escala 1/100m
Secció transversal B-B'	Escala 1/100m
Secció longitudinal C-C'	Escala 1/100m
Secció longitudinal D-D'	Escala 1/100m
Secció longitudinal E-E'	Escala 1/100m
Detall arcs formers	Escala 1/150m

SITUACIÓ DE L'ESGLÉSIA

1/1000 0 10 20 30 40 50m

PARCELA ACTUAL

1/250 0 1 4 10m

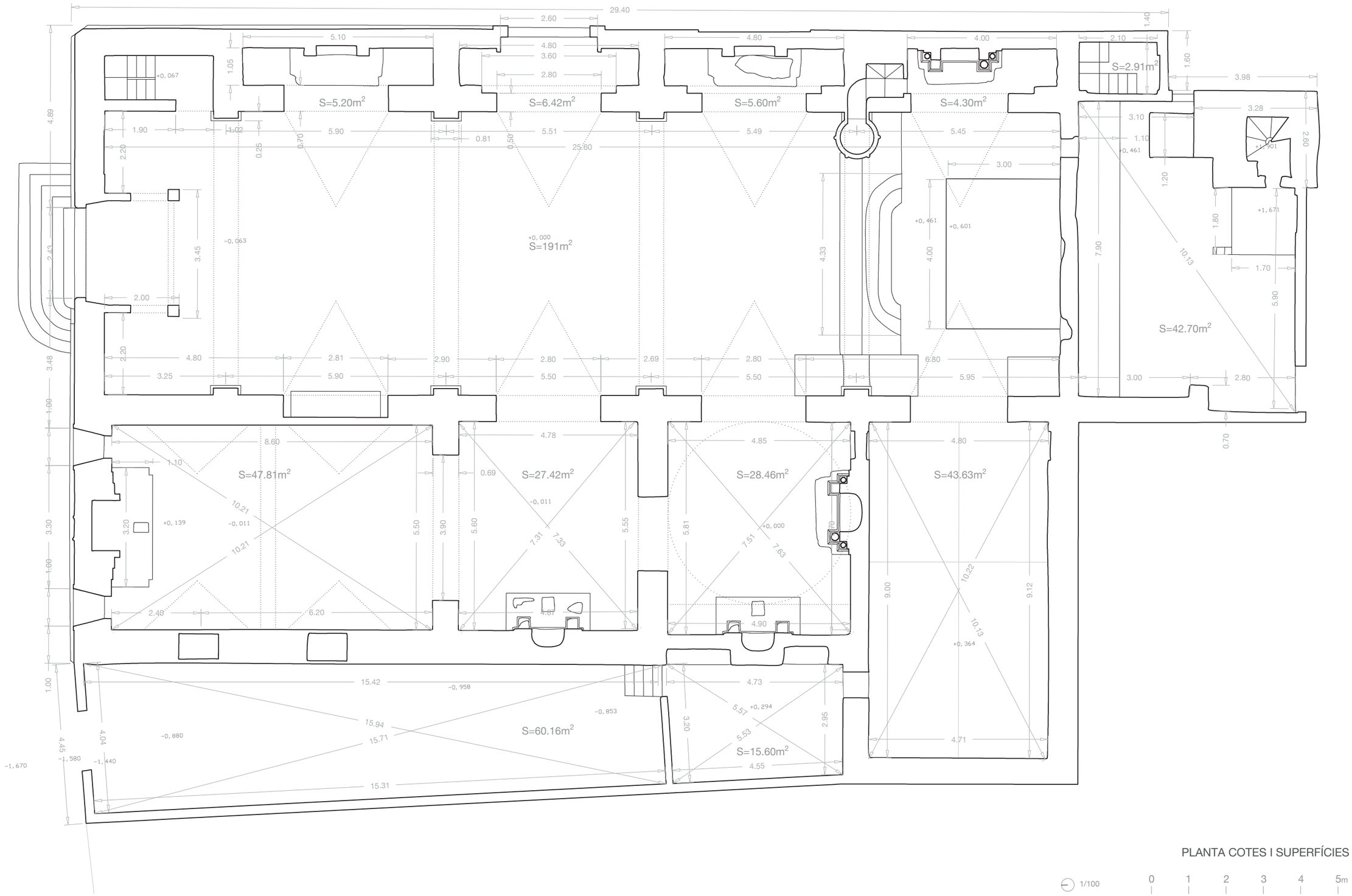

PLANTA COTES I SUPERFÍCIES

1/100 0 1 2 3 4 5m

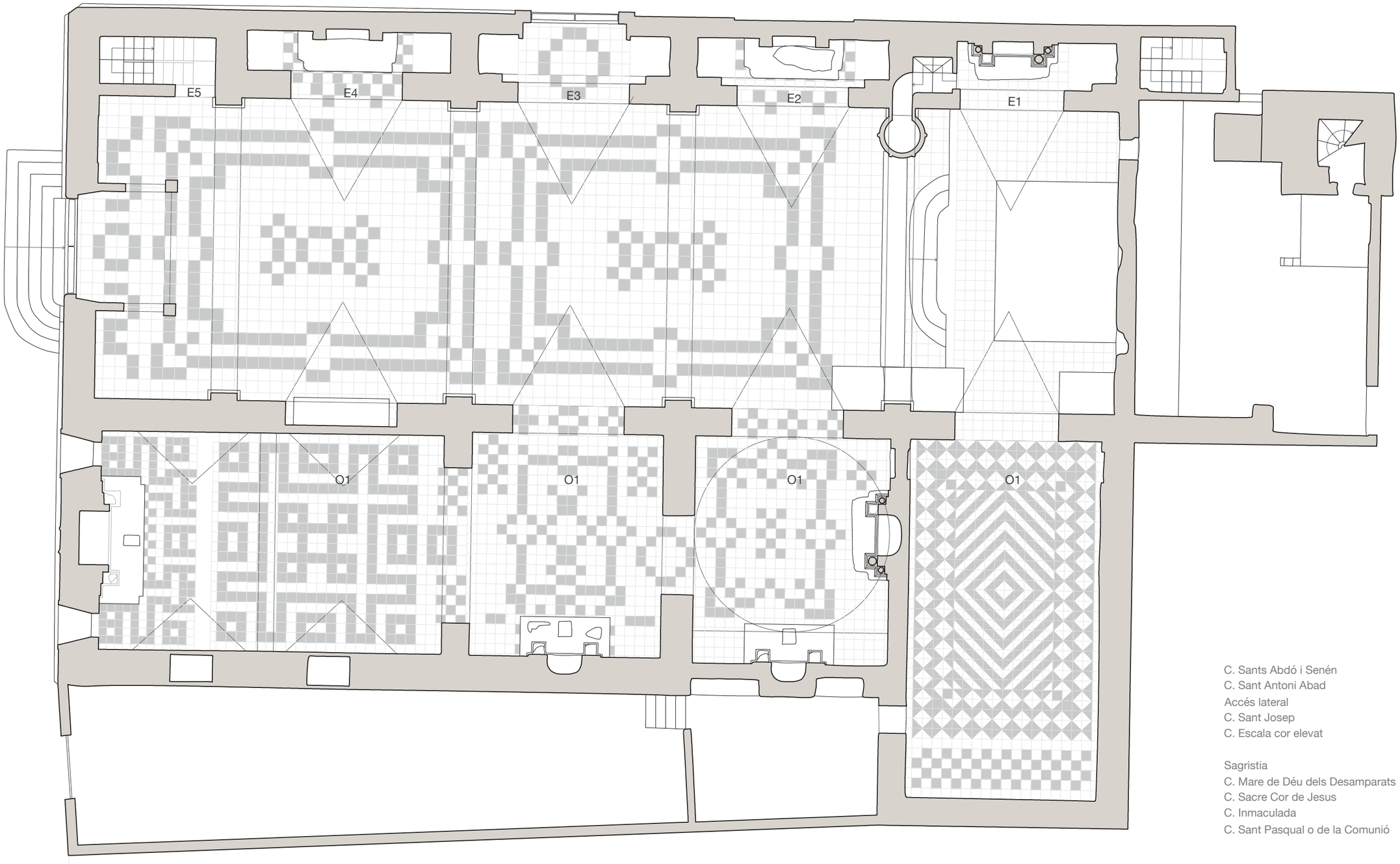

C. Sants Abdó i Senén	E1
C. Sant Antoni Abad	E2
Accés lateral	E3
C. Sant Josep	E4
C. Escala cor elevat	E5
Sagristia	O1
C. Mare de Déu dels Desamparats	O2
C. Sacre Cor de Jesus	
C. Inmaculada	O3
C. Sant Pasqual o de la Comunió	O4

PLANTA GENERAL

1/100

0 1 2 3 4 5m

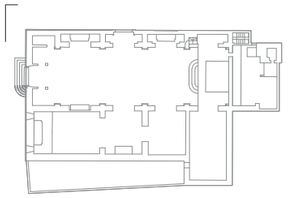

FAÇANA PRINCIPAL (NORD)

1/100 0 1 2 3 4 5m

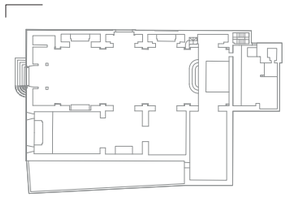

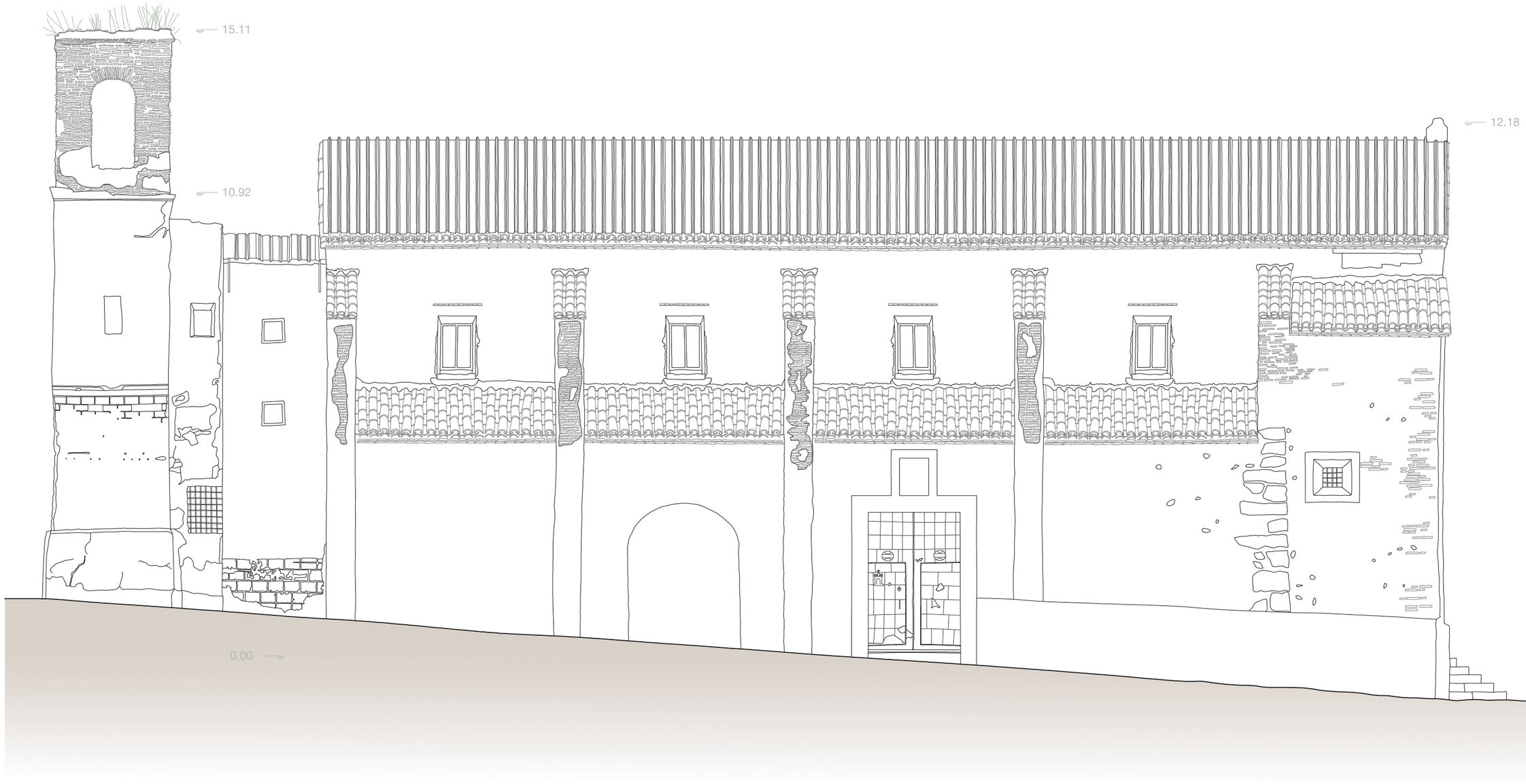

ALÇAT LATERAL (EST)

1/100 0 1 2 3 4 5m

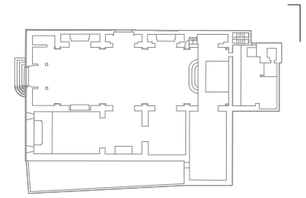

15.11

0.00

ALÇAT SUD

1/100 0 1 2 3 4 5m

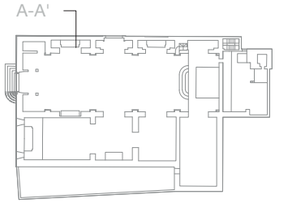

SECCIÒ TRANSVERSAL A-A'

1/100 0 1 2 3 4 5m

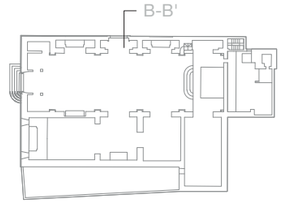

SECCIÒ TRANSVERSAL B-B'

1/100 0 1 2 3 4 5m

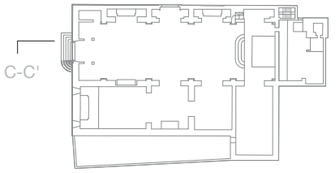

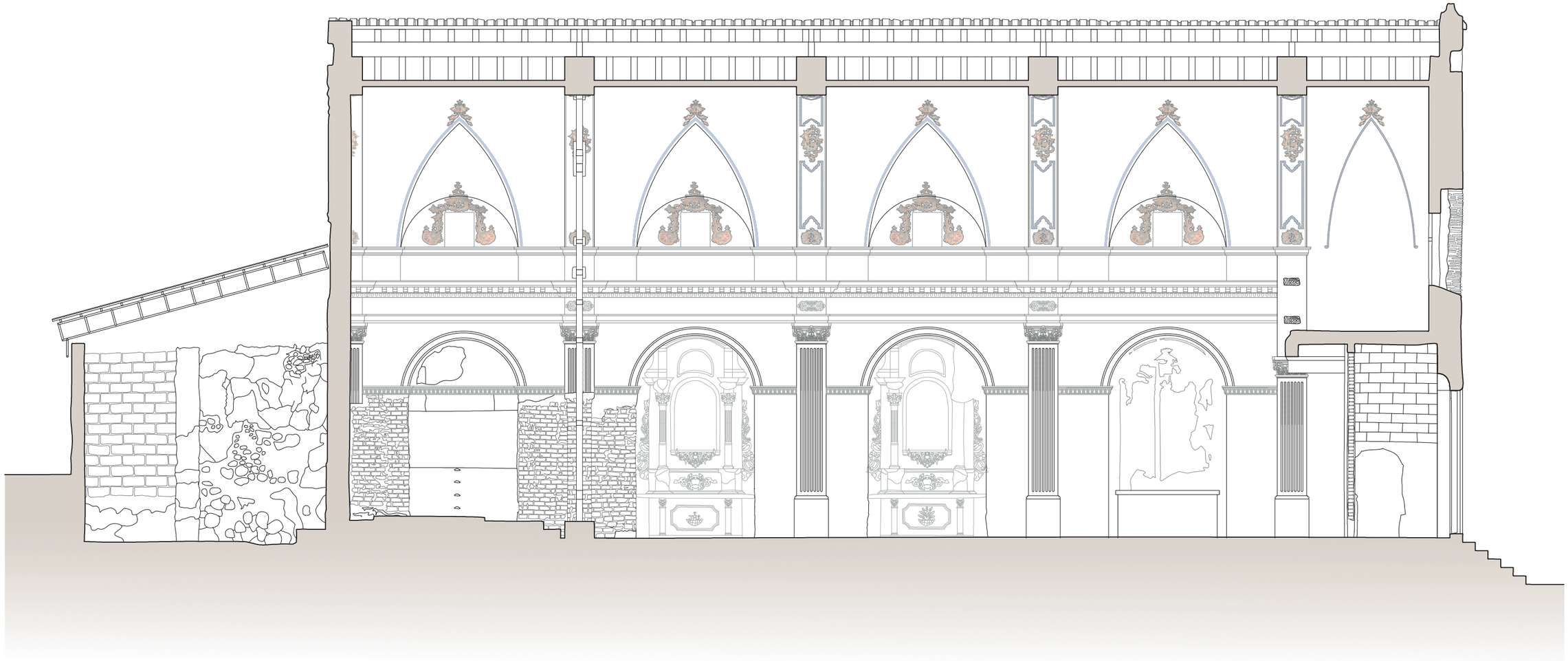

SECCIÒ LONGITUDINAL C-C'

1/100 0 1 2 3 4 5m

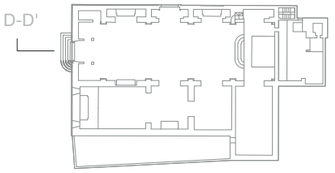

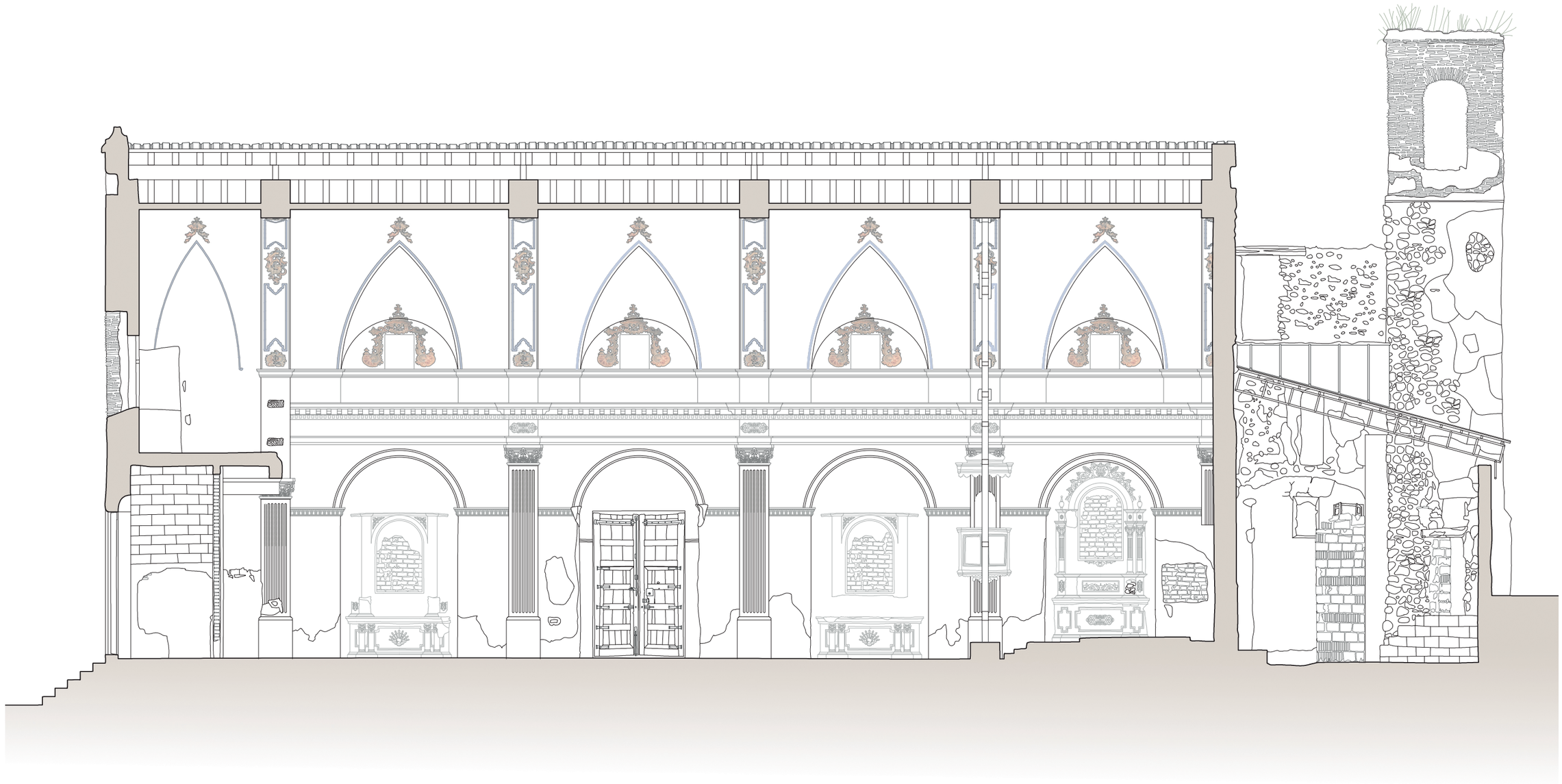

SECCIÒ LONGITUDINAL D-D'

1/100 0 1 2 3 4 5m

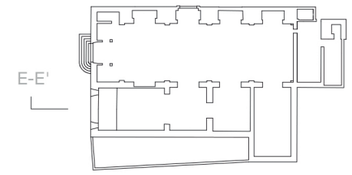

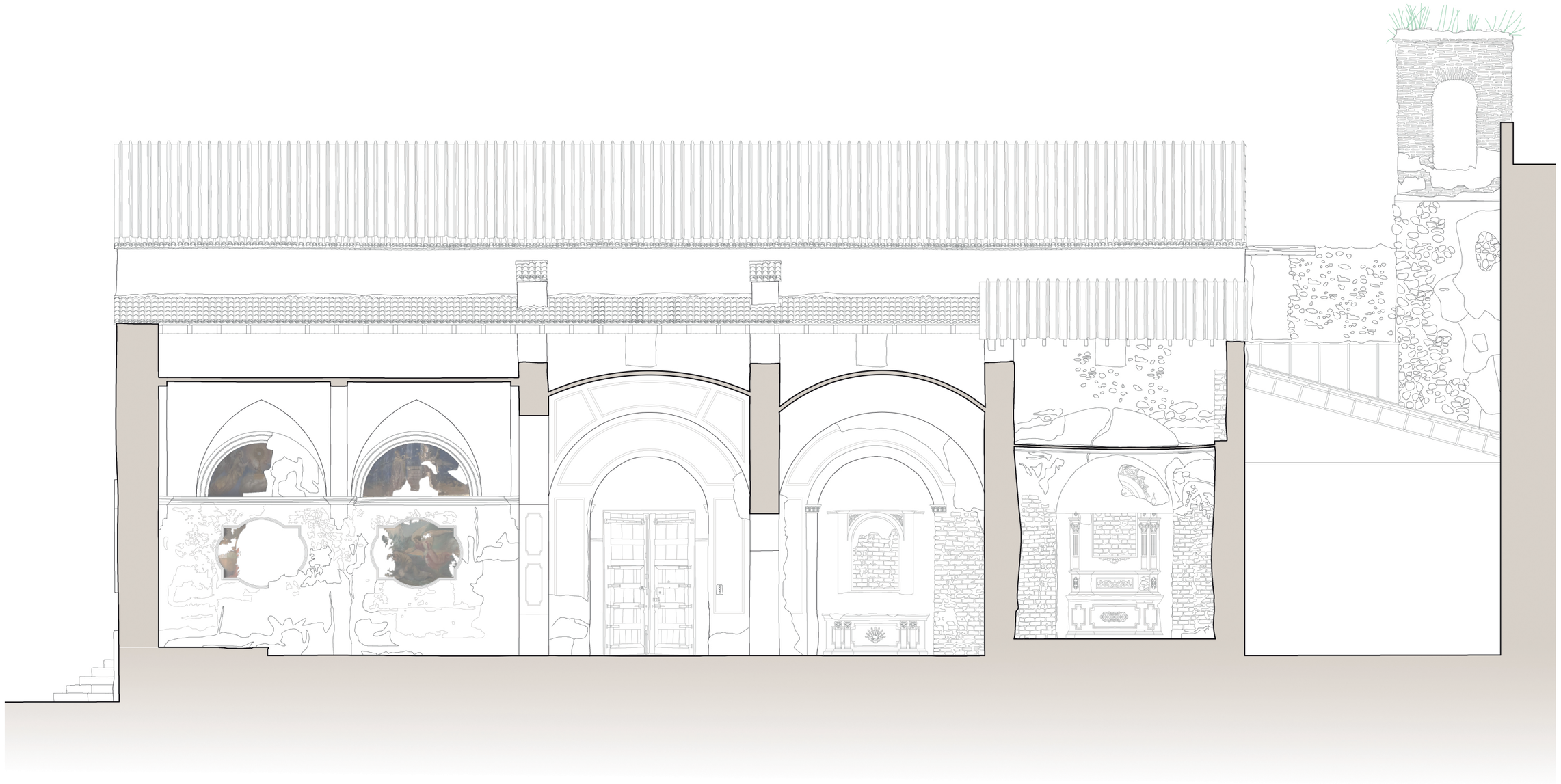

SECCIÒ LONGITUDINAL E-E'

1/100 0 1 2 3 4 5m

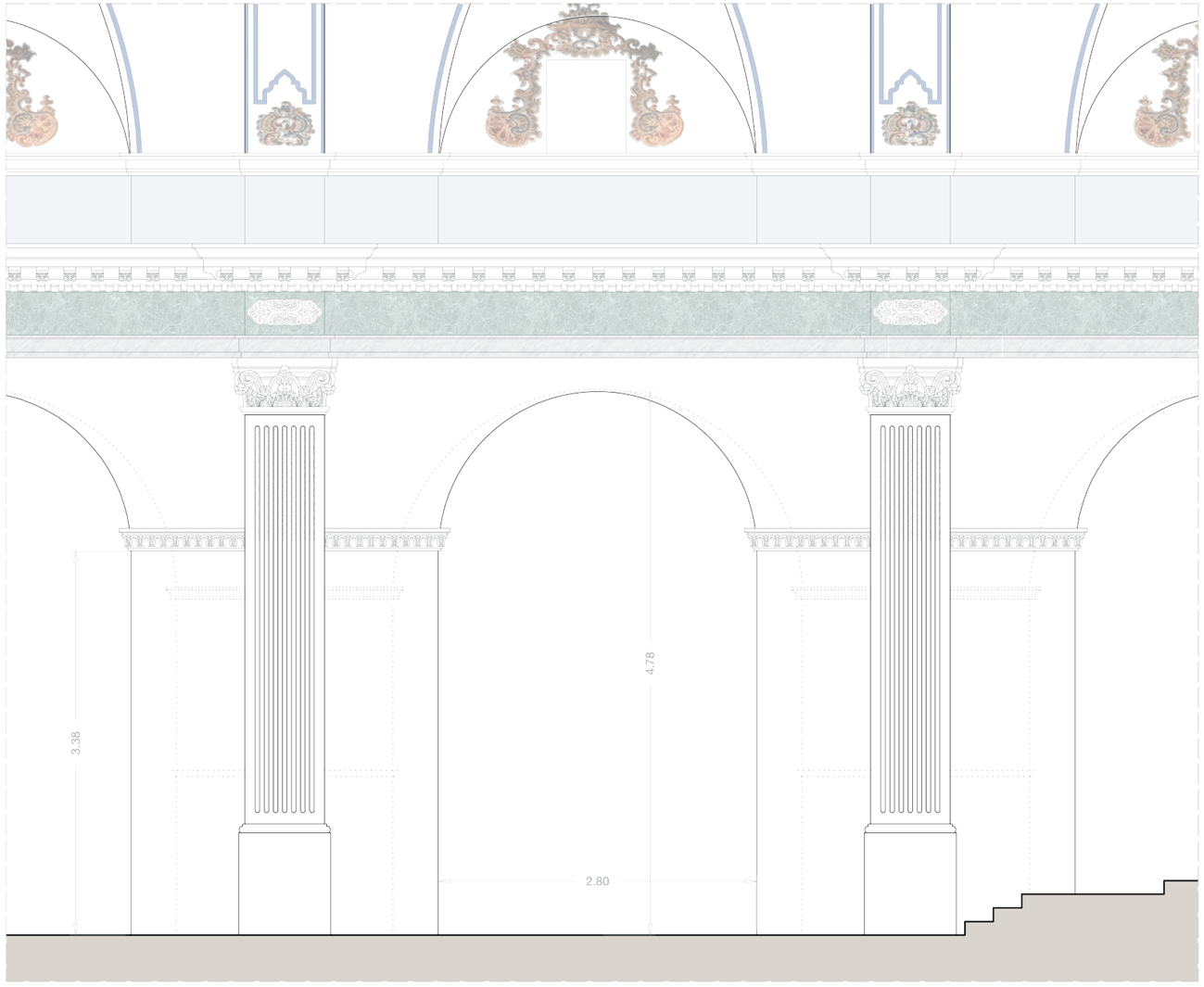

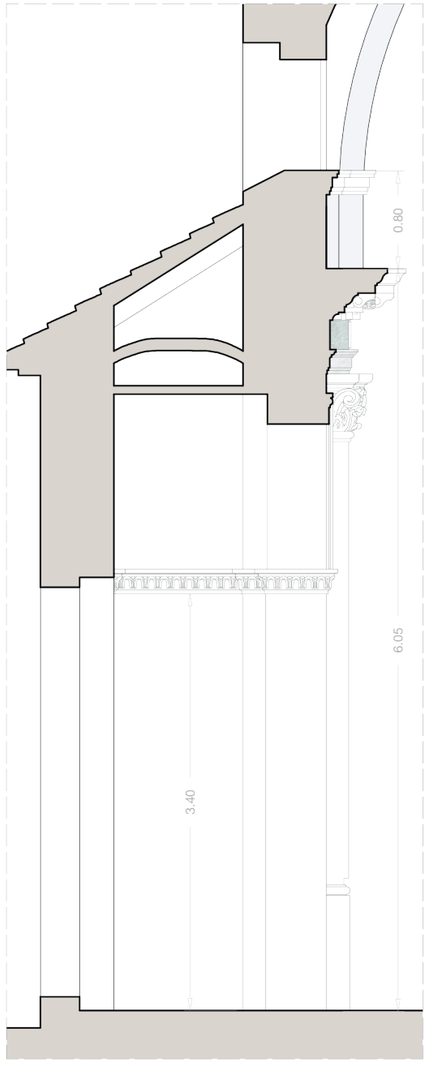

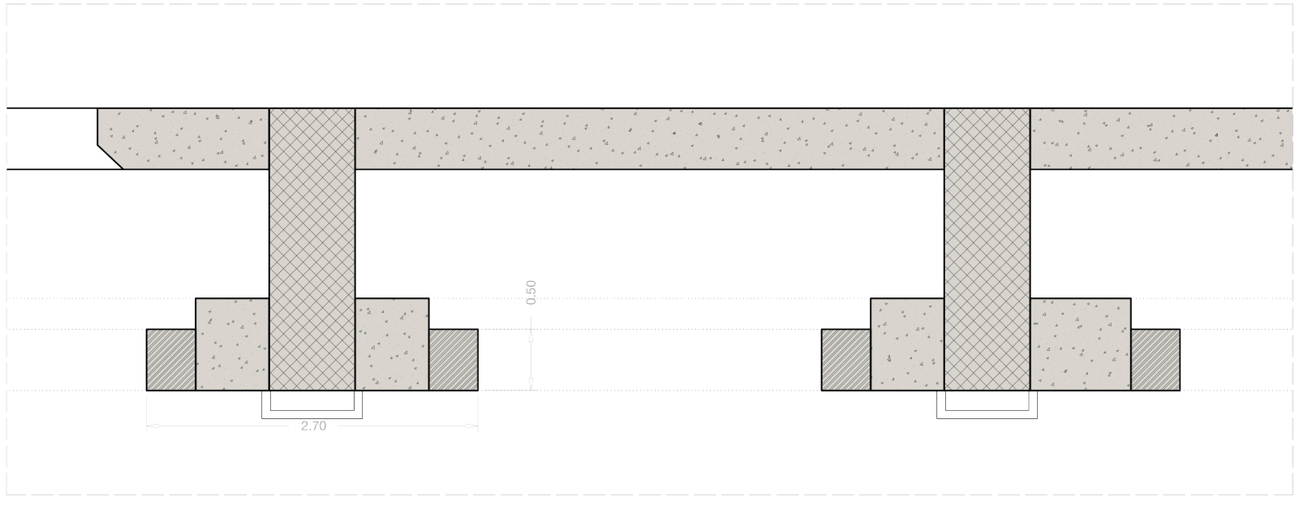

CONTRAFORTS

MAMPOSTERIA 1ª ESGLÉSIA

NOVA FÀBRICA POSTERIOR A 1748

DETALL ARCS FORMERS ACTUALS

1/50 0 1 2 3m

10. COMPARACIÓ DE LES DUES EGLÉSIES

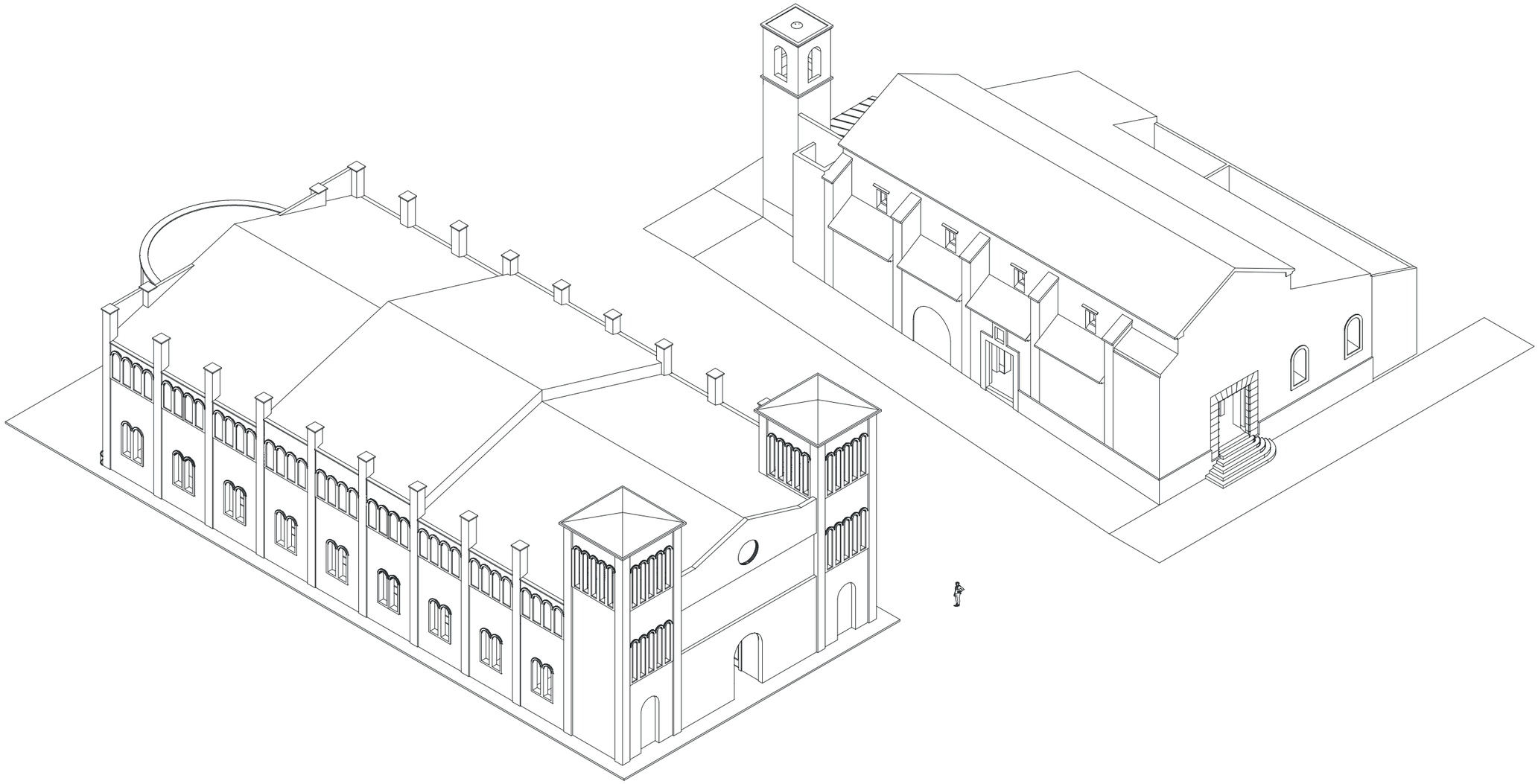

COMPARACIÓ ENTRE LES DUES ESGLÉSIES
PERSPECTIVA ISOMÈTRICA

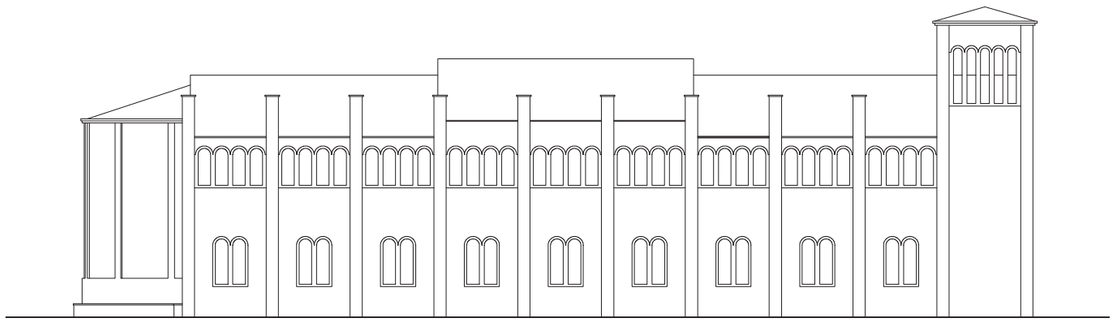

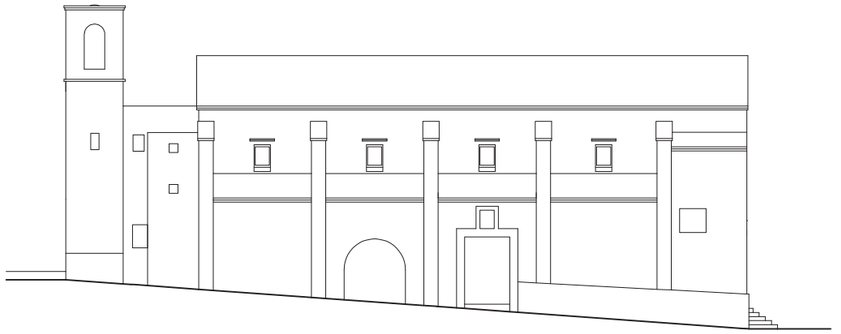

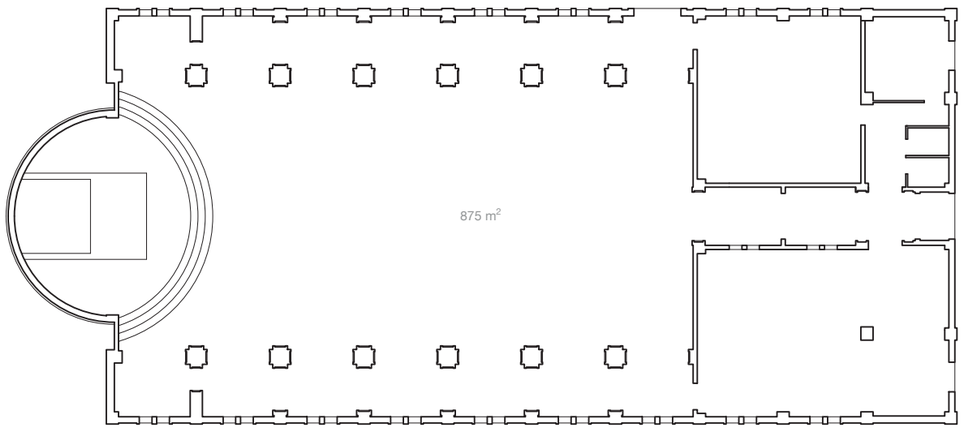

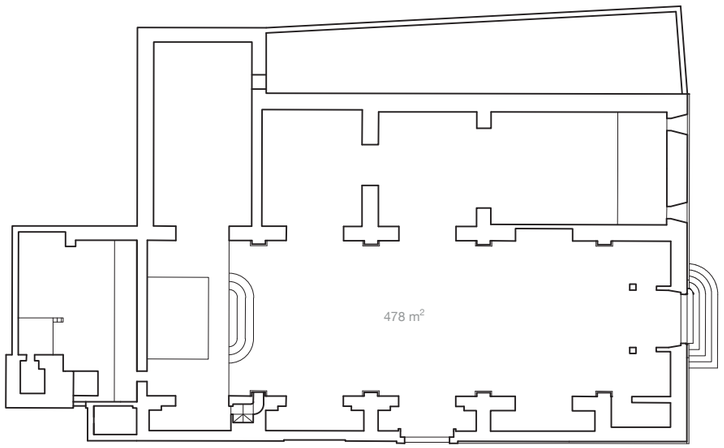

COMPARACIÓ ENTRE LES DUES ESGLÉSIES

1/300 0 5 10 15m

11. PATOLOGIES

Façana principal (nord) Escala 1/100m

Façana lateral (est) Escala 1/100m

Façana posterior (sud) Escala 1/100m

Secció transversal A-A' Escala 1/100m

Secció transversal B-B' Escala 1/100m

Secció longitudinal C-C' Escala 1/100m

P1 ZONA AMB CLEVILLATS PER AIXAFAMENT

P2 ALTAR AMB ALGUNA PEÇA DESMANTELLADA

P3 PRESBITERI AMB ELEMENTS DE MARBRE BLANC DESMANTELLATS

P4 VOLTA VAIDA D'UNA ROSCA

P5 VOLTA VAIDA D'UNA ROSCA, AMB PERFORACIONS PER AI SEU ENDERROCAMENT

P6 CAPELLA DE LA COMUNIÓ. VOLTA DE CANÓ D'UNA ROSCA AMB ARCS FAIXONS

P7 NAU CENTRAL, VOLTA DE CANÓ DE DUES ROSQUES AMB ARCS FAIXONS AMB PERFORACIONS PER AI SEU ENDERROCAMENT

P8 ENTRAMAT DE COBERTA DE PARELLS I CORRETGES DE FUSTA I TAULER DE RAJOLA MASSISSA. ESTAT REGULAR

P9 JÀSSERA DE FUSTA. SUPORT DEL FORJAT DEL COR. EN BON ESTAT

P10 FORJAT DEL COR DE BIGUETES DE FUSTA I ENTREBIGAT VOLTAT FALS SOSTRE DE CANYISADA. EN BON ESTAT

P11 PORTA PRINCIPAL DE FUSTA EN BON ESTAT

P21 PORTA LATERAL DE FUSTA EN BON ESTAT

P13 ENTRAMAT DE COBERTA

P14 HUMITATS PER FILTRACIONS. TRENCAMENT DEL CANALÓ MITGER

P15 ARC TORAL AMB CLIVELLS

P16 PILASTRA MENUDA SOBRE CLAU DE L'ARC FAIXÒ

P17 ENTRAMAT DE COBERTA DE LA NAU. JÀSSERA DE FUSTA

P18 ENTRAMAT DE COBERTA DE LA NAU. BIGUETES DE FUSTA I TAULER DE CANYISADA. EN MAL ESTAT

P19 ENTRAMAT DE COBERTA DE LES CAPELLES DEL COSTAT OEST. BIGUETES DE FUSTA I TAULER DE CANYISADA. EN MAL ESTAT

P20 ESTESA DE TEULA

P21 ENTRAMAT DE COBERTA I ESTESA DE TEULA CONSOLIDATS DE BIGUETES DE FORMIGÓ I TAULER DE BARD

P22 XAPA METÀL.LICA PROVISIONAL COL.LOCADA AL JULIOL/2000

P23 CORNISA DE MAÓ MASSÍS EN MAL ESTAT

P24 PINACLE DESMUNTAT. EN BON ESTAT

P25 LÍNIA ELÈCTRICA

P26 ESCALINATA DE PEDRA EN BON ESTAT

P27 REVESTIMENT DE LA PORTA AMB XAPES METÀL.LIQUES REPUJADES

P28 RECERCAT DE CARREU AMB ARC DE LLINDA. EN BON ESTAT

P29 RETAULE DE TAULELLS EN BON ESTAT. AMB RECERCAT D'ALGEPS

P30 TABIC DE RÀJOLA MASSISSA

P31 JÀSSERA DE FUSTA

P32 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA AMB APARELL ENGONALS EN CREU. FORMAT MECANITZAT. PERDUDA DE REVESTIMENT

P33 RAJOLA MASSISSA VOLADA

P34 REVESTIMENT IMITANT SILLERIA

P35 REVESTIMENT IMITANT SILLERIA

P36 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA DEL COS DE CAMPANES. PERDUDA QUASI TOTAL DEL REVESTIMENT. TAMBÉ EXISTIA UN PASSAT JUNTES LINEAL IMITANT SILLERIA

P37 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA EN EL REMAT DE TORRE. EN MAL ESTAT

P38 ARBRES ARRELATS EN EL REMAT DE LA TORRE

P39 RESTES DE PRIMITIVA CORNISA DE PEDRA, OCULTA PER LA DEL SEGLE XVIII

P40 PEÇA ESPECIAL DE SILLERIA EN EL SÒCOL

P41 RELLOTGE SOLAR RESTAURAT

P42 BASE DE PINACLE

A1 REFORÇ DE FÀBRICA DE RAJOLA PERFORADA

ZS ZONA SUD AFONADA I SENSE COBERTA

HC HUMITATS PER CAPIL.LARITAT EN LES BASES DE MURS

RE REVESTIMIENTOS EXTERIORES EN MAL ESTAT

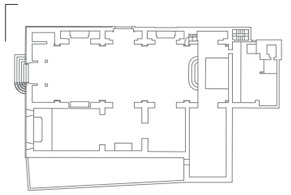

FAÇANA PRINCIPAL (NORD)

1/100 0 1 2 3 4 5m

P1 ZONA AMB CLEVILLATS PER AIXAFAMENT

P2 ALTAR AMB ALGUNA PEÇA DESMANTELLADA

P3 PRESBITERI AMB ELEMENTS DE MARBRE BLANC DESMANTELLATS

P4 VOLTA VAIDA D'UNA ROSCA

P5 VOLTA VAIDA D'UNA ROSCA, AMB PERFORACIONS PER AI SEU ENDERROCAMENT

P6 CAPELLA DE LA COMUNIÓ. VOLTA DE CANÓ D'UNA ROSCA AMB ARCS FAIXONS

P7 NAU CENTRAL, VOLTA DE CANÓ DE DUES ROSQUES AMB ARCS FAIXONS AMB PERFORACIONS PER AI SEU ENDERROCAMENT

P8 ENTRAMAT DE COBERTA DE PARELLS I CORRETGES DE FUSTA I TAULER DE RAJOLA MASSISSA. ESTAT REGULAR

P9 JÀSSERA DE FUSTA. SUPORT DEL FORJAT DEL COR. EN BON ESTAT

P10 FORJAT DEL COR DE BIGUETES DE FUSTA I ENTREBIGAT VOLTAT FALS SOSTRE DE CANYISADA. EN BON ESTAT

P11 PORTA PRINCIPAL DE FUSTA EN BON ESTAT

P21 PORTA LATERAL DE FUSTA EN BON ESTAT

P13 ENTRAMAT DE COBERTA

P14 HUMITATS PER FILTRACIONS. TRENCAMENT DEL CANALÓ MITGER

P15 ARC TORAL AMB CLIVELLS

P16 PILASTRA MENUDA SOBRE CLAU DE L'ARC FAIXÒ

P17 ENTRAMAT DE COBERTA DE LA NAU. JÀSSERA DE FUSTA

P18 ENTRAMAT DE COBERTA DE LA NAU. BIGUETES DE FUSTA I TAULER DE CANYISADA. EN MAL ESTAT

P19 ENTRAMAT DE COBERTA DE LES CAPELLES DEL COSTAT OEST. BIGUETES DE FUSTA I TAULER DE CANYISADA. EN MAL ESTAT

P20 ESTESA DE TEULA

P21 ENTRAMAT DE COBERTA I ESTESA DE TEULA CONSOLIDATS DE BIGUETES DE FORMIGÓ I TAULER DE BARD

P22 XAPA METÀL.LICA PROVISIONAL COL.LOCADA AL JULIOL/2000

P23 CORNISA DE MAÓ MASSÍS EN MAL ESTAT

P24 PINACLE DESMUNTAT. EN BON ESTAT

P25 LÍNIA ELÈCTRICA

P26 ESCALINATA DE PEDRA EN BON ESTAT

P27 REVESTIMENT DE LA PORTA AMB XAPES METÀL.LIQUES REPUJADES

P28 RECERCAT DE CARREU AMB ARC DE LLINDA. EN BON ESTAT

P29 RETAULE DE TAULELLS EN BON ESTAT. AMB RECERCAT D'ALGEPS

P30 TABIC DE RÀJOLA MASSISSA

P31 JÀSSERA DE FUSTA

P32 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA AMB APARELL ENGONALS EN CREU. FORMAT MECANITZAT. PERDUDA DE REVESTIMENT

P33 RAJOLA MASSISSA VOLADA

P34 REVESTIMENT IMITANT SILLERIA

P35 REVESTIMENT IMITANT SILLERIA

P36 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA DEL COS DE CAMPANES. PERDUDA QUASI TOTAL DEL REVESTIMENT. TAMBÉ EXISTIA UN PASSAT JUNTES LINEAL IMITANT SILLERIA

P37 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA EN EL REMAT DE TORRE. EN MAL ESTAT

P38 ARBRES ARRELATS EN EL REMAT DE LA TORRE

P39 RESTES DE PRIMITIVA CORNISA DE PEDRA, OCULTA PER LA DEL SEGLE XVIII

P40 PEÇA ESPECIAL DE SILLERIA EN EL SÒCOL

P41 RELLOTGE SOLAR RESTAURAT

P42 BASE DE PINACLE

A1 REFORÇ DE FÀBRICA DE RAJOLA PERFORADA

ZS ZONA SUD AFONADA I SENSE COBERTA

HC HUMITATS PER CAPIL.LARITAT EN LES BASES DE MURS

RE REVESTIMIENTOS EXTERIORES EN MAL ESTAT

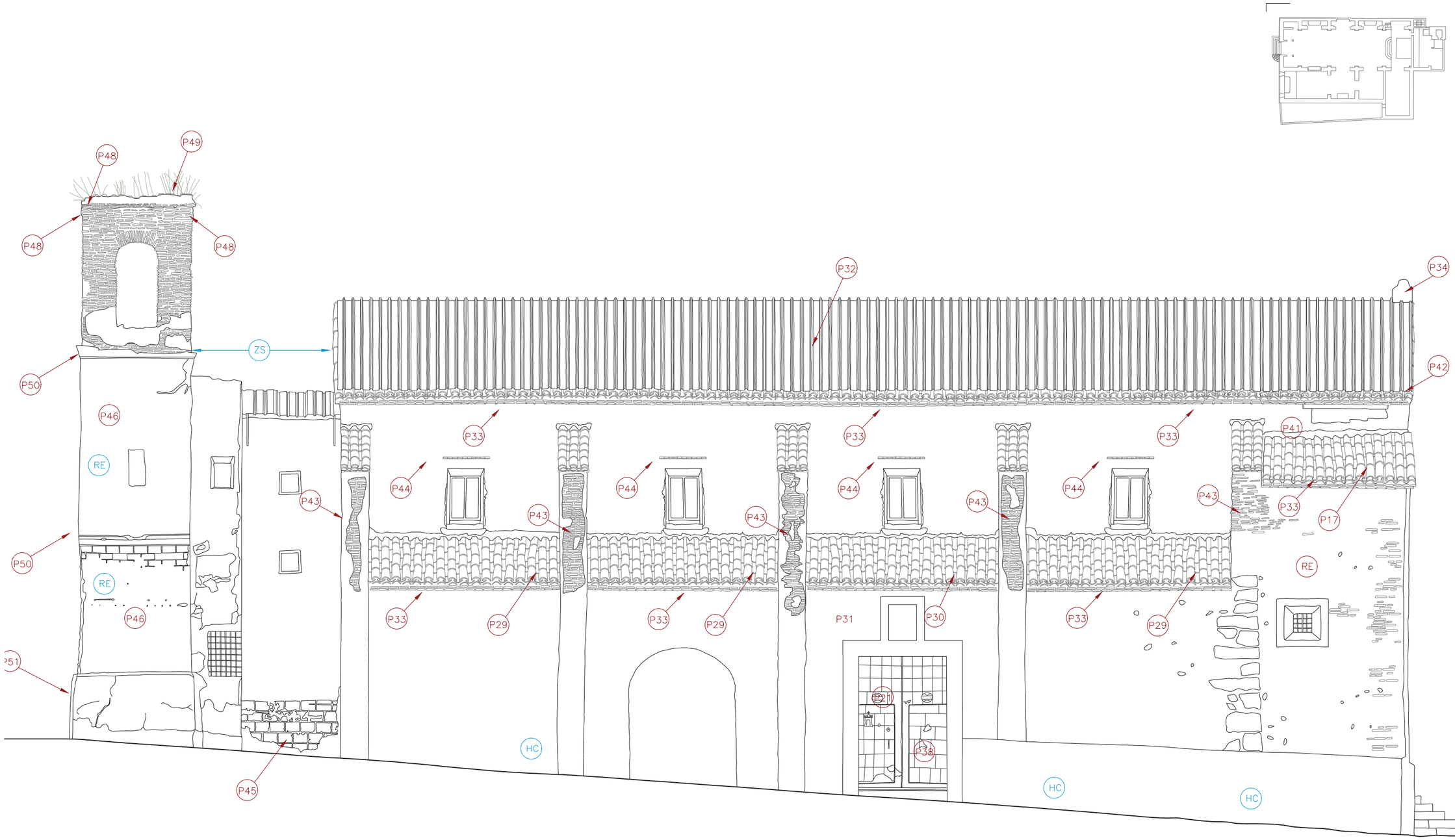

ALÇAT LATERAL (EST)

1/100 0 1 2 3 4 5m

P1 ZONA AMB CLEVILLATS PER AIXAFAMENT

P2 ALTAR AMB ALGUNA PEÇA DESMANTELLADA

P3 PRESBITERI AMB ELEMENTS DE MARBRE BLANC DESMANTELLATS

P4 VOLTA VAIDA D'UNA ROSCA

P5 VOLTA VAIDA D'UNA ROSCA, AMB PERFORACIONS PER AI SEU ENDERROCAMENT

P6 CAPELLA DE LA COMUNIÓ. VOLTA DE CANÓ D'UNA ROSCA AMB ARCS FAIXONS

P7 NAU CENTRAL, VOLTA DE CANÓ DE DUES ROSQUES AMB ARCS FAIXONS AMB PERFORACIONS PER AI SEU ENDERROCAMENT

P8 ENTRAMAT DE COBERTA DE PARELLS I CORRETGES DE FUSTA I TAULER DE RAJOLA MASSISSA. ESTAT REGULAR

P9 JÀSSERA DE FUSTA. SUPORT DEL FORJAT DEL COR. EN BON ESTAT

P10 FORJAT DEL COR DE BIGUETES DE FUSTA I ENTREBIGAT VOLTAT FALS SOSTRE DE CANYISADA. EN BON ESTAT

P11 PORTA PRINCIPAL DE FUSTA EN BON ESTAT

P21 PORTA LATERAL DE FUSTA EN BON ESTAT

P13 ENTRAMAT DE COBERTA

P14 HUMITATS PER FILTRACIONS. TRENCAMENT DEL CANALÓ MITGER

P15 ARC TORAL AMB CLIVELLS

P16 PILASTRA MENUDA SOBRE CLAU DE L'ARC FAIXÒ

P17 ENTRAMAT DE COBERTA DE LA NAU. JÀSSERA DE FUSTA

P18 ENTRAMAT DE COBERTA DE LA NAU. BIGUETES DE FUSTA I TAULER DE CANYISADA. EN MAL ESTAT

P19 ENTRAMAT DE COBERTA DE LES CAPELLES DEL COSTAT OEST. BIGUETES DE FUSTA I TAULER DE CANYISADA. EN MAL ESTAT

P20 ESTESA DE TEULA

P21 ENTRAMAT DE COBERTA I ESTESA DE TEULA CONSOLIDATS DE BIGUETES DE FORMIGÓ I TAULER DE BARD

P22 XAPA METÀL.LICA PROVISIONAL COL.LOCADA AL JULIOL/2000

P23 CORNISA DE MAÓ MASSÍS EN MAL ESTAT

P24 PINACLE DESMUNTAT. EN BON ESTAT

P25 LÍNIA ELÈCTRICA

P26 ESCALINATA DE PEDRA EN BON ESTAT

P27 REVESTIMENT DE LA PORTA AMB XAPES METÀL.LIQUES REPUJADES

P28 RECERCAT DE CARREU AMB ARC DE LLINDA. EN BON ESTAT

P29 RETAULE DE TAULELLS EN BON ESTAT. AMB RECERCAT D'ALGEPS

P30 TABIC DE RÀJOLA MASSISSA

P31 JÀSSERA DE FUSTA

P32 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA AMB APARELL ENGONALS EN CREU. FORMAT MECANITZAT. PERDUDA DE REVESTIMENT

P33 RAJOLA MASSISSA VOLADA

P34 REVESTIMENT IMITANT SILLERIA

P35 REVESTIMENT IMITANT SILLERIA

P36 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA DEL COS DE CAMPANES. PERDUDA QUASI TOTAL DEL REVESTIMENT. TAMBÉ EXISTIA UN PASSAT JUNTES LINEAL IMITANT SILLERIA

P37 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA EN EL REMAT DE TORRE. EN MAL ESTAT

P38 ARBRES ARRELATS EN EL REMAT DE LA TORRE

P39 RESTES DE PRIMITIVA CORNISA DE PEDRA, OCULTA PER LA DEL SEGLE XVIII

P40 PEÇA ESPECIAL DE SILLERIA EN EL SÒCOL

P41 RELLOTGE SOLAR RESTAURAT

P42 BASE DE PINACLE

A1 REFORÇ DE FÀBRICA DE RAJOLA PERFORADA

ZS ZONA SUD AFONADA I SENSE COBERTA

HC HUMITATS PER CAPIL.LARITAT EN LES BASES DE MURS

RE REVESTIMIENTOS EXTERIORES EN MAL ESTAT

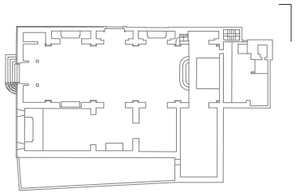

ALÇAT SUD

1/100 0 1 2 3 4 5m

P1 ZONA AMB CLEVILLATS PER AIXAFAMENT

P2 ALTAR AMB ALGUNA PEÇA DESMANTELLADA

P3 PRESBITERI AMB ELEMENTS DE MARBRE BLANC DESMANTELLATS

P4 VOLTA VAIDA D'UNA ROSCA

P5 VOLTA VAIDA D'UNA ROSCA, AMB PERFORACIONS PER AI SEU ENDERROCAMENT

P6 CAPELLA DE LA COMUNIÓ. VOLTA DE CANÓ D'UNA ROSCA AMB ARCS FAIXONS

P7 NAU CENTRAL, VOLTA DE CANÓ DE DUES ROSQUES AMB ARCS FAIXONS AMB PERFORACIONS PER AI SEU ENDERROCAMENT

P8 ENTRAMAT DE COBERTA DE PARELLS I CORRETGES DE FUSTA I TAULER DE RAJOLA MASSISSA. ESTAT REGULAR

P9 JÀSSERA DE FUSTA. SUPORT DEL FORJAT DEL COR. EN BON ESTAT

P10 FORJAT DEL COR DE BIGUETES DE FUSTA I ENTREBIGAT VOLTAT FALS SOSTRE DE CANYISADA. EN BON ESTAT

P11 PORTA PRINCIPAL DE FUSTA EN BON ESTAT

P21 PORTA LATERAL DE FUSTA EN BON ESTAT

P13 ENTRAMAT DE COBERTA

P14 HUMITATS PER FILTRACIONS. TRENCAMENT DEL CANALÓ MITGER

P15 ARC TORAL AMB CLIVELLS

P16 PILASTRA MENUDA SOBRE CLAU DE L'ARC FAIXÒ

P17 ENTRAMAT DE COBERTA DE LA NAU. JÀSSERA DE FUSTA

P18 ENTRAMAT DE COBERTA DE LA NAU. BIGUETES DE FUSTA I TAULER DE CANYISADA. EN MAL ESTAT

P19 ENTRAMAT DE COBERTA DE LES CAPELLES DEL COSTAT OEST. BIGUETES DE FUSTA I TAULER DE CANYISADA. EN MAL ESTAT

P20 ESTESA DE TEULA

P21 ENTRAMAT DE COBERTA I ESTESA DE TEULA CONSOLIDATS DE BIGUETES DE FORMIGÓ I TAULER DE BARD

P22 XAPA METÀL.LICA PROVISIONAL COL.LOCADA AL JULIOL/2000

P23 CORNISA DE MAÓ MASSÍS EN MAL ESTAT

P24 PINACLE DESMUNTAT. EN BON ESTAT

P25 LÍNIA ELÈCTRICA

P26 ESCALINATA DE PEDRA EN BON ESTAT

P27 REVESTIMENT DE LA PORTA AMB XAPES METÀL.LIQUES REPUJADES

P28 RECERCAT DE CARREU AMB ARC DE LLINDA. EN BON ESTAT

P29 RETAULE DE TAULELLS EN BON ESTAT. AMB RECERCAT D'ALGEPS

P30 TABIC DE RÀJOLA MASSISSA

P31 JÀSSERA DE FUSTA

P32 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA AMB APARELL ENGONALS EN CREU. FORMAT MECANITZAT. PERDUDA DE REVESTIMENT

P33 RAJOLA MASSISSA VOLADA

P34 REVESTIMENT IMITANT SILLERIA

P35 REVESTIMENT IMITANT SILLERIA

P36 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA DEL COS DE CAMPANES. PERDUDA QUASI TOTAL DEL REVESTIMENT. TAMBÉ EXISTIA UN PASSAT JUNTES LINEAL IMITANT SILLERIA

P37 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA EN EL REMAT DE TORRE. EN MAL ESTAT

P38 ARBRES ARRELATS EN EL REMAT DE LA TORRE

P39 RESTES DE PRIMITIVA CORNISA DE PEDRA, OCULTA PER LA DEL SEGLE XVIII

P40 PEÇA ESPECIAL DE SILLERIA EN EL SÒCOL

P41 RELLOTGE SOLAR RESTAURAT

P42 BASE DE PINACLE

A1 REFORÇ DE FÀBRICA DE RAJOLA PERFORADA

ZS ZONA SUD AFONADA I SENSE COBERTA

HC HUMITATS PER CAPIL.LARITAT EN LES BASES DE MURS

RE REVESTIMIENTOS EXTERIORES EN MAL ESTAT

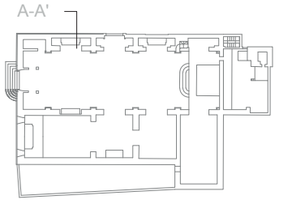

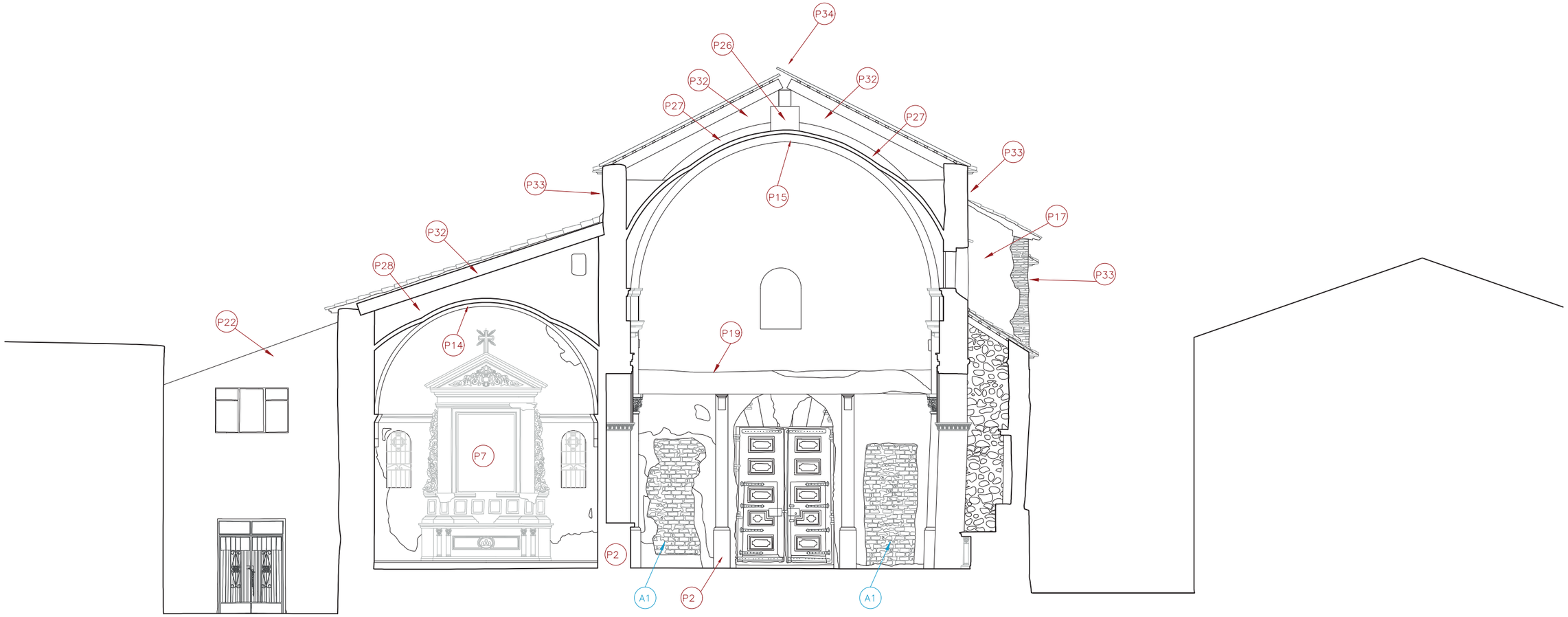

SECCIÒ TRANSVERSAL A-A'

1/100 0 1 2 3 4 5m

P1 ZONA AMB CLEVILLATS PER AIXAFAMENT

P2 ALTAR AMB ALGUNA PEÇA DESMANTELLADA

P3 PRESBITERI AMB ELEMENTS DE MARBRE BLANC DESMANTELLATS

P4 VOLTA VAIDA D'UNA ROSCA

P5 VOLTA VAIDA D'UNA ROSCA, AMB PERFORACIONS PER AI SEU ENDERROCAMENT

P6 CAPELLA DE LA COMUNIÓ. VOLTA DE CANÓ D'UNA ROSCA AMB ARCS FAIXONS

P7 NAU CENTRAL, VOLTA DE CANÓ DE DUES ROSQUES AMB ARCS FAIXONS AMB PERFORACIONS PER AI SEU ENDERROCAMENT

P8 ENTRAMAT DE COBERTA DE PARELLS I CORRETGES DE FUSTA I TAULER DE RAJOLA MASSISSA. ESTAT REGULAR

P9 JÀSSERA DE FUSTA. SUPORT DEL FORJAT DEL COR. EN BON ESTAT

P10 FORJAT DEL COR DE BIGUETES DE FUSTA I ENTREBIGAT VOLTAT FALS SOSTRE DE CANYISADA. EN BON ESTAT

P11 PORTA PRINCIPAL DE FUSTA EN BON ESTAT

P21 PORTA LATERAL DE FUSTA EN BON ESTAT

P13 ENTRAMAT DE COBERTA

P14 HUMITATS PER FILTRACIONS. TRENCAMENT DEL CANALÓ MITGER

P15 ARC TORAL AMB CLIVELLS

P16 PILASTRA MENUDA SOBRE CLAU DE L'ARC FAIXÒ

P17 ENTRAMAT DE COBERTA DE LA NAU. JÀSSERA DE FUSTA

P18 ENTRAMAT DE COBERTA DE LA NAU. BIGUETES DE FUSTA I TAULER DE CANYISADA. EN MAL ESTAT

P19 ENTRAMAT DE COBERTA DE LES CAPELLES DEL COSTAT OEST. BIGUETES DE FUSTA I TAULER DE CANYISADA. EN MAL ESTAT

P20 ESTESA DE TEULA

P21 ENTRAMAT DE COBERTA I ESTESA DE TEULA CONSOLIDATS DE BIGUETES DE FORMIGÓ I TAULER DE BARD

P22 XAPA METÀL.LICA PROVISIONAL COL.LOCADA AL JULIOL/2000

P23 CORNISA DE MAÓ MASSÍS EN MAL ESTAT

P24 PINACLE DESMUNTAT. EN BON ESTAT

P25 LÍNIA ELÈCTRICA

P26 ESCALINATA DE PEDRA EN BON ESTAT

P27 REVESTIMENT DE LA PORTA AMB XAPES METÀL.LIQUES REPUJADES

P28 RECERCAT DE CARREU AMB ARC DE LLINDA. EN BON ESTAT

P29 RETAULE DE TAULELLS EN BON ESTAT. AMB RECERCAT D'ALGEPS

P30 TABIC DE RÀJOLA MASSISSA

P31 JÀSSERA DE FUSTA

P32 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA AMB APARELL ENGONALS EN CREU. FORMAT MECANITZAT. PERDUDA DE REVESTIMENT

P33 RAJOLA MASSISSA VOLADA

P34 REVESTIMENT IMITANT SILLERIA

P35 REVESTIMENT IMITANT SILLERIA

P36 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA DEL COS DE CAMPANES. PERDUDA QUASI TOTAL DEL REVESTIMENT. TAMBÉ EXISTIA UN PASSAT JUNTES LINEAL IMITANT SILLERIA

P37 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA EN EL REMAT DE TORRE. EN MAL ESTAT

P38 ARBRES ARRELATS EN EL REMAT DE LA TORRE

P39 RESTES DE PRIMITIVA CORNISA DE PEDRA, OCULTA PER LA DEL SEGLE XVIII

P40 PEÇA ESPECIAL DE SILLERIA EN EL SÒCOL

P41 RELLOTGE SOLAR RESTAURAT

P42 BASE DE PINACLE

A1 REFORÇ DE FÀBRICA DE RAJOLA PERFORADA

ZS ZONA SUD AFONADA I SENSE COBERTA

HC HUMITATS PER CAPIL.LARITAT EN LES BASES DE MURS

RE REVESTIMIENTOS EXTERIORES EN MAL ESTAT

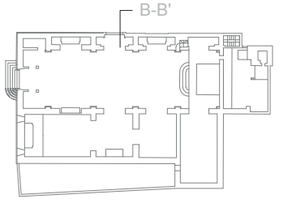

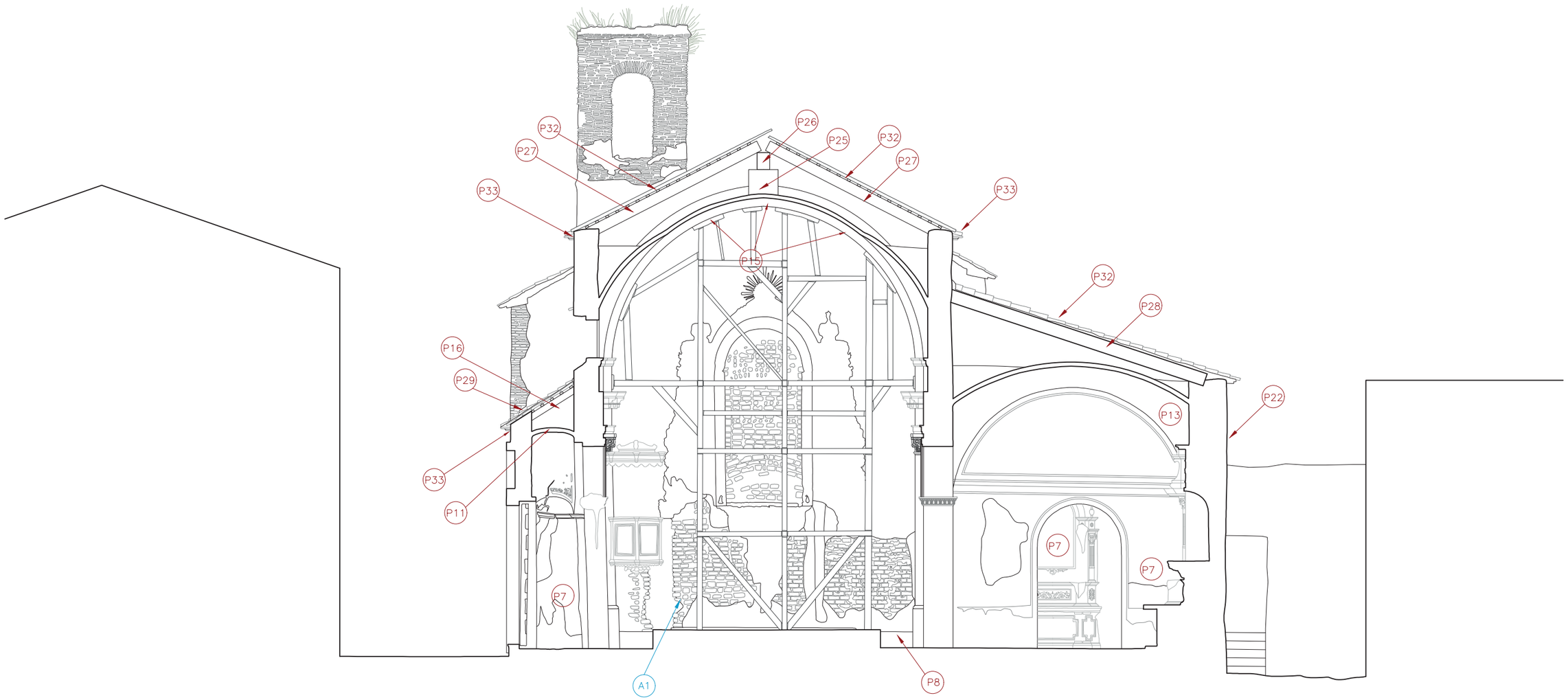

SECCIÒ TRANSVERSAL B-B'

1/100 0 1 2 3 4 5m

P1 ZONA AMB CLEVILLATS PER AIXAFAMENT

P2 ALTAR AMB ALGUNA PEÇA DESMANTELLADA

P3 PRESBITERI AMB ELEMENTS DE MARBRE BLANC DESMANTELLATS

P4 VOLTA VAIDA D'UNA ROSCA

P5 VOLTA VAIDA D'UNA ROSCA, AMB PERFORACIONS PER AI SEU ENDERROCAMENT

P6 CAPELLA DE LA COMUNIÓ. VOLTA DE CANÓ D'UNA ROSCA AMB ARCS FAIXONS

P7 NAU CENTRAL, VOLTA DE CANÓ DE DUES ROSQUES AMB ARCS FAIXONS AMB PERFORACIONS PER AI SEU ENDERROCAMENT

P8 ENTRAMAT DE COBERTA DE PARELLS I CORRETGES DE FUSTA I TAULER DE RAJOLA MASSISSA. ESTAT REGULAR

P9 JÀSSERA DE FUSTA. SUPORT DEL FORJAT DEL COR. EN BON ESTAT

P10 FORJAT DEL COR DE BIGUETES DE FUSTA I ENTREBIGAT VOLTAT FALS SOSTRE DE CANYISADA. EN BON ESTAT

P11 PORTA PRINCIPAL DE FUSTA EN BON ESTAT

P21 PORTA LATERAL DE FUSTA EN BON ESTAT

P13 ENTRAMAT DE COBERTA

P14 HUMITATS PER FILTRACIONS. TRENCAMENT DEL CANALÓ MITGER

P15 ARC TORAL AMB CLIVELLS

P16 PILASTRA MENUDA SOBRE CLAU DE L'ARC FAIXÒ

P17 ENTRAMAT DE COBERTA DE LA NAU. JÀSSERA DE FUSTA

P18 ENTRAMAT DE COBERTA DE LA NAU. BIGUETES DE FUSTA I TAULER DE CANYISADA. EN MAL ESTAT

P19 ENTRAMAT DE COBERTA DE LES CAPELLES DEL COSTAT OEST. BIGUETES DE FUSTA I TAULER DE CANYISADA. EN MAL ESTAT

P20 ESTESA DE TEULA

P21 ENTRAMAT DE COBERTA I ESTESA DE TEULA CONSOLIDATS DE BIGUETES DE FORMIGÓ I TAULER DE BARD

P22 XAPA METÀL.LICA PROVISIONAL COL.LOCADA AL JULIOL/2000

P23 CORNISA DE MAÓ MASSÍS EN MAL ESTAT

P24 PINACLE DESMUNTAT. EN BON ESTAT

P25 LÍNIA ELÈCTRICA

P26 ESCALINATA DE PEDRA EN BON ESTAT

P27 REVESTIMENT DE LA PORTA AMB XAPES METÀL.LIQUES REPUJADES

P28 RECERCAT DE CARREU AMB ARC DE LLINDA. EN BON ESTAT

P29 RETAULE DE TAULELLS EN BON ESTAT. AMB RECERCAT D'ALGEPS

P30 TABIC DE RÀJOLA MASSISSA

P31 JÀSSERA DE FUSTA

P32 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA AMB APARELL ENGONALS EN CREU. FORMAT MECANITZAT. PERDUDA DE REVESTIMENT

P33 RAJOLA MASSISSA VOLADA

P34 REVESTIMENT IMITANT SILLERIA

P35 REVESTIMENT IMITANT SILLERIA

P36 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA DEL COS DE CAMPANES. PERDUDA QUASI TOTAL DEL REVESTIMENT. TAMBÉ EXISTIA UN PASSAT JUNTES LINEAL IMITANT SILLERIA

P37 FÀBRICA DE RAJOLA MASSISSA EN EL REMAT DE TORRE. EN MAL ESTAT

P38 ARBRES ARRELATS EN EL REMAT DE LA TORRE

P39 RESTES DE PRIMITIVA CORNISA DE PEDRA, OCULTA PER LA DEL SEGLE XVIII

P40 PEÇA ESPECIAL DE SILLERIA EN EL SÒCOL

P41 RELLOTGE SOLAR RESTAURAT

P42 BASE DE PINACLE

A1 REFORÇ DE FÀBRICA DE RAJOLA PERFORADA

ZS ZONA SUD AFONADA I SENSE COBERTA

HC HUMITATS PER CAPIL.LARITAT EN LES BASES DE MURS

RE REVESTIMIENTOS EXTERIORES EN MAL ESTAT

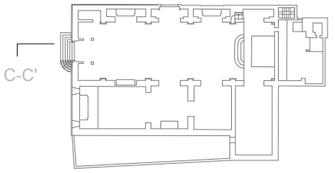

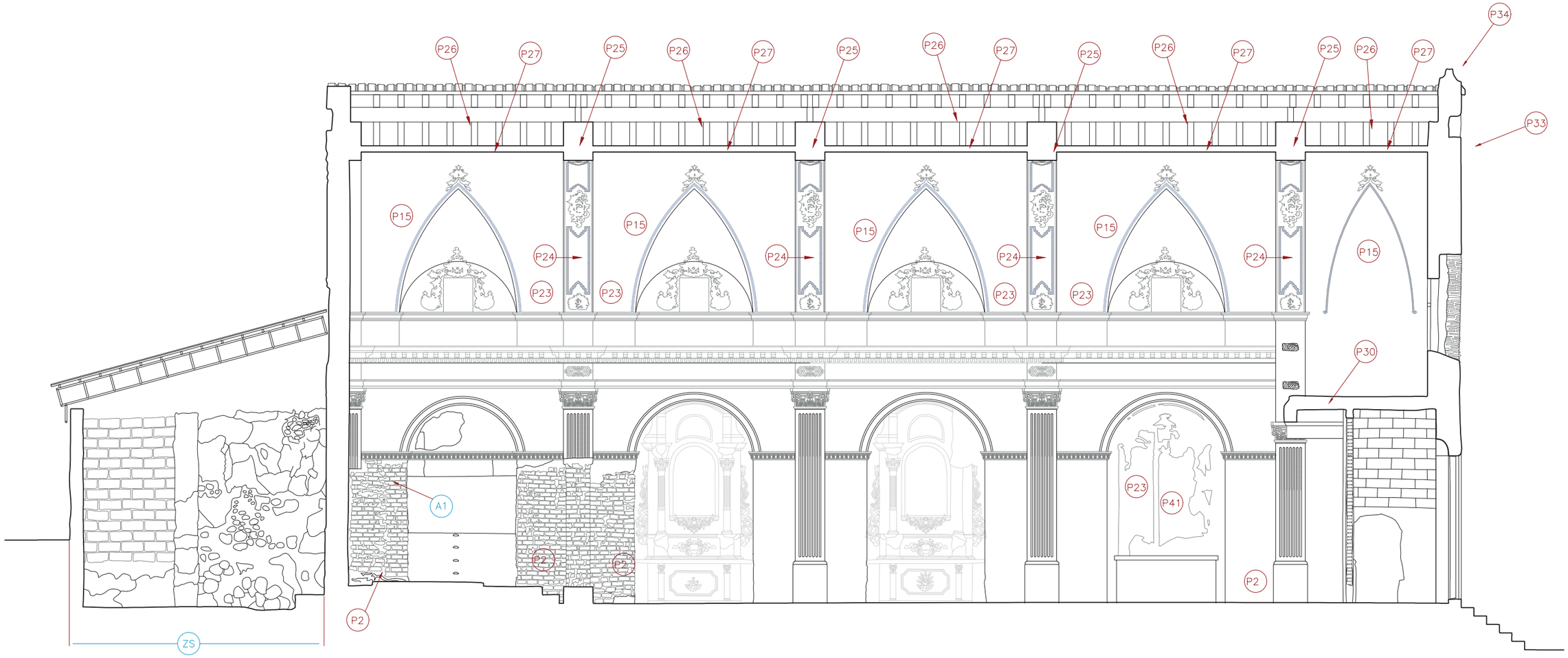

SECCIÒ LONGITUDINAL C-C'

1/100 0 1 2 3 4 5m

12. ALÇAMENT FOTOGRÀFIC

Façana principal (nord)	Escala 1/100m
Alçat lateral (est)	Escala 1/100m
Torre-campanar	Escala 1/100m
Nau central	Escala 1/100m
Interior. Part de l'Evangeli	Escala 1/100m
Interior. Part de l'Epístola	Escala 1/100m
Sector oest	
Sector sud	
Cobertes	
Reforços estructurals	

FAÇANA PRINCIPAL (NORD)

FIGURA 43. Vista general de l'església des del carrer Major.

FIGURA 44. Sector de la façana que s'endinsa en el C/. de les Ànimes.

FIGURA 45. Vista general de l'església des delel carrer de les Ànimes.

FIGURA 46. Portada amb potent recercat de pedra amb arc adintelat rematada per un gran finestral i sobre escalinata, també de pedra.

FIGURA 47. Detall de les peces de carreuat situades a la porta d'accés nord.

FIGURA 48. Detall de la xapa metàl·lica ue cobreix la porta principal.

FIGURA 49. Escalinata de pedra construida a l'any 2004. L'escalinata anterior estava en molt mal estat.

FIGURA 50. Detall de la fornícula tapiada.

FIGURA 51. Finestral i fornícula tapiada que rematen la portada.

FIGURA 54. Detall de les cornises corresponents als volums de les capelles laterals.

FIGURA 52. Finestra de ventilació d'espai sota coberta.

FIGURA 53. Detall del remat central de remat. Va ser desmuntat a causa del perill de bolcada.

FIGURA 55. Retaule de taulells amb recercat d'algeps.

FIGURA 56. Finestrals de mig punt corresponents a la Capella de la Comunió.

FAÇANA LATERAL (EST)

FIGURA 57. Vistes generals. C/. de l'Església. Destaca la força plàstica dels contraforts.

FIGURA 58. Vistes generals. Cornisses del sector superior.

FIGURA 59. Vista de l'angle nord-est des de la C/. Sant Cristóbal.

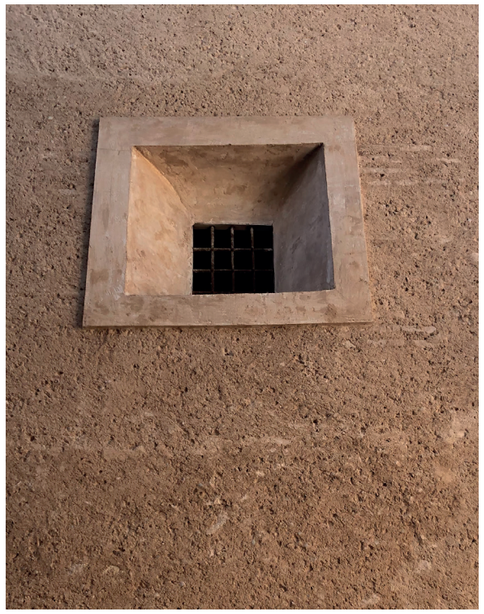

FIGURA 60. Detall de la finestra del que il·lumina l'escala d'accés al cor elevat.

FIGURA 61. Peces de pedra que marquen el mur de tancament de l'església del segle XIV.

FIGURA 62. Part superior del quint tram.

FIGURA 63. Tancament de la nau. Finestral corresponent a un dels llunets.

FIGURA 64. Porta lateral, recoberta amb xapa metàl · lica repujada.

FIGURA 65. Detalls del repujat de la porta.

FIGURA 66. Figura la data de 1851, damunt del portón dret.

FIGURA 67. Detall de la peça de pedra que separa el carrer de la nau.

FIGURA 68. Restes d'un antic arc de mig punt en la façana.

FIGURA 69. Façana est amb l'annexió del cos del rellotge i la torre campanar al fons.

FIGURA 70. Estret cos que alberga la maquinària del rellotge mecànic. Situat en angle sud.

FIGURA 71. Finestres del cos del rellotge mecànic.

FIGURA 72. Rellotge mecànic.

FIGURA 73. Sòcol del cos del rellotge mecànic imitant pedres de carreuat.

FIGURA 74. Vista general de la torre campanar des del C/. Rosari.

FIGURA 75. Detall de peces de carreuat que separen el sòcol inferior del primer cos del campanar.

FIGURA 76. Costat sud, cos inferior i entremig. Empremptes dels edificis adossats precedents, abans i després de ser rejovenides.

FIGURA 77. Costat sud, cos inferior i sòcol. S'aprecia al recobriment de l'especejament imitant carreuat.

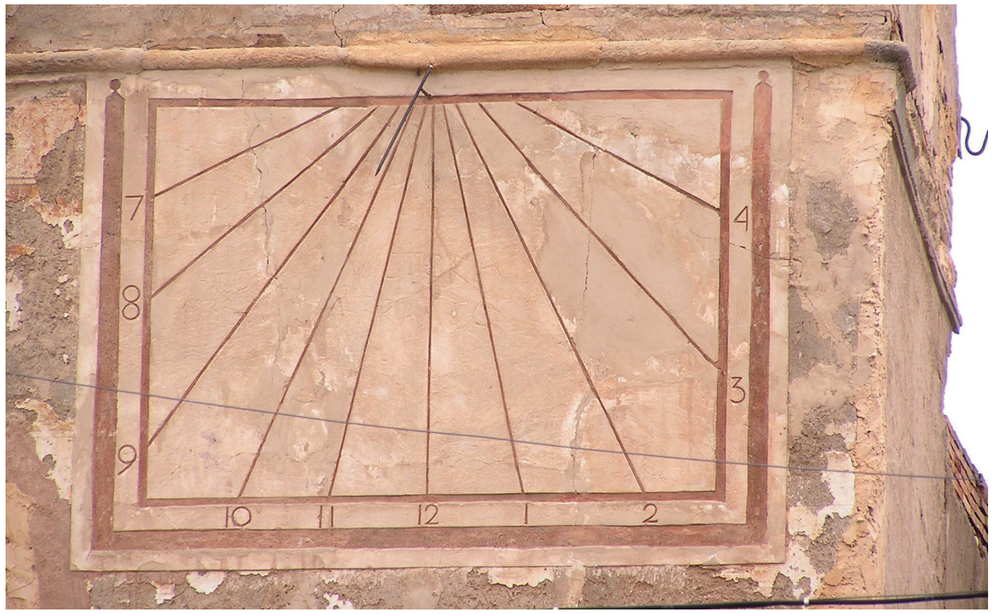

FIGURA 78. Aspecte actual del rellotge solar al cos entremig del costat sud després de la restauració de l'any 2002.

FIGURA 79. Angle sud-oest. Arrencada del cos de campanes. Cornissa preexistent de fàbrica de carreuat.

FIGURA 80. Costat sud, cos de campanes. Pèrdua del recobriment.

FIGURA 81. Costat est, la torre amb els seus tres cossos delimitats per cornises: inferior amb sòcol, entremig i cos de campanes.

FIGURA 82. Límit entre cos inferior i entrmig. Angle sud-est. Restes de la cornisa de fàbrica de carreuat i nova cornisa ocultant la preexistent.

FIGURA 84. Costat est, cos inferior i sòcol.

FIGURA 83. Finestreta que ilumina l'escala de caragol interior al cos entremig de la façana est. S'aprecia també el recobriment de l'especejament imitant carreuat.

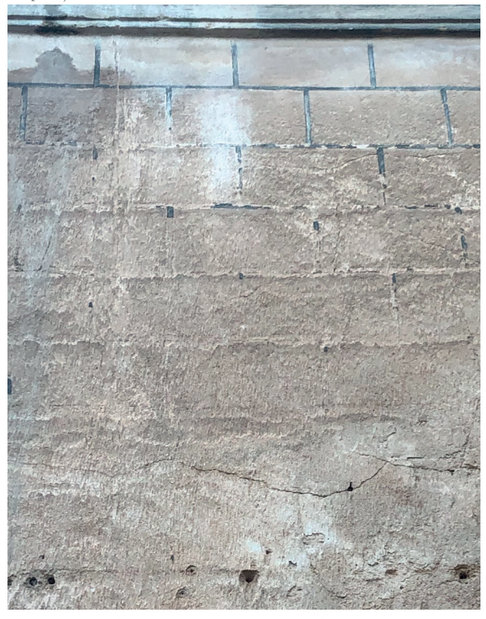

FIGURA 85. S'aprecia al recobriment de l'especejament imitant carreuat.

FIGURA 86. Accés a la torre en el costat oest i primer sector del cos inferior.

FIGURA 87. L'escala de caragol de la torre.

FIGURA 88. inestreta que ilumina l'escala de caragol interior al cos entremig de la façana est.

FIGURA 89. Volta paredada helicoïdal. Arrencada i extrem superior en l'accés a la sala de campanes.

FIGURA 90. Rellotge mecànic vist des de la finestra de l'escala de caragol.

FIGURA 91. Arcs de mig punt corresponent a l'espai de campanes.

FIGURA 92. Sala de campanes. Volta vaída paredada.

FIGURA 93. Part corresponent a l'allotjament de les campanes.

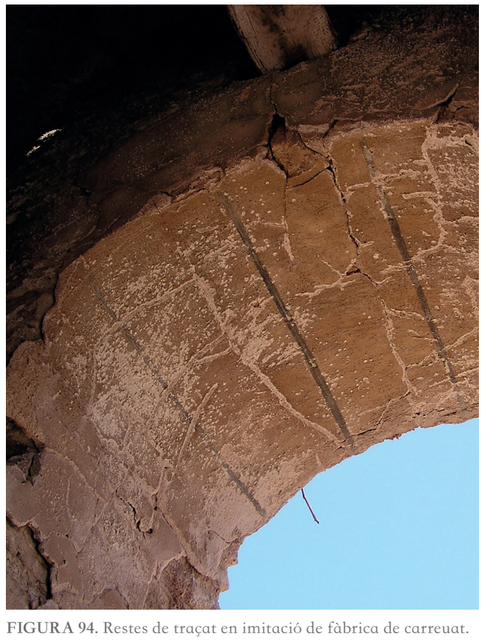

FIGURA 94. Restes de traçat en imitació de fàbrica de carreuat.

FIGURA 95. Costat sud, cos de campanes. Pèrdua del recobriment.

FIGURA 96. Vista general cap al presbiteri.

FIGURA 97. Vista general des del presbiteri.

FIGURA 98. Paviment de la nau central vist des del cor.

FIGURA 99. Accés est a la nau central.

FIGURA 100. Accés principal (nord), vestíbul. Cancel · la desmantellada.

FIGURA 101. La volta de canó, lleugerament apuntada.

FIGURA 102. Els llunets del costat oest.

FIGURA 103. Plafó desmuntat i perforació per a l'enderrocamenT (5é va).

FIGURA 104. Cor elevat situat sobre l'accés principal.

FIGURA 105. El púlpit, situat en el costat est.

FIGURA 106. Detall de la part inferior del púlpit.

FIGURA 107. Cos principal del púlpit.

FIGURA 108. Interior del púlpit.

FIGURA 109. Detall de la part superior del púlpit.

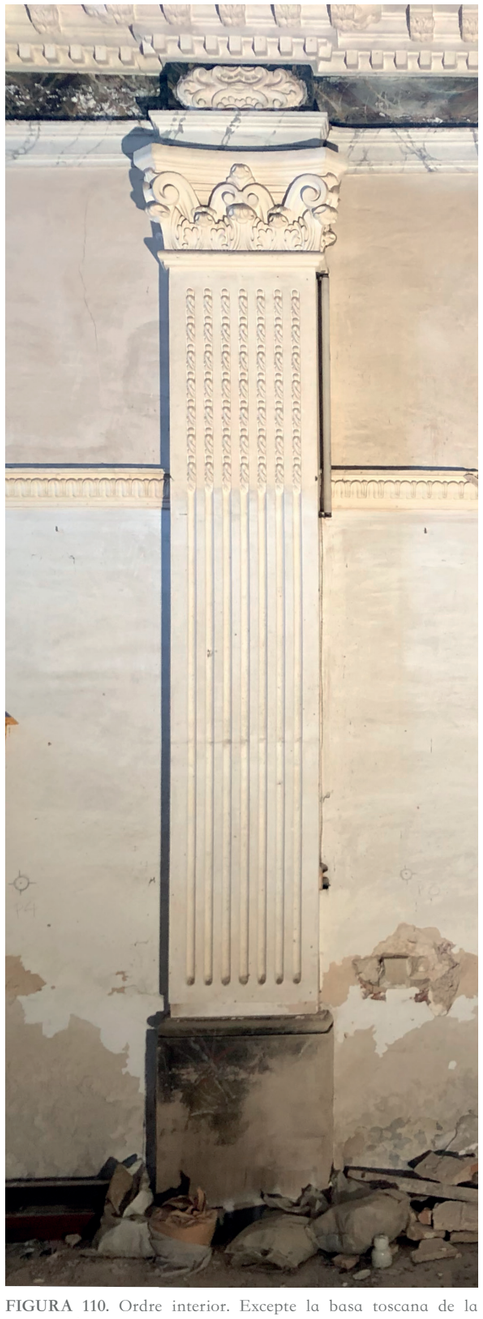

FIGURA 110. Ordre interior. Excepte la basa toscana de la pilastra, l'ordre és corinti.

FIGURA 111. Detall del fust acanalat de la pilastra.

FIGURA 112. Ordre interior. Basa de la pilastra. Detall. La basa és d'ordre toscà.

FIGURA 113. Capitell i cornisa de l'ordre corinti interior.

FIGURA 114. Ordre interior. Detall del capitell.

FIGURA 115. Ordre interior. Detall del capitell.

FIGURA 116. Detall del entaulament.

FIGURA 117. Pedestal de la volta. Detall i vista general des del cor. Podem apreciar que la volta és de canó rebaixat.

FIGURA 118. Detall de la cornisa.

FIGURA 119. Entaulament i cornisa de l'ordre interioir.

FIGURA 121. Ordre interior. Arc intrepilastres.

FIGURA 122. Porta lateral del vestibul d'accés.

FIGURA 123. Porta d'accés al cor.

FIGURA 124. Tester nord. Buidat del mur en el costat oest de la porta principal, actualment tapiat.

FIGURA 125. Tester nord. Buidat del mur en el costat est de la porta principal, actualment tapiat.

FIGURA 126. Capella E1. Altar dels Sants Abdó i Senén.

FIGURA 127. Costat nord. Accés al púlpit. Detalls del front del retaule i altar.

FIGURA 128. Costat nord. Estreta escala d'accés al púlpit realitzada buidant el contrafort.

FIGURA 129. Intradós de l'arc formerer i volta vaída.

FIGURA 130. Costat sud. Antic armari.

FIGURA 131. Capella E2. Capella de Sant Antoni Abad.

FIGURA 132. Clevill original pel terratrèmol de 1748.

FIGURA 133. Volta original de la primera església barroca.

FIGURA 134. Detall del mur barroc original.

FIGURA 135. Detall de l'altar de Sant Antoni Abad.

FIGURA 136. Capella E4. Capella de Sant Josep després d'eliminar la volta i envans laterals.

FIGURA 137. Part inferior del mur realitzada amb peces de carreuat i superior amb peces de ràjola massissa d'aparell anglés.

FIGURA 138. Part inferior del mur realitzada amb peces de carreuat i superior amb peces de ràjola massissa d'aparell anglés.

FIGURA 139. Detall de les columnes de l'altar de Sant Josep.

FIGURA 140. Detall al centre de l'altar de Sant Josep.

FIGURA 141. Coberta d'entramat de fusta i tauler de rajola massisa.

FIGURA 142. Vista de l'escala.

FIGURA 143. Vista de la finestra existent al mur de façana est.

FIGURA 144. Vista de la finestra existent al mur de façana est.

FIGURA 145. Capella O1. Sagristia. Vista general i mur mitger del costat del presbiteri, amb servitud de llums.

FIGURA 146. Vista del presbiteri des de l'interior de la sagristia.

FIGURA 147. Antiga porta d'accés a la casa abadia.

FIGURA 149. Porta que comunicava la sagristia amb la capella O2.

FIGURA 148. Porta que comunicava la sagristia amb el sector oest.

FIGURA 150. Detall del contrafort i del forjat del sostre en mal estat.

FIGURA 151. Capella O2. Altar del Sacre Cor de Jesús Volta vaida .

FIGURA 152. Capella O2. Altar de la Mare de Déu dels Desamparats.

FIGURA 153. Arc former que comunica la capella O2 amb la nau central.

FIGURA 154. Capella O3. Capella de la Immaculada. Detall de la pintura de la cla

FIGURA 155. Arc que comunica la capella O3 amb la capella de la Comunió.

FIGURA 156. Capella O3. Capella de la Immaculada. Vista general.

FIGURA 157. Capella O4-O5. Restes de les pintures murals que adornaven les parets de la capella de la comunió.

FIGURA 158. Capella O4-O5. Restes de les pintures murals que adornaven les parets de la capella de la comunió.

FIGURA 159. Capella O4-O5. Capella de la Comunió i de Sant Pascual. Vista de l'altar.

FIGURA 160. Detall del llunet.

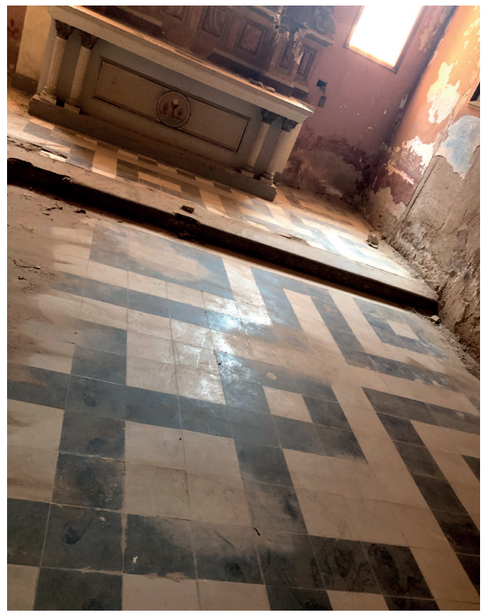

FIGURA 161. Paviment de la Capella de la Comunió.

FIGURA 162. Capella de la Mare de Déu del Carme. Vista des de la nau.

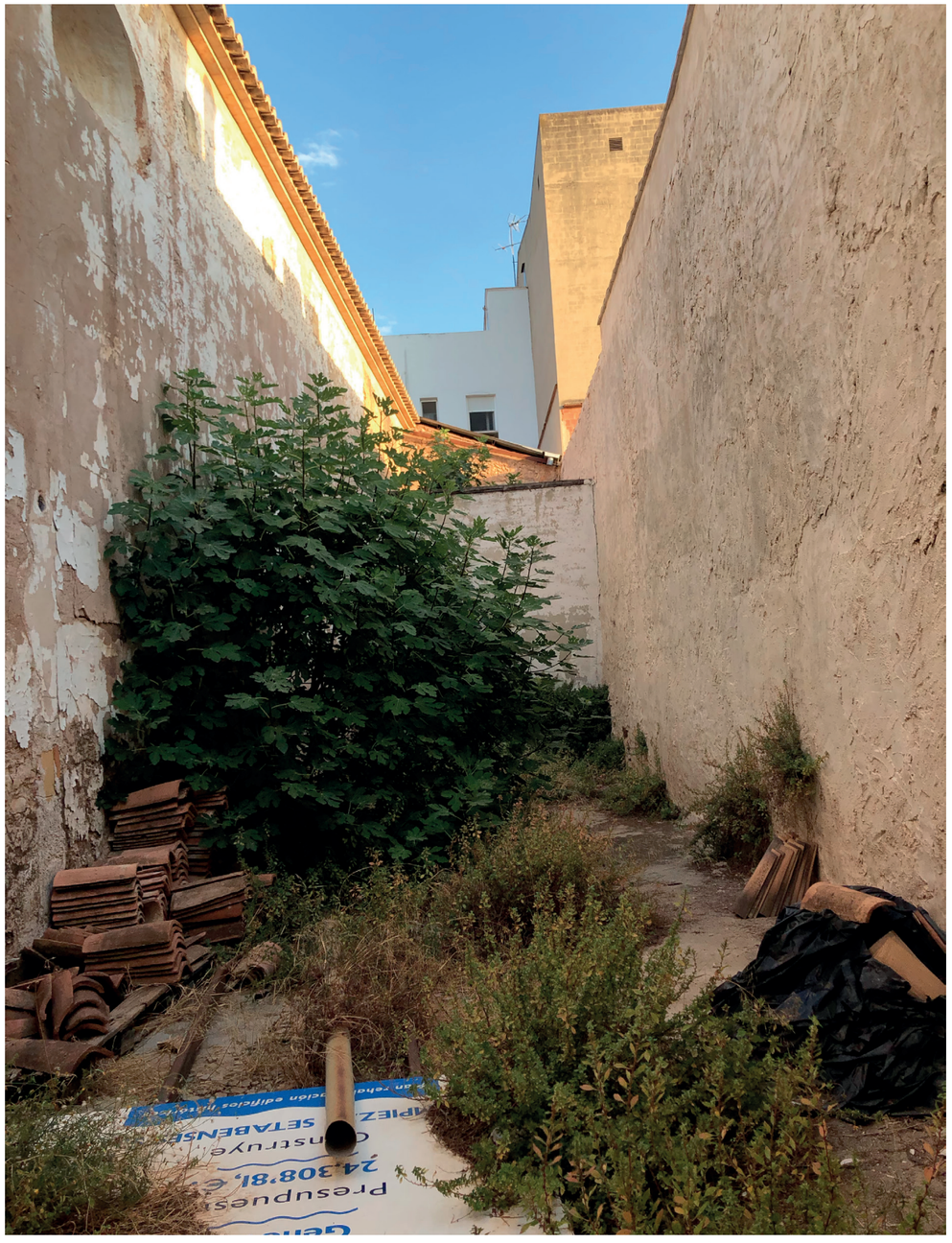

FIGURA 163. Façana oest de l'església, que dóna a l'antic cementiri. Vista des de la porta del Carrer Ànimes.

FIGURA 164. Estança que comunica el sector sud amb la sagristía.

FIGURA 165. Vista parcial tester sud. Finestres per a la ventilació de la volta.

FIGURA 166. Sector sud tapat per una coberta auxiliar.

FIGURA 167. Cos del rellotge vist des del campanar.

FIGURA 168. Estança situada a l'est, coberta per una volta paredada de canó el · líptic, esfondrada.

FIGURA 169. Mur que separava l'església de la antiga casa abadia.

FIGURA 170. Fornícula de l'altar major tapiada.

FIGURA 171. Estat a mitjans del any 2000, coberta provisional de xapa d'acer acabada. Vista general de l'oest.

FIGURA 172. Coberta de la nau central. Entramat llenyós constituït per parts de fusta recolzades sobre una corretja-biga cumbrera, que transmet la càrrega dels arcs faixos a la seua clau a través de pilastres.

FIGURA 173. Coberta de la nau central. Espai que queda entre la volta i la coberta de fusta.

FIGURA 174. Coberta de les capelles del costat oest.

FIGURA 175. Entramat metàl · lic per a apuntalar el primer arc faixó.

FIGURA 176. Apuntalament del forjat superior a la sagristia.

FIGURA 177. Reforçament de la porta que comunica la nau amb el sector sud.

FIGURA 178. Reforçament del mur que comunica la nau central amb la sagristia.

13. PROPOSTA D'INTERVENCIÓ

De tots els usos que podria tindre l'edifici, s'ha optat per el de biblioteca i zona d'estudi, i el procés a realitzar per tal de transformar-lo és el següent:

En primer lloc, es substituiran les cobertes auxiliars metàl · liques, situades a la nau central i a la sagrista, per noves cobertes de rajola, la qual cosa suposarà una gran millora pel que fa a l'estanquitat de l'edifici i millorarà bastant la seua aparença exterior. També es realitzaran unes claraboies a la teulada de la part oest amb la finalitat de poder obrir finestres a la nau interior. Aquestes finestres (costat de l'Epístola) es trobaven anteriorment obertes, quedant unes obertures simètriques a les del costat de l'Evangeli, però al realitzar ampliació de l'església cap al oest, foren cegades. L'obertura d'aquests nous buits contribuiria a millorar l'aparença estètica i dotaria a l'espai interior de molta més llum. Pel que fa a la torre-campanar també seria intervinguda, ja que des de que va ser eliminat el remat superior a l'any 1971 no te coberta, estant la part superior bastant erosionada. La intervenció consistiria en restaurar o restituir les peces del remat en mal estat i construir una xicoteta coberta plana que garanteixi la correcta evacuació de l'aigua de pluja. També es construirà una nova coberta plana al cos del rellotge mecànic.

Respecte a les façanes, han sigut restaurades recentment, per tant la intervenció serà mínima. Consistirà bàsicament en la reparació d'alguns clevills i humitats i en la substitució de totes les fusteries, així com de les teules o parts del revestiment que estiguen en mal estat.

La part corresponent al sector oest (antic fossar) serà la part més intervinguda. Es demolirà el segon cos de la façana, ja que al destinar-se a espai obert és innecessari. La porta actual d'alumini serà substituïda donant lloc a una altra molt més en sintonia amb el projecte, mitjançant la qual podrà accedir-se a l'espai interior a través d'un accés adaptat. L'accés es produirà per la capella O3, sent simètric respecte la porta d'accés per l'est. A banda d'aquest espai exterior, es construirà, on abans es trobava la sala entre el centre parroquial i la sagristia, un nucli de serveis i un magatzem per a productes de neteja. La porta que comunicava aquest espai amb la sagristia serà tapiada.

Respecte a la part sud, una volta eliminada la coberta auxiliar i tots els reforços estructurals ja innecessaris (reforços construïts per a solucionar problemes estructurals que, una volta resolts, mai foren eliminats per falta de fons) s'utilitzara com a espai exterior enjardinat. Es sanejaran tots els murs, i se'ls donarà un tractament de mur exterior. Al mur que separa aquest sector de la nau s'obrirà un forat corresponent a l'antiga fornícula que augmentarà moltíssim la il · luminació interior.

A aquest sector es troba també la torre-campanar la qual, al igual que la resta del sector, rebrà un tractament de mur exterior. La volta que anteriorment cobria el trassagrari serà reconstruïda però solament una petita part corresponent a la part est, ja que queden algunes restes. D'aquesta manera la gent podrà fer-se una lleugera idea de com era aquest espai anteriorment.

En segon lloc, i una volta garantida la correcta estanquitat de l'edifici, s'intervindrà a l'interior. El primer de tot serà dotar a l'edifici d'instal · lacions, ja que actualment no disposa de presa d'aigua, d'instal · lació elèctrica ni de sistemes d'aclimatament. Seguidament es sanejaran tant els murs interiors com les voltes i es pintaran d'un color neutre però mantenint les pintures originals.

Finalment, es col·locaran les fusteries necessàries. Una doble porta de vidre tant a l'accés est com al principal (nord) millorará moltíssim les condicions interiors. També es col·locaran noves portes de vidre a la sagristia i a l'arc de la capella de la comunió.

La nau central serà utilitzada com a zona de treball. A aquest espai es disposaran taules per a que les persones pugen realitzar allí qualsevol tipus de feina. Degut a l'obertura de la gran finestra i a la reobertura de les antigues portes d'accés al sector sud, la zona del presbiteri serà una de les més il·luminades de tot l'edifici, per això, aquesta zona serà destinada a zona de descans. Per tal de cobrir el desnivell existent, de 42 cm, entre l'espai de la nau i el presbiteri es construirà una xicoteta rampa i es cobriran els graons amb peces de marbre paregudes a les originals, de les quals queda alguna resta.

Les capelles laterals del costat de l'Evangeli seran destinades també a zona de treball. En el banc corresponent a cadascuna d'elles es disposarà un ordinador per a aquelles persones del poble que el necessiten. Els espais de les capelles seran com una mena de cubicles més privats que les taules disposades a la nau central. L'espai corresponent a les fornícules serà utilitzat per a exposar fotografies històriques del propi edifici, les quals contaran amb una xicoteta explicació de l'evolució del temple i del seu origen.

L'espai de la sagristia serà dividit en dos espais seguint el patró del paviment. El primer espai, bastant més gran, serà utilitzat per a magatzem de llibres i el segon, situat al fons, per a 122 magatzem en general. Aquest espai estarà comunicat amb la nau a través d'una porta de vidre situada a l'arc former.

Pel que fa al sector oest, la capella de la comunió serà transformada en una sala de conferències on, a més de presentacions de llibres i demés, podran fer-se diverses xarrades de caràcter cultural. L'espai corresponentment a la fornícula de Sant Pasqual, bastant mes gran el de la resta de capelles, serà el utilitzat per a projectar qualsevol tipus de document que es precise.

A la capella O3, s'obriran dos portes, una a cada costat de l'altar que, a més d'il·luminar l'espai interior, s'utilitzaran com a accés secundari adaptat.

A la capella O2 s'obriran dues portes, al igual que a l'anterior, a través de les quals s'accedirà al nucli de serveis.

A la art del cor elevat es col·locaran dues taules per a poder treballar en grup i estar una mica més apartats de la resta de gent.

Escala 1/100m

Planta general Escala 1/100m

Façana principal (nord) Escala 1/100m

Façana lateral (est) Escala 1/100m

Façana posterior (sud) Escala 1/100m

Secció transversal A-A' Escala 1/100m

Secció transversal B-B' Escala 1/100m

Secció longitudinal C-C' Escala 1/100m

Secció longitudinal D-D' Escala 1/100m

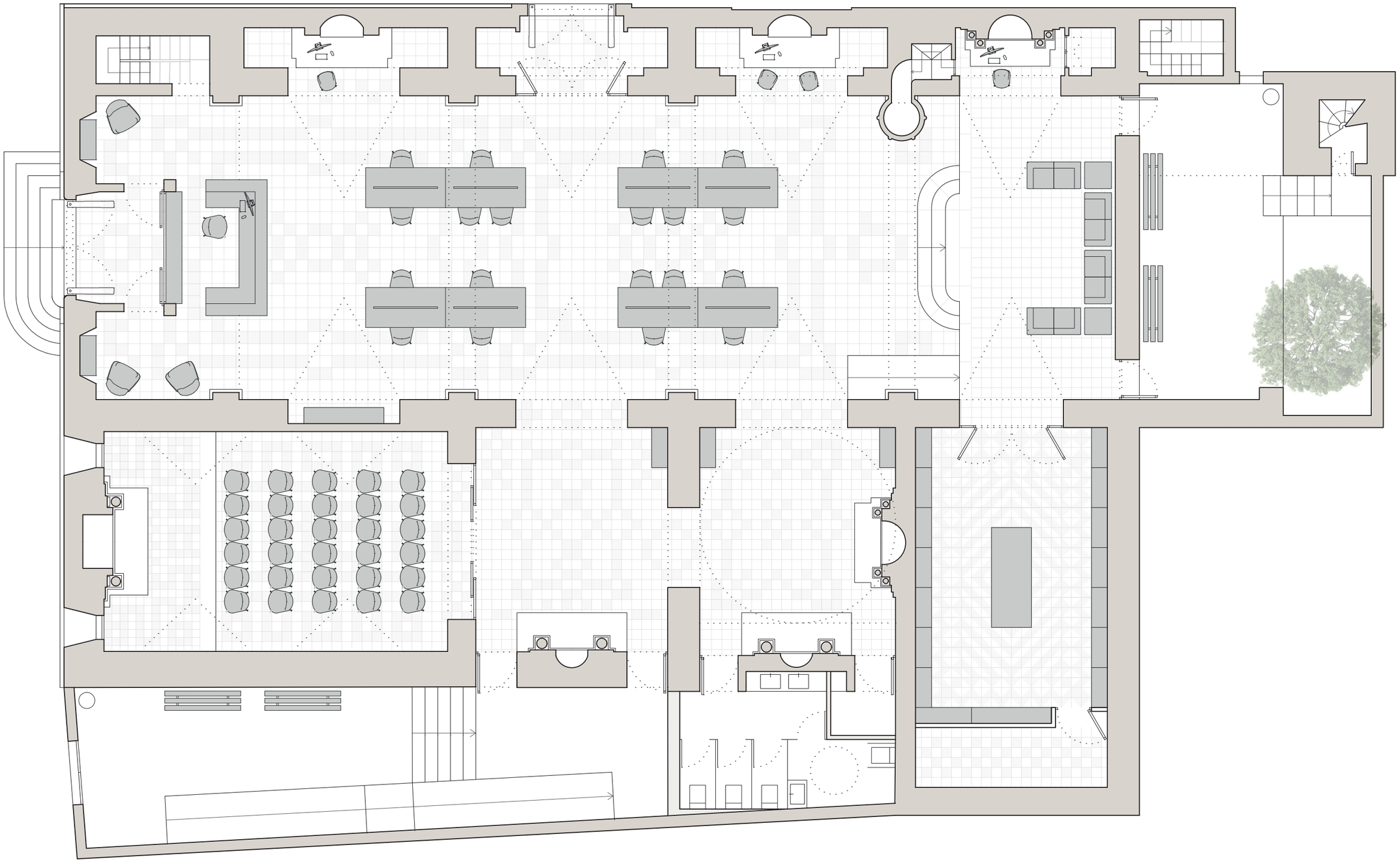

PLANTA

1/100 0 1 2 3 4 5m

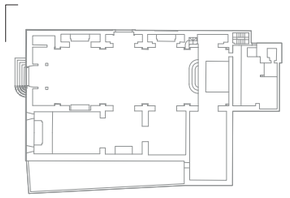

FAÇANA PRINCIPAL (NORD)

1/100 0 1 2 3 4 5m

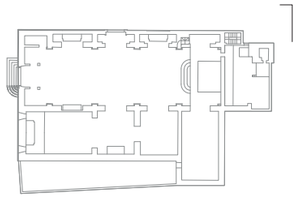

15.11

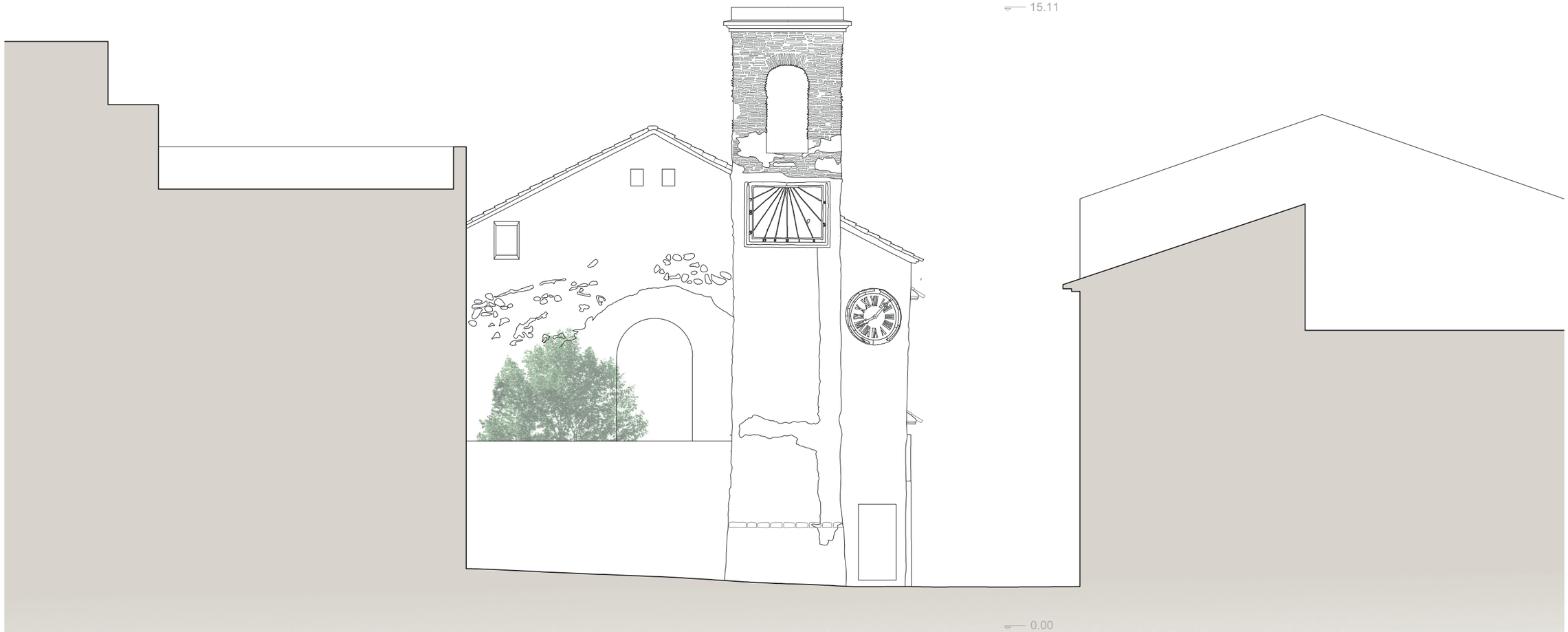

0.00

ALÇAT SUD

1/100 0 1 2 3 4 5m

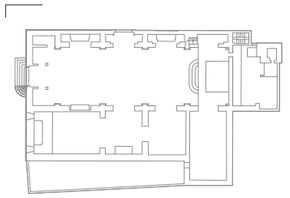

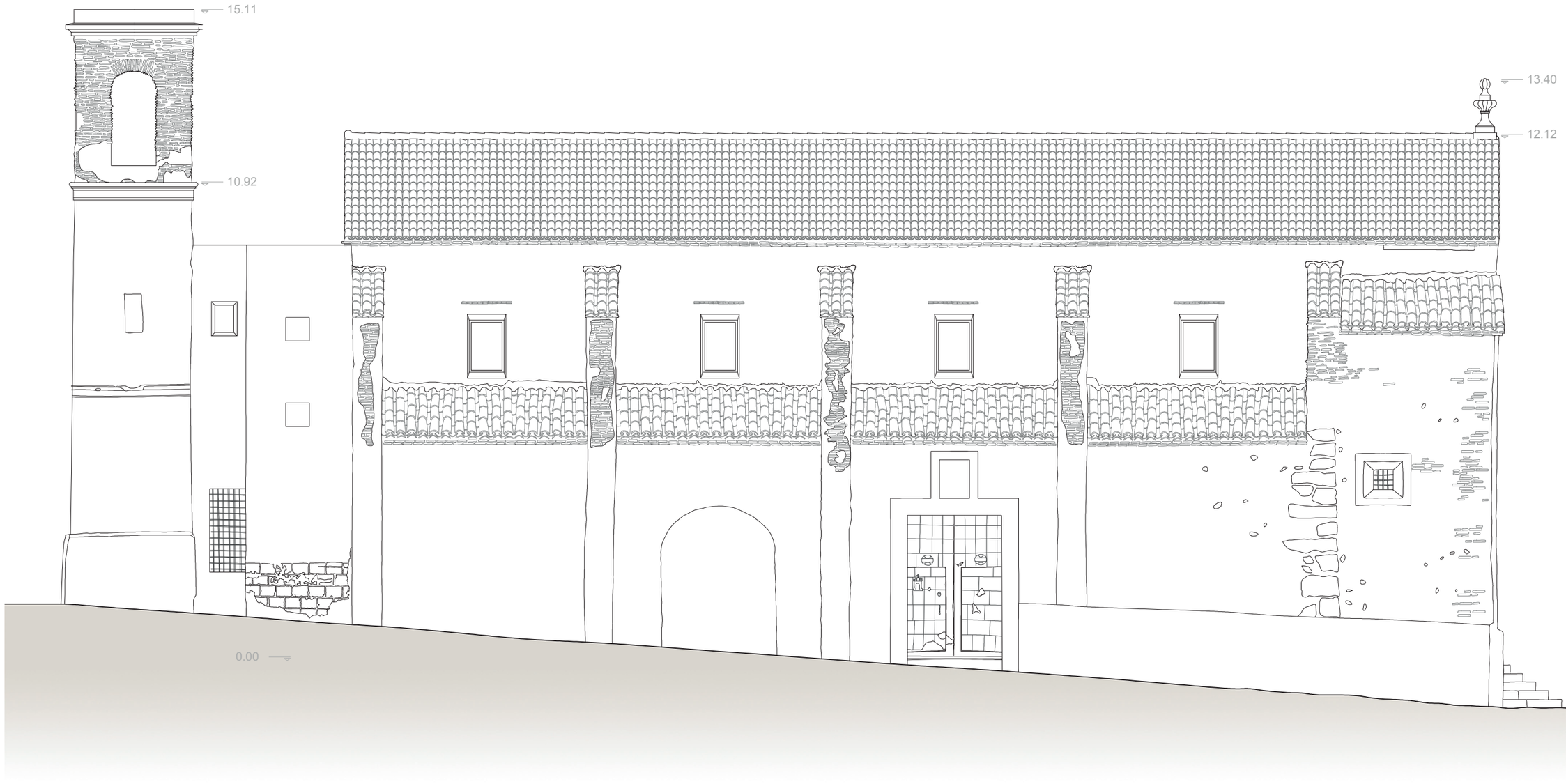

ALÇAT LATERAL (EST)

1/100 0 1 2 3 4 5m

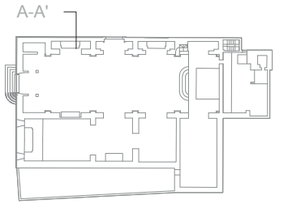

SECCIÒ TRANSVERSAL A-A'

1/100 0 1 2 3 4 5m

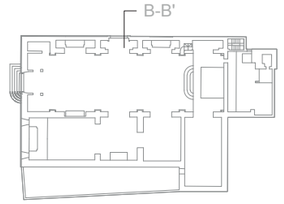

SECCIÒ TRANSVERSAL B-B'

1/100 0 1 2 3 4 5m

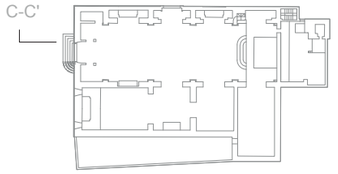

SECCIÒ LONGITUDINAL C-C'

1/100 0 1 2 3 4 5m

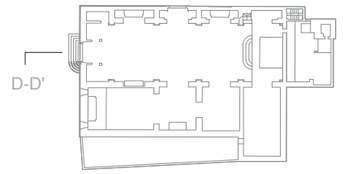

SECCIÒ LONGITUDINAL D-D'

1/100 0 1 2 3 4 5m

14. CONCLUSIÓ

Una volta acabat el treball d'anàlisi i recerca d'informació resulta evident que tant el poble de Genovés com la seua gent no es poden permetre que un edifici d'aquestes característiques seguisca, trenta anys després, sense cap utilitat. S'està parlant pràcticament de l'ùnic exemple de patrimoni arquitectònic del poble i si no s'intervé ràpidament corre perill de perdre algunes de les seues parts més representatives o inclús de desplomar-se.

Sense anar més lluny, en el temps ocorregut entre l'inici i l'acabament d'aquest treball, a més d'algunes parts del revestiment exterior, una de les capelles laterals de la part oest s'ha després de la paret caient al sòl i quedant quasi destrossada.

Segurament tot açò siga degut a les males condicions en que es troba l'edifici i per això, ara més que mai, ha arribat el moment d'intervindre i dotar-lo d'un nou ús.

Malgrat l'actual conscienciació de la gent d'avui en dia, fa relativament pocs anys existia una mentalitat completament diferent. No sols a Genovés, sinó a molts altres pobles, tant de la Comunitat Valenciana com d'Espanya, era més important el disposar de nous edificis imponents que recuperar aquells que durant tant de temps havien acompanyat a la població. D'aquest esperit destructiu Genovés en sap bastant ja que, en qüestió de pràcticament una dècada, desaparegué el palau dels Fenollet i si tot "haguera anat bé" hauria desaparegut també l'església. Resulta difícil d'imaginar com un poble preferia una gran avinguda a restaurar el que es, sens dubte, el seu edifici més imponent. Afortunadament la gent canvia i cada volta son més els que estan d'acord en que s'ha de trobar una sol·lució prompte.

Actualment, l'ajuntament de Genovés es troba en negociacions amb l'arquebisbat i quasi segur que, en els pròxims anys, l'edifici passe a ser de propietat pública, la qual cosa suposarà un augment de les possibilitats de ser restaurat.

Ja que el poble té les necessitats religioses més que cobertes amb la nova església i l'ermita, aquest espai resulta perfecte per a destinar-se a temes culturals. D'entre les múltiples utilitats que podria tindre l'edifici s'ha optat per la de biblioteca i zona d'estudi.

La proposta d'intervenció a realitzar consisteix bàsicament en reconvertir l'antiga església en una biblioteca i zona de estudi on grans i menuts podran, a més de disfrutar d'agradables estones de lectura i realitzar tot tipus de feines com, per exemple, treballs individuals o grupals, assistir a presentacions de llibres i conferències o demés, gaudir d'un espai que porta ja massa temps en l'oblit.

Aquest treball té com a objectiu últim, a més de la proposta, recopilar tota la informació possible per tal de que quede constant el passat i el present de l'edifici i que, independentment del seu futur, les noves generacions de genovesins pugen saber com era abans l'església del seu poble.

15. BIBLIOGRAFIA

BARCELÓ TORRES, Carme, "El origen de un topónimo: el Genovés", en *Genovés en festes*, 1983, s. p.

BERNAT, Joan Serafí, *Crecimiento de la población valenciana*, IVEI Diputacuó Provincial, València, 1994.

CELBRIAN MOLINA, J. Lluís, "L'espai arquitectónic", en *Papers de la Costera*, Xàtiva 1992.

GARCIA ALVENTOSA, Rafael, *Geografía e història de Genovés*, Marbau, Xàtiva, 1950,

PIQUERAS HABA, Juan. *Geografia de les comarques valencianes*, Vol. V, pag. 125-127.

SALES, Joan. "Cartes a Màrius Torres. El pi de les tres Branques", *club editor. Barcelona*, 1976.

SANCHIS SIVERA, José, *Nomenclátor geográfico-eclesiástico de los pueblos de la diocesis de Valencia*, Tipografia de Miquel Gimeno, València, 1922.

SARTHOU CARRERES, Carles. *Geografia general del reino de Valencia*, Vol. II, Valéncia.

SICLUNA LLETGET, Ricard, "Patrimoni arquitectónic i desenvolupament", *Genovés en festes*, 1983.

1983 133 SOLER ESCORCIA, J. Antoni. "L'antiga església de Genovés: història d'un espai", en *Genoves en festes*, 1998, pag. 48-52.

SOLER, Abel, *Genovés: geografia, història, patrimoni*, Ajuntament de Genovés, 2007.

SOLER, Josep Antoni - ÚBEDA, Francesc, *La carta de població de Genovés*, A. Cultural 9 d'Octubre, Genovés, 1996.

SUCIAS APARICIO, Pedro, *Notas útiles para escribir la história del reino de Valéncia*, Manuscrit innèdi conservat a la Hemeroteca Municipal de València, t.23, p.343.

TORREGROSA SOLER, Vicent, *Memoria de l'església vella de Genovés*, 2004.